Macallinkii af Soomaaligaan ahay

"የሶማልኛ ቋንቋ መምህር ነኝ"

Buugga 2 aad

፪ኛ መጽሐፍ

QORE ABDI ADAR AHMED

በአብዲ አዳር አህመድ ተዘጋጀ

March, 1994

Macallinkii af Soomaaligaan ahay

“ የሶማልኛ ቋንቋ መምህር ነኝ”

Buugga 2 aad

፪ኛ መጽሐፍ

Qore Abdi Adar Ahmed

በአብዲ አደር አህመድ ተዘጋጀ

ማውጫ

ማውጫ	ገጽ
1 መዓሊንኪ አፍሶማሊጋን አህይ	3-4
2 መግቢያ	5
3 (FAAH FAAHIN) የአማርኛ ፊደላት	6-7
4 የሶማልኛ ፊደላት	8-9
5 የአጸውቶትና የሥራውን አጭር ታሪክ (በሶማልኛና በአማርኛ	9-29
6 በ"A-E-I-O-U" ፊደላት	30
7 በ "በ" ከፍል የሚነሱ ቃላት	31-32
8 በ "ተ" " " "	32-33
9 በ "ጀ" " " "	33-34
10 በ "ሐ" " " "	34-35
11 በ "ኸ" " " "	35
12 በ "ደ" " " "	36-37
13 በ "ረ" " " "	37-38
14 በ "ሰ" " " "	38-39
15 በ "ሸ" " " "	39-40
16 በ "DH" " " "	40-41
17 በ "ዐ" " " "	41-42
18 በ "ገ" " " "	43
19 በ "ፈ" " " "	44
20 በ "ቀ" " " "	45
21 በ "ከ" " " "	46
22 በ "ለ" " " "	47
23 በ "መ" " " "	47-48
24 በ "ነ" " " "	49
25 በ "ወ" " " "	49-50
26 በ "ሀ" " " "	51-52
27 በ "የ" " " "	52
28 የሰውነት ክፍሎች ስም	53-55
29 የቤት እንስሳት ስም	55-57
30 የዱር እራዊት ስም	57-58
31 ክንፍ ያላቸው አዕዋፎች	58
32 ተንቀሳቃሽ ነፍሳት ስም	59
33 የበራሪዎች ስም	59
34 ቤትና የቤት ዕቃዎች ስም	60-61
35 የበሽታ ስሞች	61-63
36 የዘመናት ክፍሎች	65-66
37 ወራትና ጊዜያቶች	66-67
38 መሬትና መዕዲኖች	68
39 ምግብና ፍራፍሬዎች	69-70
40 መገልገያ ልብስና ትጥቅ	70
41 የሥጋና የጋብቻ ዘመዶች	71-72
42 የመንግሥታዊ መዋቅሮች	72-73
43 የተውላጠ ስሞች	73-74
44 የመሆን ግሥና አገናዛቢ ቅጽል	74
45 የአረፍተ ነገር መልመጃ የአዎንታ መልሶችና ምሳሌ በጥያቄ	75
46 አረፍተ ነገር ፤ አምስቱ ሕዋሳትና ምሳሌ በጥያቄ	76-77
47 ምሳሌ በአዎንታ ኃላፊ ጊዜና የሩቅ ኃላፊ ጊዜ	77
48 የቅርብ ኃላፊ ጊዜ የአሁን ጊዜ የኃላፊ ጊዜና የአሁን ጊዜ	78
49 ተውለጠ ስሞችና አረፍተ ነገር	79-80
50 የጊዜ ተውሳከ ግሥ ምሳሌዎችና የቦታ ተውሳከ ግሥ ምሳሌዎች	80
51 ምሳሌ በጥያቄ ለብዙ ሃላፊ ጊዜ	81-82
52 ኃላፊ ጊዜ በአዎንታ (ለብዙ)	82-83
53 የቅርብ ሃላፊ ጊዜ (በአዎንታ)	83-84
54 የንግግር መልመጃ በትዕዛዝ	84-85
55 ኃላፊ ጊዜ	85-86
56 የቅርብ ሃላፊ ጊዜ	86-87
57 ጥያቄዎች	87-88
58 የአምቢታ መልስ	88-89
59 የትዕዛዝና የአዎንታ መልስ	90-91
60 ስለቁጠር እንጋገር	91-92
61 ስለስጦታ አሰጣጥ	92
62 የቁጥር አነባብ	93-96
63 የቀለም ዓይነቶች አጠራር	96
64 የሶማልኛ ተረትና ምሳሌ	97-118
65 ተረት በአማርኛ 118-133	

መዓሊንኪ አፍሶማሊጋን አህይ

የሶማልኛ ቋንቋ መምህር ነኝ የምትለውን ይህችን አነስተኛ ሁለተኛ መጽሐፍ ለመድረስ ያሳሰበኝ ፥

1ኛ· በኢትዮጵያ ውስጥ ልዩ ልዩ ብሔረሰቦች እንደመኖራቸው መጠን ለያንዳንዱ ብሔር ብሔረሰብ ራሱን የቻለ ቋንቋና ባህል ያለው ከመሆኑም በላይ አሁን በተገኘው ዲሞክራሲና እራስን በራስ የማስተዳደር ፖለቲካዊ ሥልጣን በመጠቀም እያንዳንዱ ብሔር ብሔረሰብ የራሱን ቋንቋና ባህል እንዲያዳብር በቻርተሩና በአዋጅ ቁጥር 7/84 በተደነገገው መሠረት እኛ ከሁሉ አስቀድመን የአገራችን የሆነውን ቋንቋ የምንችለውን ያህል ብንማር ዕውቀትን ከማትረፋችን ሌላ ቋንቋ በመለዋወጥ ሐሳብ ለሐሳብ በመግለጽ እርስ በራሳችን የበለጠ መቀራረብንና መተሳሰብን ያስገኛል የሚል ዕምነት ስላለኝ ነው ።

2ኛ· የሶማልኛ ቋንቋ ለመማር ጽኑ ፍላጐት ያላቸው መሆኑን በመግለጽ ብዙ ጓደኞቼንና የልብ ወዳጆቼ ስለአሳሰቡኝ

3ኛ· የሶማልኛ ቋንቋ በአገራችን ውስጥ ከሚነገርባቸው ቋንቋዎች አንዱ ከመሆኑም ባሻገር በክልል አምስትና በቀንድ አፍሪካ የሚኖሩት የሶማሌ ዝርያ ያላቸው ሁሉ ብሔራዊ ቋንቋቸው እንደመሆኑ መጠን ሌሎቹ ኢትዮጵያውያን ወንድሞቻችን ቢማሩ እንደሚጠቅማቸው ጥርጥር የለውም ። ምክንያቱም በቋንቋ ያልተግባቡ ሰዎች ተረዳድተው አብሮ ለመሥራት ሁልጊዜ ስማበለውን (አስተርጓሚን) ያስፈልጋቸዋል በተለይ በክልል አምስትና በአካባቢው ለሚሠሩ ከመሐል ኢትዮጵያ የመጡ ሠራተኞችና ሌሎችም ይህች መጽሐፍ እንደሚጠቅማቸው እርግጠኛ ነኝ ።

4ኛ· ሶማልኛ ለማያውቁ ሰዎች በጣም አስቸጋሪና ለመማር የማይቻል መስሎ ይታያቸው ይሆናል ። የተማሩት ሰዎች ግን እስከዚህ እንደማያስቸግር ስለሚናገሩ ለጀማሪዎች በርቱ ግፉበት እላለሁ አሁን ወደ መነሻ ሐሳቤ ልመለስና ይህችን መጽሐፍ ከ 8000 በላይ የሆኑ የሶማልኛና የአማርኛ ቃላቶች ጠቃሚ ተረቶችና ምሳሌዎች የያዘች ስለሆነ የሶማልኛ ቋንቋ ተምረው እንደ ልብ

ለመናገር ፍላጐት ያላቸው ሁሉ አገልግሎቷን እንደምታበረክትላቸ ውና ያለ አስተማሪ በቋንቋው ለመጠቀም እንደሚችሉ ግልጽ ነው ።

ይኸውም ለጀማሪዎች ብቻ ሣይሆን ካሁን በፊት በብዙም በመጠኑም አጥንተው ለሚናገሩ ጭምር በጥሩ ዓይነት ሁኔታ እንደምታገለግላቸው ሙሉ ተስፋ አለኝ ።

ለምሳሌ ላለፈውም ሆነ ለአሁኑና ለሚመጣውም ጊዜ የምንጠቀምባቸው ተስማሚ ግሶች በየአገባባቸው ተጽፈው ስለሚገኙ ያለችግር በቀላሉ ተምሮ ለማወቅ ያስችላል የመጽሐፏ ዋና ዓላማ የሶማልኛ ቋንቋ እንድታስተምር ነው ቢባልም እግረ መንገዷዋን አማርኛ ለመማር ለሚሹ የሶማልኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ጥሩ አገልግሎት እንድትሰጥ ታስቦ የተዘጋጀ ስለሆነ ክቡራን አንባቢያኖች ወደ ውስጥ ከመግባታቸው በፊት መግለጫ የሚለውን ማብራሪያ አትኩረው እንዲመለከቱት ይለመናሉ ። ለወደፊቱም እንደመጽሐፉ ተፈላጊነት አይቼ በተከታታይነት ሌሎች የሶማልኛ ቋንቋ ፣ ባህልና ፣ ታሪክ ፣ መማሪያ መጽሐፍትን ለመድረስ ሐሳብ አለኝ ። በዚህም አጋጣሚ መጽሐፏን ስደርስ ለረዱኝ ሁሉ ከፍ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ ።

መግለጫ

ይህችን መጽሐፍ ስደርስ አንዳንድ የሶማልኛ ቃላቶች ትክክለኛ ፊደላቸውን ከአማርኛ ለማግኘት ባለመቻሌ መቸገሬ አልቀረም ።

የሶማልኛ ፊደል የላቲን ሆኖ በአፊስያል ዕውቅና አግኝቶ የወጣው በ1973 ዓ·ም· ነው ።

ተመሳሳይ ፊደል ከአማርኛ ያልተገኘላቸው የሶማልኛ ፊደል አምስት ሲሆኑ እነሱም X. KH. DH. C. D. የተባሉት ስለሆነ በእነሱ ፋንታ በቅንፉ የተመለከቱትን ፊደላቶች ስለምንገለገልባቸው በረቂቅ አስተያየት መመልከትን ይጠይቃል ።

X (ሐ) አንባቢው ድምፁን ጉሮነን በማድረግ ከጉሮሮ የሚዋጣ ቃል ነው ።

KH (ኸ) ድምፁ አጠር ይልና መራራ ነገር እንደመትፋት ወይም ከጉሮሮ የገባውን በራሪ ነፍሳት እንደማስወጣት ዓይነት ከምላስ በስተኋላ የሚወጣ ቃል ነው ።

DH (ደ') ምንም ለውጥ የለውም በአናቱ ላይ ኰማ ምልክት የተደረገበት ምክንያት በማጥበቅ የሚነበብ በመሆኑ ብቻ ነው ።

D (ደ) ይህ ፊደል ከአማርኛውና ከእንግሊዝኛ ፊደላት ትንሽ ልዩነት አለው ፍጹም ማጥበቅ አያስፈልግም ይኸውም ምላስን ወደፊት አውጥቶ ከፊት ጥርሶች ጋር እንደማጋጨት ሲናደርግ የምናገኘው ድምፅ ስለሆነ ሳያጠብቁ ማንበብ ያስፈልጋል ።

C (ዓ) አፍን ከፊት አድርጐ ከማንቁርት የሚወጣ ድምፅ አለው በትግረኛ ቋንቋ ውስጥም የሚነገር ቃል ነው ።

የተቀሩት የሶማልኛ ፊደላቶች የሚነበቡት እንደላቲኑ ፊደል በመሆኑ ምንም የሚያስቸግር ነገር የለም ማለት ነው ። አልፎ አልፎም በቅንፍ ውስጥ የሚገኙት ቃላቶች የማጥበቅ የማላላት ወይም የማርዘምና የማሳጠር ስሜት እንደአላቸው የሚያሳዩ ናቸው።

ደራሲው

Faa'h Faahin

Xuruufta axmaarigu waxay ka koobantahay 33xaraf. Oo midkiiba yahay todoba xaraf. 33 × 7 = 231 weye. Xarafkiibana waxaa ku lammaan shaqalkiisii. Inkastoo ay kala duwan yihin. Ðhawr xaraf' mooye dhammaantood xagga hooriska ama Qaacidada isku si bay u dhacahayaan. Midkastabana waxaa la socda alif, wow ama "Y" waana sidan hoos ku Qoran:

ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
HA	HUU	HII	HAA	HEE	HI	HOO
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
LE	LUU	LII	LAA	LEE	LI	LOO
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ
HA	HUU	HII	HAA	HEE	HI	HOO
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ME	MUU	MII	MAA	MEE	MI	MOO
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
SE	SUU	SII	SAA	SEE	SI	SOO
ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ር	ሮ
RE	RUU	RII	RAA	REE	RI	ROO
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
SE	SUU	SII	SAA	SEE	SI	SOO
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ
SHE	SHUU	SHII	SHAA	SHEE	SHI	SHOO
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
	QUU	QII	QAA	QEE	QI	QOO
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
BE	BUU	BII	BAA	BEE	BI	BOO
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ
TE	TUU	TII	TAA	TEE	TI	TOO
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቾ
JE	JUU	JII	JAA	JEE	JI	JOO
ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ
HA	HUU	HII	HAA	HEE	HI	HOO
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ
NE	NUU	NII	NAA	NEE	NI	NOO

ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኝ	ኞ
Y'E	Y'UU	Y'II	Y'AA	Y'EE	Y'I	Y'OO
አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ
A	UU	II	AA	EE	I	OO
ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ
KE	KUU	KII	KAA	KEE	KI	KOO
ኸ	ኹ	ኺ	ኻ	ኼ	ኽ	ኾ
KHE	KHUU	KHII	KHAA	KHEE	KHI	KHOO
ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ
WE	WUU	WII	WAA	WEE	WI	WOO
ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
A	UU	II	AA	EE	I	OO
ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዜ	ዝ	ዞ
ZE	ZUU	ZII	ZAA	ZEE	ZI	ZOO
ዠ	ዡ	ዢ	ዣ	ዤ	ዥ	ዦ
SHE	SHUU	SHII	SHAA	SHEE	SHI	SHOO
የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ
YE	YUU	YII	YAA	YEE	YI	YOO
ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
DHE	DHUU	DHII	DHAA	DHEE	DHI	DHOO
ጀ	ጁ	ጂ	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ
JE	JUU	JII	JAA	JEE	JI	JOO
ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ
GE	GUU	GII	GAA	GEE	GI	GOO
ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
TTE	TTUU	TTII	TTAA	TTEE	TTI	TT'OO
ጨ	ጩ	ጪ	ጫ	ጬ	ጭ	ጮ
JJE	JJUU	JJII	JJAA	JJEE	JJI	JJOO
ጰ	ጱ	ጲ	ጳ	ጴ	ጵ	ጶ
BBE	BBUU	BBII	BBAA	BBEE	BBI	BBOO
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
SSE	SSUU	SSII	SSAA	SSEE	SSI	SSOO
ፀ	ፁ	ፂ	ፃ	ፄ	ፅ	ፆ
SSE	SSUU	SSII	SSAA	SSEE	SSI	SSOO
ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ
FE	FUU	FII	FAA	FEE	FI	FOO
ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ
BBE	BBUU	BBII	BBAA	BBEE	BBI	BBOO

XURUUFTA AF SOOMAALIGA   የሶማልኛ ፊደላቶች

B	T	J	X	KH	D	R	S	SH	DH,	
በ	ተ	ጀ	ሐ	ኸ	ደ	ረ	ሰ	ሸ	ዳ	
C	G	F	Q	K	L	M	N	W	H	Y
ዓ	ገ	ፈ	ቀ	ከ	ለ	መ	ነ	ወ	ሀ	የ

SHAQAL GAABAN (SHORT VOWLS)

A	E	I	O	U
አ	ኤ	እ	ኦ	ኡ

SHAQAL DHEER (LOONG VOWLS)

AA	EE	II	OO	UU
ኣ	ኤ	ኢ	ኦ	ኡ

ከላይ የተመለከቱት አጭርና ረጅም ኣውሎች በያንዳንዱ የሶማልኛ ዐረፍተ ነገሮች ሁሉ ይገባሉ ። አለዚያ ምንም ትርጉም ወይም ስሜት የላቸውም ማለት ነው ።

SHAQALADA KOR KU QORAN EREY KASTA OO SOOMAALI AH WAA KU DHEX JIRAAN KALMADII AYNAAN KU DHE JIRINA MACNO LAGU GARTO MA YEELANAYSO

በሶማልኛ አነጋገር ሠ·ፕ·ዘ·ዠ·ጨ·ጸ·ፀ·ፐ·ኋ·ቸ·ጸ ፊደላቶችን ስለማንጠቀም ባቸው በዚህ መጽሐፍ በሶምልኛ ቃላት ውስጥ አልተመለከቱም ።

XURUUFAHA AMXAARIGA EE KALA AH ሠ ፕ ዘ ዠ ጨ ጸ ፀ ፐ ኋ ቸ ጸ DHANKA. AF SOOMAALIGA ISTICMAALKOODA LOOMA BAAHNA SIDAAS DARTEED WIXII INTAAS KA SOO HADHAY MOOYE XURUUFAHAAS KOR KU QORAN XAGGA SOOMAALIGA LAGAMA HELAAYO MIDA KALE DHANKA AXMAARIGA XARFAHA ኘ ጨ ፐ ጠ ቸ ፀ ጸ ጸ ዠ OO AAN LAGA HELAYNIN XURUUFTA LAATIINKA BADALKOODII WAXAAN UGU TALA GALAY SIDA HOOS KU QORANE AAD HA LOOGU FIIRSADO.

ኘ ጨ ፐ ጠ
y'e jj bb tt
ቸ ፀ ጸ ዠ
J ss ss sh

HASE AHAATE XARFAHA LABAN LAABMA WAXAY SIDAAS NOQON KARAAN WAA MARKAY GALAAN DHEXDA AMA XAGGA DAMBE LAAKIIN HADDAY HOREY EREYGA KA GALAAN MALA ABAN LAABMI KARAAN .GAARAHAAN XARAFAKA "ፕ" SANQADA AYUU KA SOO BAXAA SI LOO KALA GARTO XARAFKA "Y" EE CAADIGA AH DHANKA MIDIG EE KORE DHIBCIN BAA KAGA TAALLE IYADANA FIIRO HA LOO LAHAADO.

TAARIIKH NOLOLEEDKAYKII IYO SHAQOOYINKII AAN SOO QAYBTAY WAA SIDA HOOS KU QORAN

SANNADKU MARKUU AHAA 1935KII WAHAAN KU DHASHAY TUULADA LAGU magacaabo Maraa Caato oo kamid ah kililka shanaad (Ogaadeenya) soonaha Qorrexay gaar ahaan magaalada Qabridahare dhankeeda bariga meel u Jirta qiyaastii 32 k.m.

Waxaa igu curtay abbahay Adar Axmed Nuur iyo hooyaday Xaliimo sheekh Moxammed aw Adam. Qoys ka aan kadbashay sida Soomaalidu u badantahayy waxay ahaayeen reer guuraa xoolo dhaqata ah-mar marna beer bay tobacan Jireen. Lo adhi iyo geel aan badnayna way la haa yeen.

Sannadkii 1940 kii anigoo lix jir ah ayey hooyaday dhimatay allaha u naxariiste, laguna aasay tuuladaas Maraacaato. waxayna u bad ka tagtay aniga iyo gaba-

dh laba jir ah:abbahayna malahayn xaas kale. islamarkaas wuxuu diiday inuu guursado ilaa annagu aan ka hana qaadno. waxaa hubaal ah in curuurta miygu ka fiirifir coontahay caruurta magaalada. Sidaas darteed anigu maalintii xoolahan raaci jiray habeenkii iyo subaxdiina looxjiid baan Quraanka ku dhigan jiray.

Sannadkjii 1945 kii maalin maalm a ha kamid ah waxaa iga lumay xoolo lay raaciyey. Kadibna waxaan ka baqay in lay·dilo ama lay xa xawdiyo. waayo? reer miyigu way tumaan caruurta xoolaha ka lumisa. La yaabna malahoo noloshooda xoolaha ku xidhan. halku dhagna waxay u leeeyihiin "Geelaan Dhexdiisa abbow tolaa ayeey ka yeedhin Geelba kuuma ahaa". Anigoo in lay tumo ka cabsi qaba ayaan u cararay xagga magaalada Qabridahare. "Miygii waan kamid magaalana soo Galay cid aan ka aqaanno ma jiro. Gaajo waa i hayysaa, caanihii aan balxsah jiray lawaa tolow maxaan ku dabayn doonaa" anigoo ku calaacalahaya. ayaa waxaa laitusay nin aan jeclaan doono allaha u naxariiate waa Maxamuud Doolaall oo makhaayad ku leh magaaladaas

Markiiba intaan u tegey ayaan isu sheegay sababtaan u imidna waan u raaciiyey. wuxuu igu yidhi "makhaayadda galo shaqe = maalintiibana hal shilin baad qaadaniye". aniguna waan aqbalay. Saa meel kaloo ii dhaanta ma hayee. muddo yar kadib abbahay oo i doonahayaa yimid, Gacanta intuu igu dhagay buu yidhi "ina keen reerkii baan u kacaynaaye". Wakhtiigaasna dalkeena dawladii Ingriis baa xukumaysay. Magaalada intii aan joogayna waxaan ogaaday inaan qofna wax la yeeli karin sida baadiyaha ka dhhacda. ciddi wax yeeshan boolisku qabanaayo. Sidaas awgeed waxaan ku Dhiiraday inaan diido abbahay kuna dhaho ku raacing mahayo miyigiina ku noqon mahayo. kadib abbahay wuxuu u tagay Maxamuud Dolaal horeyna waxay wada joogi jireen koonfurta soomaaliya saaxiibnimo iyo macruufna waa ka dhaxeeyey aniguna sababtaan Maxmuud ugu tagay sidaasay ahayd. Wuxuuna ku yidhi "wiilkii waa i diiday inuu miyigii ii raaco xoolihiina waa iga baylaheene maandhaw makhaayadda ka saar. Markuu gaajoodo, Danbaa ku qabani inuu noqde". Maxamuud abbahayy wuu ku gacan saydhay wuxuuna ugu jawaabay "wiilka iskaga tag ha shaqaysto = waxna ha bartee, xoolahaagana usameeyse qawsaark kuu raaca".

Adeerkay markuu ereyadaas ku lahaa abbahayy aadbaan u jeclaysan hayey. Uurkkana waxaan kalaha "Abbow weedha weedh iiga roon weli ma ii yeedhay"

Ugu dambaystii abbahayy taladii Maxamuud Doolaal buu qaatay. Anigana halkii buu igaga tagay. Kadibna shaqadii makhaayadda ayaan sii waday. Xoolo raacistii iyo miyigiina qoryo cad baan xogooda u tuuray. Anigoo ku leh jaaw nabad gelyo. Sida xaqiiqada Maxamuud Doolaal wuxuu sabab iigu ahaa dhawr arrimood

1. Magalo soo galkaygii sidaan kor ku qaray.
2. Wax barashadaydii
3. Gelitaanka barlamaaka Itoobiya sannad kii 1969 kii sida aan hoos ku sheegi doono, iyo shaqooyinkii aan soo qabtay oo dhan. waayo? Sida abbahay ka codsaday hadduu maalintii makhaayadda iga saari lahaa. Qasab bay igu noqon lahayd inaan miyigii uraaco. Fursadna aanan u Helin wax barashadii iyo shaqooyinkii aan soo qabtay oo dhan.

Sidaas darteed Maxamuud wuxuu ii ahaa waalidkaygii labaad manna illoobi karo abaalkiisii Ilaahay ha u naxariiste.

Anigoo makhaayaddii ka shaqeeya ayaan is baranay wadaad la odhan jiray sheekh Adan oo Mu-Adin ka ahaa masjidka qabriidahar. Waxaanan ka codsaday in-

uu diinta i baro, Maalin kastana ii yimaado wakhtiga barqada ah. asaguna waa iga aqblay Koob shaah ahna waan u ratibay. Wuxuuna ii biillaabay cashiro isugu jira quraan. Axkaam. Caaqiido. Tafsiir iyo kuwo kale. faa -iido badana waan ka helay asagana dan bigiisa allaha u dhaafe.

Muddo kadiib magaalada Qabridahare waxaa laga furay madariso carabi ah oo uu madax ka ahaa. Nin la odhan jirayy Axmed Biixi warfaa. Ninkaasoo kadib. Noqon doona agaasimaha akaademiyadii Hiddaha iyo dhaqan soomaaliyeed. Anigu wax barashada sida biyaha ayaan ugu oomanahay. Laakiin haddaan makhaayadda ka baxo yaa isiin masruuf? buugag, Qalin, dhar iyojiif. Yaase iga bixin shanta shilin ee macallinku qaadanaayo? bil kastaba. Taasoo markaas joogtay ~~neef adhi ah.~~

Murti Itoobiya Ah, waxay dhahaysaa "C ›si iyo qiiqba meel ay ka baxaan ma waayaan" an is wediine anigu labadaas mid koodna miyaan ahay? Jawaabtu waa maya. Hadaba sideen yeelaa? baan ku tiraabay. Waxaan qaado dhigaba waxaan Go'aan Ku gaadhay inaan makhaayaddiina ku sii jiro madarisadiina wax ka barto, oo siidee bay ku suuroobi? iyadana waa su'aal meesha ku jirta waxaan soo xusuustay halku dheg laga yaabo inuu dad badani maqlay, taasoo dhahaysa "Geela Magan khalaf kuwa daba yaala ayaan daba naallaa" Murtidaas la yaabka badan leh waxay ku baxday nin reer Qabriidahare ah lana odhan jira Magan khalaf xirsi Dalal. wuu geel badnaa deeqsi martida iyo masaakiintana u roon buu ahaa siidaan sheeko ku maqlny.

Anigoo murtidaas ka faaiidaysanhaya ayaan dhexgalay madarisadii wiil fariid ah fahmana badan baan ka helay. Wada hadal kadib waxaan ku heshiinay sidii sheekh Adan oo kale inuu subax kaste ii yimaado ina baro kolba cashirka laga soo siiyo madarisada asaguna wuu

ogolaaday. Anigunu koob shaah ah baan Macmiil uga dhigay. Waxaan sidaas wax ku bartaba waxaa ii suurta gashay. Toban bilood kadib inaan wax akhriyo waxna qoro.

Habeen habeenada kamid-ah ayaan soo kor joogsaday Maxamuud iyo lacag hayihii oo xisaabtamahaya ishaydu waxay ku dhacday xiisaab khalad ah oo uu qoray. Markaassan u sheegey. Asaguna dib haddu ugu noqday waa ogaaday. Wuuna ii hambaleeyey asagoo leh bagaan abbahaa kaaga reebay. Berito laga billaaho makhaayadda maqalkeeda Fadhiiso maalintiibana laba shilin baadqaadan. Hadalkaas adeerkay markuu ka soo baxay farxad baan la dhacay. Maxaa yeelay wakhtigaas lacagta yari qiima weyn bay lahayd.

Tusaale ahaan neefka geela 30 shilin buu ahaa neeka lo'da ahna 20, shilin adhiga neefkii shan shilin markii lagu soo iibsado Haragiisuna shan shilin baa dib loogu sii gadi jiray. waxaanan sheeko ku maqlay nin reer Qabridahare ahaa oo adhi badan cudur ka laayeey haragiiba inuu neef nool ku badashay. Aniga naftigaygu si aan abbahay u raalli galiyo ducona uga helo Lo'badan oo kadib aan siiyey waxaa ku jiray midaan ka iibiyey Mushaarkaas.

Sannadkii 1948 kii makhaayaddii waan ka tegey. isla sannadkaas dalkeena dawladdii ingriis way ka baxday Itoobiyeyna ku wareejisay. Saddex sáno kadib waana 1951 kii waxaan qortay ciidanka booliska Itoobiya. Islamrkiibana waxaan galay iskuul Boolisku Leeyahay oo ku yaal magaalada Harar. Muddo laba sana ah baan ku jiray kana baranaayey- 1) Sharciga 2) Ka hortagga fal dambiyeedka 3) Dambi Baadhista 4) Hogaaminta iyo kala Dambaynta 5) Xeer ilaalinta 6) Anshaxa iyo Nidaamka Ciidanka.

Markii aan Dhammaystay Wax Barashadii Waxaan Shaqo ka Qabtay Magaalooyinka Harar. Qabridah-

ar, Shilabo iyo Dhanaan. Anigoo Ku Hawlgalay Xilal Kala Duwan. Sida Karaanii, Dambı Baadhe, Xeer ılaaliye iyo Taliye Saldhig Boolis.

Gaar- Ahaa Markaan ahaa Taliyaha Saldhiga Booliska Degmada shilaabo Waxaan Si. Ku Meel Gaadh Ah ugu hayn jiray maamulka gudoomiyaha degmadaas. Labada Degmo ee Shillaabo iyo Dhanaan Dhawr kii Sano ee aan ka Shaqeynaayey Waxaan Ka Faa- iidaystay Labada caalin ee la kala odhan Jiray Sheekh cabdikariim aw Maxmuud oo ku magac Dheera Sh. Cabdi Dhugad iyo Sheekh Cabdi xirsi Asagana Sh cabdi Tima Madoobe Lagu Naanaysi Jiray. Naxariiste Janno Allaha ka waraabshe.

Sannadkii 1958 waxaan ka Baxay Shaqadii Booliska. Arji Qore Dadweynana Waan Noqday. Wakhtigaas Aqoontu aad Bay Dalkeena ugu yarayd Tusa-'e Haddaan Soo Qaato. Maxamed Axmed (Tagshil) ıyo Aniga baa ka Jiray wax arji Qora.

Isla Sannadkaas Waxaan Xubin ka Noqday Xisbigii siyaasiga Aha ee la Odhan Jiray Nasrulaahi Dagaalkii Xornnimo Doon ee Dhacay 1963 kiina Horseedka u Ahaa, Garaad Makhtal Dahirna Hogaaminaayey.

Sannadkii 1960 kii Waxaan Karaani ka Noqday xafiiska Maamulka Goboka Qabridahare. Muddo yar Kadibna Waxaa Laygu Magacaabay Xiisaabiye Sare oo Maamulka Degmada Qallaafo. Gadaalna Waxaa la ii Soo Badalay Qabridahar Gaar Ahaan Laanta Siyaasadda ee Xafiiska Gobolka.

Sannadkii 1965 kii Waxaa La ii badalay Wasaaradda Caafimaadka iyadoo Laygu Maga Caabay xoghaye Guud iyo Xisaabiyaha Sare Gobalada Ogaadeenya Jigiga Wixii ka Hooseeya. Fadhiguna Wuxuu ahaa Hosbtaalka Qabridahar oo Markaas Lagu Magacaabi Jiray Dejaas Maaj Gebre Maaryam.

Maalintii Waan Shaqeyn Jiray Habeenkiina iskuul ku yaalla Magaaladaas Baan Wax Kabaran Jiray. Ilaa aan Ka Dhammeyey Fasalka Sideedaad. Wakhtiyaasha Nasashadana Waxaan cilmiga islaamka ka korodh san Jiray Labada Caalim ee La kala odhan Jiray Sheekh Axmed Nuur Sheekh yuusuf oo Iimaam Ka ahaan Jiray Masjidka Qabridahare iyo Sheekh Ibraahin Xaaj Adam oo Maxkamadda Gobolka Madax kae Ahaa Ladaba Allaha U Naxariiste aamiin.

Waxaan Kaloo Xidhiidh Waxbarasho La yeeshay Jaamacad Ku Taalla Magaalada Nayroobi ee Dalka Kenya. Laguna Magacaabo British Tutorial Colleg (B.T.C.) Dadkana Wax ku Barta Habka Loo yaqaano Aqoon Dirsadka. (Correspondence). Muddo Seddex Sano ah Baan Wax Kabarnaayey ilaa aan Ka Qaatay Shahaadada Diploma.

Sannadkii 1969 kii Madaxdii Gobolka Maamulaysay, odayaal iyo Dadweyne Badan Waxay ii Soo Jeediyeen inaan ka Qayb Galo Doorasho barlamaan oo Wakhtigaas ka dhacaysay Gobolada iyo Degmoyinka Qabridahar. Shaykoosh Shilaabo, Dhanaan Godey, Iimey. Qallafo iyo Mustaxiil sideedaas Gobol Ama Degmo Waxaa Laga Soo Dooran Jiray Laba Qof oo keliya. Halka Gobolada Kele ee Itoobiya Laga Dooran Jiray Gobolkiiba Laba Qof Waa Caddalad Darre. Waana yaabka yaabkiise inta Badan Doorashada Waxaa ku Soo Bixi Jiray dad U Dhashayy Kobollo Kale oo Axmaara ah. Waxaana ugu Wacna Dadkeeno aan baraarugin iyo Gumaystayaaashii oo Shaqada inoo Diidana.

Haddaan Dib ugu Noqdo Codsigii La ii Soo jeediyey ee ku Saabsaana Doorashadii Barlamaanka Markii Hore Waan Diiday. Gadaalse Waan ogolaaday Kadib Shuruuda Dhawr Ah markii La ii yeelay Cadaadina waxaa isaaray Maxamuud Doolaal oo Doonay inaan Galo Barlamaanka.

Tartakiina Waxaan Ku gallay-Laba Soomaali Ah iyo Shan Xabashi Ah.

Aniguna Waxaan Ku Baxay Lambarka Koobaad Afar Sano Markaan Dhamaystayna. Mar Labaad Waxaan Ka Qayb galay Doorashadii Dhacday Sannadkii 1973 kii Seddex Soomaali Ah iyo 4 Axmaarna Tartan Baan Ku gallayo Haddana Lambarka Koobaad Baan Ku Guulaystay. Cabdi Cali Abshirna kaalinta labaad buu gellay.

Intaanan Ka Bixin Arrinta Doorashada Waxaan Rabaa inaan usoo Jeediyo Mahad Weyn Dadkii i Dooran Jiray. Gaar Ahaan Kuwii Xoolahooda. iyo xoogooda Labadaba ii hurey iyo kuwii Maxabbada ay ii Qabaan Darteed ii Xambaari jiray Suuqyadana i Marin Jiray. Sidoo kale Madaxdii Gobolka Maamulaysay ee isiisay Tashiilaadka Badanaa Mahad Baan unaqahaya gaar ahaan sareeyo Guuto Tilahun Bishaane Balambaras Abebe Bagaashow iyo Suldaan Moxamed sheekh Xasan Wacdi Abaalkay ii galeen waa lama illoobaan.

Sannadkii 1974 kii Dawladii Boqor Xayle Sillaase Waxaa Af Gambiyey Ciidamadii Qalabka Siday Barlamaankii Aan xubinta Ka Ahaana Hawshiisii Halkaasey Ku Dhammaatay.

Sannadkii 1975 kii Waxaa Laygu Magacaabay Gudoomiyah Maamulka Degmada Shaykoosh.
Laba Sano iyo Dheeraad Markaan Shaqeeyey Kadib Waxaan U Adkeysan Waayey Gumeysigii iyo Xukun qallafsanidii Dawladii Dhergiga. Inaan La Shaqeeyna Waxaa diiday damiirkaygii. Sidaas Darteed Sannadkii 1977 Billowgiisii Ayaann Shaqadii ka Baxsaday Kana Qayb Galay Halgankii Xornnimo Doon ee Jabhadda Soomaali Galbeed. Muddo Kadibna Waxaan Xubin Ka Noqday Golaha Dhexee Jabhaddaa. Dagaalkii Markuu Dhacay Kadib Sannad kii1978 Kiina Waxaa Laygu Magacaabay Gudoomiyaha Maamulka gobolada Qabridahare

iyo Shillaaba.
Shaqadaas oo aan Hayey ilaa 1980 Kii.

Sannadkii 1981 kii Waxaa Laygu Magacaabay isuduwaha Maamulka Qaxootiga Gobolka Hiiraan. Waxaanan Hayey ilaa 1990 kii Dhammadkiisii Hawshaasu Waa midii

Waayo? Soomaalida Maanta Weli is cunaysa oo Dhawr Xero Laysugu Keenay Nin Toban Sano Soo Maamulhayey Qof kastaba inuu U Garaabi uun baan Umaleyanaya Waayo Aragnimo hore oo aan Lahaa Ka Sokow Waxaan Kaga Gudbaysamir Dulqaad iyo Madaxdii iga Sarreysay iyo Maamulkii heer Gobol iyo Xeryaha oo Dhammantood Wada Shaqeyn Wanaagsan Naga Dhaxeeyey. qaxootii Kolley Waa iska tuhun iyo Cabasho Badan yahay. Wax Kalaba Ha iga Sheegteene Saddex Arrimood Qofkii igu Xantay Asagu Horta Wuu Dambaabay Anigan Xaashaa Lillahiye Meel Buu igaga Dhacay. Saddexduna Waxay Kala yihiin 1) Xatooyo raashin Qaxooti 2) Qaadasho Laaluush cid kastaba Ha Bixise 3) Dhaqan Xumo Dumar Aan Ku Sameeyey.

Inkastoo Markii Dambe Ay Dhaceen Dhibaatooyin aan loo Baahnayn oo Dad iyo DuunyaBa Gaadhay Misan-Ma illoobi Karayno Daweynaha ku Nool Gobolka Hiiraan Soo Dhaweyntii Taakuleyntii Xad Dhaafka ahayd iyo qaybtii Libaaxay Ka Qaateen Dajintii Qaxootiga Sannadki 1978Kii. Gadaal Aafadii Dhacdayna Waa in Layska illoobo illeen Wax Tagay Soo Noqon Mahaye.

Mudadii aan Ku Noola B/Weyne Shaqadii aan Hayey Ka Sokow Laba Wax Barashoo iskagarab Socota ayaan ka Waday.

1) Dugsiga Sare ee lagu Magacaabo Axmed Warsame Habeen Kii Baan Wax Ka Baran Jiray ilaa aan Ka Qaatay Shahadada Diploma Ah.
2) Caalimka La Dhaho Xaaji Cabdi Aar oo Weligiiba

Tafsiirka Quraanka Kariimka Ah iyo Xaddiiska Ka akhriya Masjidka B/Weyne Ummad Badaana ay Ka Aflaxeen Shaqadiisuna Tahay Diinta Faafinteeda Ayaan Ku Taxnaan Jiray Asagana ajir iyo Khayr allaha Ka Siiye.

Dagaalkii Lagu Qaaday Taliskii Soomaaliya Markuu Ku Soo Dhawaaday B/Weyne Ayaan Xaaskaygii U Qaaday Xamar. Qaxootigiina Waxaan Kula Taliyey inay Si Deg Deg Ah uga Baxaan Soomaliya Dalkoodiina Dib ugu Noqdaan. Dagaalka Socdana Aynan Ka Qayb gelin. Nasiib Darro Dheg Jalaq La iima Siinin Wixii Dhacayna Waa Dhacay. Horaanse U idhi Ha La illooboo dib ugu Noqon Mahayo.

Kadib Waxaan Telefoon Kula Hadlay Laba Wiil oo aan Dhalay oo Joogta Baakistaan Una Shaqeeysa. Ha'ad aha ka Tirsan Ummadaha Midoobay Sida UNHCR iyo W F.P. Xaaladdu Meeshay Marayso Markaan Uga Sheekeyey Midkood Wuxuu igu yidhi Xaaska Soo raro Baakistaan keen. Midkii Kalana Wuxuu yidhi Aan wada Tashane Marka hore Adigu Kaalay Baakistaan. Taladaas Dambaan Qaatay oo Halkaasaan Aaday Taariikhdu Markay ahayd 8.12, 1990 Kii Markii Aan Gaadhayba Waxaan u Tegey Xafiiska UNHCR ee Magaalada Bishawar oo Wiilasha Midkoodna Ka Shaqeeyo Madax Ajinabi Ah oo Xeryaha Qaxootiga igala Shaqeyn Jirtayna Waan Ka Helay Kadibna Markii Aan uga Waramay Xaaladda Ka Jirta Soomaaliya Waxay yidhaahdeen Waan Ku Caawinayna: Dajin qaxootinima Waan Ku Siinaynaaye Marka Hore Xaaska Halkan Keen. Dawladda Bakistaana Waxay iiga Dhameeyeen Sharcigii Aan Dalka Ku Joogi La Haa Aniga iyo Xaaskuba. Wiilashiina Soo raristii reerka Waan Ku Heshiinay.

Xaalku Marku Halkaas ii Marahayo Ayaan Telefoon Ku La soo Hadlay Xamar iyo Xaaskii anigoo Leh alaabtoo

Dhan Xaraasha Lacagna Meeshaas Ka Qaata Soona Guura.

Waa Adduun iyo Xaalkiie 3 Maalmood Kadib Dagaalkii Baa Xamar Ka Qarxaday. Raadio Muqdishona Hawadu Ka Baxay.

Telefishinka Ameriko ee yaalla Baakistaan Loona Yqaano C.N.N Wuxuu Billaabay inuu Soo Saaro Muqaallo Argagax iyo Naxdin Badan oo Ku Saabsan Dagaalkaas. Maydku Sidii Ayax La Sumeeyey Meel Kestu Daad Sanyahay: Xamar Cadde oo Loo yiqiinnay "Roomadii Afrika" Dhulka La Dhigay. Sidii Madfac, Gantaalo iyo Hubka culus Loogu Garaachayey Waxa is Cunahayana Wax Kale Ma Ahee Waa Curuurtii Soomaaliyeed. Alla ciil Badanda War Caqli Meeh oo Ma Waxayba Noqdeen Kuwii Ilaahay Quraan kiisa Ku yidhi "Guryahooda Gacamahooday Ku Bur Buriyaan" Waa yaabe.

Aniguna Waxaan Walbahaar La Seexan Waa yaba ugu Dambayste Waxaan Go'aan Ku Gadhay Qodobadan soo socda

1) In Weligay cimrigay inta Ka Hadhay nolooshayda aanan Noqonin Qaxooti Dambe.

2) In Si Dhaqsa ah u tago Nayroobi Kadibna U Sii gudbo Gobolka Jubbada Hoose Dadkiina Wax Dhintay iyo Wax Noolba Halkaas Ka Baafiyo.

3) In si Deg Deg ah Dib ugu Noqdo Dalkaygii Hooyo Mustaqbalkana Ku Noolaado.

Kabibna Safarkaygii Baan Billabayo Nayroobi Baan Soo galay. Waxaan U Sii Dhaafay Dhanka Xuduuda Soomaaliya. Magaalda Dhoobley Markaan Marabayo Waxaaba iga Horyimid Xaaski oo Nabad Qaba. Halkiinaas Jooga intaan Ku idhi ayan Nayroobi Dib ugu Soo Laabay. Si Aan uga Helo Warqad aan dalkii Ku galo Waxaan u Tegey Safaaradda Itoobiya ee Dawladdii Dhergiga. Aaji Aan Gacantayda Ku qorayna Waan U Dhiibay. Saddex

Bilood Markay isoo Celeelina yeen waxay iigu Jawaabeen warqad Ku Siin Mayno. Sababana Waxay iiga Dhigeen Dawladda Dhergigaad Mucaarad Ku Tahya.

Waan runtiin intaan Hoos U idhibaan Ka Baaxay. Waa Mucjiso Ilaaho Layaab Lehe Dhawr Maalmood Kadib Madax Weynihii Dawladii Dhergiga Kolonel Mingustu Xayle Maryam oo Ka Soo Baxsaday Addis Ababa Ayaa Soo Galay Nayroobi. Taaba yaa fil Ahayey Baan idhi intaan Farxay. Maalintii Dambana Wuxuu U Sii Dhaafay Xagga Magaalad Harere Caasimadda Dawlada Zimbabwe.

Mahad oo Dhan Ilaaha Awoodda Badan Baa iskalehe aniguna Maalintii Ku Xigtay Baan Fiiso iyo Warqad La'aan Ku Soo Noqday Dalkii Hooyo ilaa Maantana Ku Joognaa Nabad Qab iyo Xasilooni iyadoo Aanu Ka Faa-iidysanayno Dimoqaraadiyada iyo is Badalka Ka Dhacay Itooiya.

Sidaas Awgeed Waxaan Mahad iyo Ammaan Ballaadhan U Soo Jeedinaya Madaxda Dawladda Ku Meel gaadhka ah iyo ciidamada E.P.R.D.F OO Aniga iyo Xaas kaygii Kaleya Ma Ahee Ummad Ka Badan Hal Malyan oo Qoxooti Ku Ahayd Dalalka Dibadda U Suurta Gelisay inay Dib ugu Soo Noqdaan Dalkoodii Kadib Markay Ka Guuleysteen ciidamadii Dhergiga Dagaalkana Kula Jireen 17. Sano. Itoobiyana U Horseedeen Dimoqo raadiyad Aan Horey Looga Baranin iyo isxukun Ku Salaysan Aayo Katalin.

HABDHAQAMEEDKAYGII

Anigu is Ammaanimahayo oo Horaa Looga Maamaahay Laakiin Waxaan rabaa inaan Wax yar Ka Soo Qaado Habdhqankaygii 1) Weligay Ma Qaadanin Laluush Sigaar Ma cabbin Jaadna Ma Cunin Khamro Hadlakayd Ba iska Daa, Ilaahay Baan ka Magan Galleye Sheegeduna Mabannaana. Qofkii Afartass Xaalo Waa Been-

ta igu Dhanhaya Ha Soo Sheego Markaan Sameeyey iyo Meeshii aan Ku Sameey. Haba Yaraate Wax balawad La yidhaahdo Ma Lihi. Xattaa bunka iyo Shaaha Xararo iima Qabato. Mana Badsado, Maramrse Waa Cabbaa, Taasina Waxay idhaxal Siiyey Inaan ku noo Laado Caafmaad Qab Dhallin Yarannimo, (oday wiil) iyo Firifir Cooni Joogta Ah. islamarkaas Waxaan Ka Badbaaday Dhaqan Xumo, Badan Sida Shaxaadka, Baryada, Qashqashaadda Lagu Sameeyo Ganacsatada Jaadka iyo Sigaarka Caruurtayda Qaarkood Waxaa La Mooda inaan Walaalo Nahay. Dherka iyo Kabaha Waan La Kala Baxna. Dheerarkan Waan isla Egnahay Waxaana U Sabab Ah Dhawr Arrimood 1) Anigoo yaraantii Ku Guursaday caruurna EEBBE isiiyey. Kadibna Walaalkii Dhale Noqday.

2) Balwadii oo aan iska ilaaliyey Nafteydan Xakama Birah u Sameeyey

3) iyo Ilaahey oo isiiyey Caafimaad.

Sida runta Maalin Taan Jiray Afartan Sano iyo Maanta Dhankastaba Wax iska kay Badalay Ma Jiro.

HIWAAYADAYDA

Waxaan aad uga helaa Haddaan heli Karana Si Joogta ah U isticmaala.

1) Akhrinta Ku Tubaha, Buugta, Majaladaha Jaraa-iidka. Barashada Cilmiga, gaar ahaan Taariikhda, Siyaasaddaa, Maamulka iyo bulshada. Daawashada Telefishinka, Filimada Dhaqashada Xoolaha Nool iyo Shaqada Beerah.

ABDI ADA AXMED.

የሕይወቴንና የሥራዬን አጭር ታሪክ

ከዚህ በታች የተመለከቱት ቀንና ዓ.ም. በሙሉ እንደ ኤውሮፓው ያን አቆጣጠር መሆናቸውን አንባቢያን እንዲረዱልኝ በትህትና አሳስባለሁ ።

በ1935 ዓ.ም. በክልል አምስት መስተዳድር በቆራሄይ ዞን በቀብሪ ደሐር ወረዳ ውስጥ መራአቶ ከሚባለው ቀበሌ የበኩር ልጃቸው በመሆን ከአባቴ ኢደር አህመድ ኑርና ከእናቴ ሐሊማ ሼክ መሐመድ አው አደን ተወለድኩ ።

በ1940 ዓ.ም. በስድስተ ዓመቴ እናቴ ከዚህ ዓለም በሞት ስትለይ እኔና አንዲት የሁለት ዓመት ልጅ ብቻ ትታ ነው የሞተችው ። ቤተሰባችንም በባለአገር እንደሚኖሩት ሶማሌዎች ኑሮአችን በዘላንነትና በከብት ማርባት ላይ የተመሠረተ ነበር ። አይበዙም እንጂ ግመሎች ፡ ላሞች ፡ በጎችና ፍየሎች ነበሩን ። ቀን ከብቶችን እየጠበቅኳቸው ማታ ማታ ቁርአንን እማር ነበር ። አንድ ቀን እንድጠብቃቸው ከአባቴ የታዘዝኩትን ከብቶች ስለጠፉብኝ ይደበድቡኛል በማለት ፈርቼ ወደ ቀብሪደሐር ሸሽቼ ስደርስ ነፍሳቸውን ይማርና አቶ መሐመድ ዶላል (በኋላ ባላምባራስ) የሚባሉ የአባቴ ወዳጅ የነበሩት አግኝቼ ለምን ወደ ከተማ እንደመጣሁ ጠይቀው ከተረዱ በኋላ ሻይቤታቸው ገብቼ በየወሩ 30 ሺልንግ እየከፈሉኝ እንድሰራ አዘዙኝ ። በደስታ ተቀብዬ መሥራት ስጀምር ፡ አባቴ እኔን ፍለጋ ከነበሩበት ባለአገር ወደ ቀብሪደሐር ይመጡና ከእርሳቸው ጋር እንድሄድ ጠየቁኝ ። እኔም እምቢ አልሄድም ብዬ ብነግራቸው ወደ ሻይ ቤቱ ባለቤት ዘንድ ሄደው ልጄ ከአንተ ጋር አልመለስም ብሎኛልና እባክህ ከሻይ ቤቱ አስወጣልኝ ፤ ሲርበው በግድ ወደቤቱ ይመለሳልና ብሎ ቢለምናቸው "የለም ልጁ ከአንተ ጋር አይሄድም ወደባላገርም አይመለስም እዚሁ ሆኖ እየሠራ ይማራል እንጂ" በማለት እኔ የምወደውን መልስ ለአባቴ ይሰጣሉ ። አባቴም በመጨረ

ሻው በዚሁ ሐሳብ ተስማምተው ብቻቸውን ወደ ቤታቸው ይመለሳሉ ። እኔም የጠላሁትን የከብት እረኝነት ሥራ ስለቀረብኝ በጣም ደስ ብሎኝ ለጥቂት ወራት ስሠራ ከቆየሁ በኋላ ሼክ አደን የሚባሉ የቀብሪደሐር መስጊድ መአዝን (በጸሎት ጊዜ አላሁ አክበር ባዩ ናቸው) ከተዋወቅኩ በኋላ አንድ ኩባያ ሻይ እየወሰዱ በየቀኑ በዕረፍት ሰዓት እኔ ዘንድ እየመጡ ቁርአንና ልዩ ልዩ የእስልምና ትምህርቶችን እንዲያስተምሩኝ አሳስቤያቸው እርሳቸውም እሺ ብለው ትምህርቱን መማር ጀመርኩ ። ከዚያም ወዲህ በቀብሪደሐር ከተማ ውስጥ አንድ የአረብኛ ትምህርት ቤት መከፈቱን ተረዳሁ ። መምህሩም አቶ አህመድ ቢሂ ወርፉ ይባላሉ ። ተማሪ ቤቱ የግል ስለሆነ መምህሩ ከእያንዳንዱ ተማሪ አምስት ሺልንግ በየወሩ እየተቀበሉ ያስተምራሉ ። እኔ በአንድ በኩል በጣም የመማር ፍላጎት ሲኖረኝ በሌላው በኩል ከሻይ ቤቱ ብወጣ የሚያስተምረኝ ማለት ለመምህሩ የሚከፍለውን አምስት ሺልንግ ደብተር ፣ እርሳስ ፣ ልብስና የዕለት መኖዬን የሚሸፍንልኝ አጋር ስለሌለኝ እየሠራሁ ለመማር የሚያስችለኝ ዘዴ መፍጠር ግድ ሆነብኝ ። ይኸውም ከሻይ ቤት ሳልወጣ ተማሪ ቤቱን ከሚማሩት ልጆች በትምህርት ጐበዝ የሆነ ተማሪ አግኝቼ እንደ ሼክ አደን በየቀኑ አንድ ሻይ እየሰጡሁት እንዲያስተምረኝ ተስማማንና ትምህርቴን ቀጠልኩ ፣ ለመማርም ከፍተኛ ጉጉት ስለነበረኝ በጥናቱ በኩል ምንም ችግር አልገጠመኝም ።

ከአስር ወር በኋላም አረብኛን ማንበብና መጻፍ ቻልኩኝ ። እንደአጋጣሚ ሆኖ አንድ ምሽት ባለሻይ ቤቱ ከገንዘብ ያዡ ጋር ሂሳብ በሚተሳሰቡበት ጊዜ አጠገባቸው ቆሜ ስለነበር የመደመር ስህተት ሲያደርጉ አይቼ "አይደለም አባባ ስህተት ነው" ብዬ ስነግራቸው እንደገና ተመልሰው ሲያስቡ እውነት ሆኖ ያገኙታል" "ለካስ ተምረሃል ጐሽ የኔ ልጅ" ብለው በማግሥቱ ቀን የሻይ ቤቱን የዕለት ገቢ ተቀባይ ሲያደርጉኝ በየወሩም 60 ሺልንግ ደመወዝ ቆረጡልኝ እኔም ለሁለተኛ ጊዜ ባገኘሁት ዕድል እጅግ ተደስቼ ነበር ። ምክንያቱም በዚያን ጊዜ አናሳ ገንዘብ ዋጋ ስለነበረው ነው ። ለምሳሌ ያህል ዛሬ ከ600 እስከ 800 ብር የምትሸጠው ግመል 30 ሽልንግ ብቻ ነበረች የምትገዛው ያንዱ ላም ዋጋ 20 ሺልንግ ያንዱ በግ ወይም ፍየል 5 ሺልንግ በሚሸጥበት የበሽበሽ ጊዜ ነበርና ነው ። አቶ መሐመድ ደላል ለሁለት ጊዜ ላደረጉልኝ እርዳታ

ምንጊዜም የማልረሳ ነኝ ። አንደኛው ከላይ ስገልጽ እንደመጣሁት አባቴ እኔን ፍለጋ ከገጠር ወደቀብሪደሐር ሲመጡ እንደጠየቁት ከሻይ ቤቱ ቢያስወጡኝ ኖሮ ከእርሳቸው ጋር ለመሄድና ወደ እረኝነቱ ሥራ ለመመለስ ግድ ይሆንብኝ ነበር ። ብመለስ ደግሞ ለመማር ካለመቻሌም በላይ ከዚያ በኋላ ያገኘሁትን ሹመትና የሥራ ዕድል አላገኝም ነበር ።

ሁለተኛው ከዚህ በታች እንደተመለከተው ከእኔ ፍላጐት ውጭ ለሕግ መምሪያ ምክር ቤት ምርጫ እንድሳተፍ በተጠየቅኩ ጊዜ እምቢ ብዬ በመጨረሻም በእርሳቸው ምክርና ግፊት ተቀብዬ ከተወዳደርኩ በኋላ በአንደኝነት ለመመረጥ በመቻሌ አሁንም ለእርሳቸው ባለውለታ ነኝ ። እንደዚሁም በዚያው ዘመን የኦጋዴን ግዛት አስተዳደር ዋና አስተዳዳሪ የነበሩት ብ/ጄኔራል ጥላሁን ቢሻኔ ም/አስተዳዳሪው ባላምባ ራስ አበበ በጋሻውና ዋና አማካሪያቸው ሡልጣን መሐመድ ሼክ ሐሰን በምርጫው ጊዜ ላበረከቱልኝ ምክርና ግልጋሎት ምንጊዜም የማይረሳኝ ነው ። እግዜር ይስጣቸው ።

አሁን ወደተነሣሁበት ጉዳይ ልመለስና በመጨረሻው ጊዜ ከሻይ ቤቱ ሥራ ወጣሁና በ1948 ዓ·ም· የእንግሊዝ ወታደራዊ አገዛዝ ኦጋዴንን ለቆ ለኢትዮጵያ መንግሥት ካስረከበ ከሦስት ዓመት በኋላ ማለት በ1951 ዓ·ም· በፖሊስ ሠራዊት አባልነት ተቀጥሬ ወዲያውኑም ሐረር ከተማ ይገኝ የነበረው የፖሊስ ሠራዊት ማሰልጠኛ ትምህርት ቤት ገብቼ የሕግ ትምህርት ፣ የወንጀል መከላከልና ምርመራ ፣ እንደዚሁም ፖሊሳዊ ሥነ ሥርዓት ውስጥ ደንቦችን ለሁለት ዓመት በሚገባ ከተማርኩ በኋላ በሐረር በቀብሪደሐር በደናንና በሺላቦ ወረዳ ፖሊስ ጣቢያዎች በየተራ ተመድቤ በምርመራ ክፍል ሃላፊነት ፣ በሕግ አስከበሪነትና በጣቢያ አዛዥነት ተግባር ፈጸምኩ ። በተለይ የሺላቦ ወረዳ ፖሊስ አዛዥ ሆኜ በምሠራበት ጊዜ የወረዳውን አስተዳዳሪ ሥራም ደርቤ እሠራ ነበር ።

በ1958 ዓ·ም· ከፖሊስ ሥራ ተሰናበትኩኝ የሕዝብ ጉዳይ ማመልከቻ ጸሐፊነት ዓለም ገባሁ ። በዚሁ ዓመት ነሰሩላሂ የሚባለው ፖለቲካዊ ድርጅት አባል ሆንኩኝ ።

በ1960 ዓ·ም· ለቀብሪ ደሐር አውራጃ አስተዳደር ጽ/ቤት በጸሐፊነት ተቀጥሬ ለብዙ ጊዜ ሳልቆይ የቀላፎ ወረዳ አስተዳደር ጽ/ቤት ሂሣብ ሹምነት ሥራ ተሰጠኝና አሁንም ወደ ቀብሪደሐር አውራጃ አስተዳደር

ጽ/ቤት ተዛውሬ በፀጥታው ክፍል ተመድቤ ስሠራ ከቆየሁ በኋላ ከአገር አስተዳደር ሚኒስቴር በመዛወር ተቀማጭነቱ በቀብሪደሐር ሆስፒታል ሆኖ የኦጋዴን ግዛት አስተዳደር ጤና ጥበቃ ዋና ጸሐፊና ሂሣብ ሹም ሆኜ መሥራት ጀመርኩ ።

እግረ መንገዴን ትምህርት ከሥራ በኋላ አይሆንብኝ እንጂ በቀብሪ ደሐር ከተማ ውስጥ የሚገኘውና በዚያን ጊዜ የልዑል ራስ መኮንን የሚል መጠሪያ ስም ተሰጥቶት ከነበረው መለስተኛ ትምህርት ቤት ማታ ማታ እየተማርኩ የስምንተኛውን ክፍል ትምህርቴን አጠናቀቅኩኝ ። ከዚህም በቀር በናይሮቢ ከተማ ከሚገኘው ብሪትሽ ቱቶሪያል ኮሌጅ (B.T.C) ከሚባለው ዩንቨርስቲ በመጻጻፍ (በኮሮስፖንዳንስ) ገንዘብ እየከፈልኩ ለሦስት ዓመታት ስማር ከቆየሁ በኋላ በዲፕሎማ ለመመረቅ ቻልኩ ።

በ1969 ዓ·ም· ለሕግ መምሪያ ምክር ቤት አባልነት በሕዝቡ ፈቃድና በአገር ሽማግሌዎች ግፊት ከሰባት ዕጩዎች ጋር ተወዳድሬ በአንደኝነት ተመረጥኩ ። ምርጫውም የተካሄደባቸው አውራጃዎችና ወረዳዎች ቀብሪደሐር ፣ ሼይከሽ ፣ ሺላቦ ፣ ዳናን ፣ ኢሜይ ፣ ጐዳይ ፣ ቀላፎና ሙስታሂል ነበሩ ። እነዚህ ስምንት አውራጃዎችና ወረዳዎች በየአራቱ ዓመት የሚመረጡት ሁለት ሰዎች ብቻ ነበሩ ግን አብዛኞቹ የኢትዮጵያ አውራጃዎች ከኦጋዴን ክልል በቀር ማለቴ ነው እያንዳንዱ አውራጃ ሁለት ሁለት ሰው ይመረጡ እንደነበር የሚዘነጋ አይደለም ። “በዕንቅርት ላይ ጆሮ ደግፍ” እንዲሉ በኦጋዴን አውራጃዎች ወይም በአሁኑ አጠራር በክልል አምስት መስተዳድር ውስጥ የፓርላማ ምርጫ በተደረገ ቁጥር አብዛኛውን ጊዜ አሸናፊ ሆነዋል እየተባሉ የሚመረጡት ሥልጣንን ለመሻማት ከመሐል ኢትዮጵያ የመጡትን ነበሩ ብል የተጋነነ አይደለም። ለፓርላማው ተመርጬ አራቱን ዓመት ከጨረስኩ በኋላ አሁንም በ1973 ዓ·ም· በተደረገው ምርጫ ከሁለት ሶማሌዎችና ከአምስት አማሮች ጋር ተወዳድሬ እኔ አንደኛ ስወጣ አቶ አብዲ አሊ አብሺርም በሁለተኛ ደረጃ አሸናፊ ሆነዋል ።

በ1974 ዓ·ም· የዘውዱ አገዛዝ ስርዓት በጠመንጃ አፈሙዝ በደርግ ወታደር ሲገለበጥ የፓርላማ አባልነቴም በዚሁ አከተመ ።

በ1975 ዓ·ም· የሼይኮሽ ወረዳ አስተዳዳሪነት ሥራ ተሰጥቶኝ

ከሁለት ዓመት በላይ እንደሠራሁ የደርግን ጭቆናና የጭፍጨፋ ሕገወጥ ስርዓት ሕሊናዬ ሊቀበለው ስላልቻለ ሥራውን ጥዬ በ1977 ዓ·ም· ጫካ በመግባት በዱር በገደል ከደርግ ኢሠፓ ወታደሮች ጋር ከሚዋደቁት ማለት ከዕምራብ ሶማሌ ነፃ አውጪ ታጋዮች ጋር ተቀላቀልኩ ፡ ከትንሽ ጊዜ በኋላም የድርጅቱ ማዕከላዊ ኮሚቴ አባል በመሆን የቀብሪደሐርና የሺላቦ አውራጃዎች አስተዳዳሪነት ሥራ ተሰጠኝና እስከ 1980 ዓ·ም· ድረስ በዚሁ ሥራ ቆየሁ ።

በ1981 ዓ·ም· በሶማሊያ አገር ሂራን ከሚባለው አውራጃ ውስጥ በአስራ ሁለት ካምፕ ተጠልለው ለነበሩት ኢትዮጵያውያን ስደተኞች ኮሚሽነር እንድሆን ተሾምኩና እስከ 1990 ዓ·ም· በምሠራበት ጊዜያቶች በበሌድ ወይኔ ከተማ ከሚገኘውና አህመድ ወርሰሜ ከሚባለው ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ማታ ማታ እየተማርኩ ስጨርስ በዲፕሎማ ተመርቅኩ ።

በ1990 ዓ·ም· መጨረሻ ላይ የሶማሊያ ሰላምና ፀጥታ እየተደፈረሰ በነበርኩበት ከተማ አካባቢ ጦርነቱ ሲቃረብና ሁኔታው አሳሳቢ ሆኖ ሳገኘው ቤተሰቤን ይዤ ሞቃዲሾ ከተማ እንደደረስኩኝ በፓኪስታን አገር ለሚገኙና ለተባበሩት መንግሥታት ሰብዓዊ ድርጅቶች ለሚሠሩ ሁለት ልጆቼ በቴሌፎን ተነጋግሬ ስለወቅቱ አደገኛነት ሳስረዳቸው አንዱ "ቤተሰባችንን ይዘህ ፓኪስታን እንድትገባ ይሁን" ሲለኝ ሌላው ግን "የለም መጀመሪያ ለመመካከር እንችል ዘንድ አንተ ብቻህን ወደኛ ና" አለኝ ። የሁለተኛው ልጄ ሐሳብ ተቀብዬ ወደ ፓኪስታን ሄድኩኝ እንደደረስኩም ከልጆቼ ጋር ተነጋግሬ መላው ቤተሰባችን ፓኪስታን ለማምጣት ከተስማማን በኋላ እዚያው ለሚገኘው የተባበሩት መንግሥታት ስደተኞች ኮሚሽነር መ/ቤት ሄጄ ስለደረሰበኝ ችግርና ስለ ሶማሊያ ጦርነትም በጽሁፍ ሳመለክት መጀመሪያ ቤተሰብህ ቶሎ እዚህ አስመጣና እኛ በሚገባ እንረዳሃለን አሉኝ ። ከፓኪስታን መንግሥትም ቪዛና ማንኛውንም ፎርማሊቲ ከጨረሱልኝ በኋላ በሞቃዲሾ ከተማ ከሚገኘው ቤተሰቤ ጋር በቴሌፎን ተነጋገርኩና ዕቃቸውን በሙሉ እንዲሸጡና በቶሎ ወደ ፓኪስታን እንዲመጡ አስታወቅኩ ። ባለመታደል ከተነጋገርን ከሦስት ቀን በኋላ ጦርነቱ በሞቃዲሾ ይፈነዳል ። "የአፍሪቃ ሮማ" የሚል ስያሜ ተሰጥቷት የነበረችው ሞቃዲሾ አላህ

ፈረደባት በገዛ ልጆቿ በመድፍ በሮኬትና በአዳፍኔ ስትደበደብ ሕዝቧም እንደዛፍ ቅጠል ሲረግፍ ፓኪስታን ሆኜ በአሜሪካ ቴሌቪዥን ሲ·ኤን·ኤ ን· የተባለውን በመመልከቴ ከፍ ያለ ሥጋት አደረብኝና የቤተሰቤንና የስደተኞችን መሞት መትረፍ ለማወቅ ባለመቻሌና ከሶማሊያ ጋር የነበረን ግንኙነት በማቋረጡ ከፍተኛ ሐዘን ስለተሰማኝ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ውሣኔ በአንድ ሌሊት ደረስኩኝ ። 1ኛ) ቤተሰቤ ፍለጋ ወደ ናይሮቢ ሄጄ በኬንያና በሶማሊያ ወሰን አካባቢ አሰሳ ለማድረግ የስደተኞቹም ሁኔታ በቅርቡ ለመከታተል 2ኛ) ዳግመኛ ስደተኛ ላለመሆን በመወሰን ቤተሰቦቼ ቢተርፉም ባይተርፉም ወደ እናት አገሬ ተመልሼ እስከ ዕድሜዬ መጨረሻ በገዛ አገሬ ውስጥ ለመኖርና ከእንገዲህ ወዲህ በሰው አገር በስደት ላለመንከራተት ቆረጥኩኝ ።

ከዚያም በኋላ በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ጽ/ቤት አማካይነት በኢስላማባድ ከተማ ከሚገኘው ከኬንያ ኤምባሲ ወደ አገሩ መግቢያ የሁለት ወር ቪዛ አግኝቼ ኤደን ከሚባለው ልጄ ጋር ከፓኪስታን ናይሮቢ ገባሁ ። ወዲያውኑም ወደሶማሊያ ወሰን አካባቢ ሄጄ ዶብሌይ ከሚባለው ከተማ ስደርስ ቤተሰቤ ደህና ሆኖ አገኘሁት ። እዚያው እንዲቆዩ አደረኩና ወደ ናይሮቢ ከተማ ተመልሼ እዚያው ለሚገኘው ለኢትዮጵያ ኤምባሲ (የደርግ ኢሠፓ ማለቴ ነው) ። ወደ አገሬ ኢትዮጵያ ለመግባት የሚያስችለኝ የመግቢያ ፈቃድ ወረቀት እንዲሰጠኝ በጽሁፍ አመለከትኩ ። ነገ ተነገወዲያ እያሉ ለሶስት ወር ያህል ሲያመላልሱኝ ቆይተው በመጨረኛው እንደማይሰጠኝ ስለ ተነገረኝ በጣም አዘንኩኝ ። የተሰጠኝ ምክንያትም የደርግ ኢሠፓ ስርዓት ተቃዋሚ ነህ በሚል ሰበብ ብቻ ነው ። አዎን ነኝ ነበርኩም ግን አስራ አራት ዓመት ሙሉ በስደት ስኖር ክፉውንም ደጉንም ያየሁት በመሆኔ ስደት በቃኝ ወደአገሬ ልመለስ ብዬ ነው እንጂ እነሱ እንደሚሉት ተቃዋሚ መሆኔን አልዘነጋሁትም ነበር ። ግን ያለ ኤምባሲ ፈቃድና መግቢያ ወረቀት ብመለስ ደግሞ መጉላላት እንደሚደርስብኝ ስለሚሰማኝ ምን ይሻለኛል እያልኩ በሐሳብ ስጨነቅና ስለወደፊቱ አኗኗራችን ሳሰላስል የአላህ ታምር ሆኖ ማንም ሳያስበው በአፍሪካ አህጉር በትጥቅ ክምችትና በወታደር ብዛት ተወዳዳሪ ያልተገኘለትን የደርግ ኢሠፓ ወታደራዊ መንግሥት በሠፈራችሁበት ቁና ትሠፈራላችሁ ነገሩ ሆነና እኛ ሶማሌዎች ለረጅም ዘመናት ስንሰደድ

በት በቆየው ሽርጥ በጠመጠመ በኢሀአዴግ ታጋዮች በደረሰባቸው ሽንፈት ርዕሰ ብሔሩ ኮሎኔል መንግሥቱ ኃይለማርያም ከአዲስ አበባ ሸሽተው ናይሮቢ ከተማ ሲገቡና በማግሥቱ ቀን የመጀመሪያው የስደት ዘመናቸውን በመቀጠል ወደዚምባብዌ መናገሻ ከተማ ሐራሬ ሲያመሩ እኔም የአስራ አራት ዓመት የስደት ዘመኔን ጨርሼ ጓዜን እንደያዝኩ ያለምንም ቪዛና መግቢያ ወረቀት ወደ ትውልድ አገሬ በ1991 ዓ·ም· ሴፕተምበር ወር ተመልሼ እነሆ በሰላም ለመግባትና ለመኖር ስለቻልኩ ለኃያሉ ልዑል እግዚአብሔር ከፍ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ ።

እንደዚሁም የኔና የቤተሰቤ ብቻ ሳይሆን ከአንድ ሚሊዮን በላይ የሆኑ ኢትዮጵያውያን ስደተኞች ከየተሰደዱበት አገር እየተመለሱ ወደ እናት አገራቸው በመግባት ሰላማዊ ኑሮአቸውን እንደገና ለመመሥረት ያስቻሉት የሰላም የፍትህ የዲሞክራሲ የዕኩልነትና የራስን በራስ ማስተዳደር መብት አብሳሪ ለሆኑት ለኢህአዴግ ታጋዮችና ለሽግግሩም መንግሥት የምናቀርበው ምስጋና ከፍ ያለ ነው ።

እኔም ለረጅም ዓመታት ስሠራ የቆየሁትን ማለት ከፖለቲካ ከሶሻልና ከአስተዳደር ሥራዬ በራሴ ፈቃድ ተሰናብቼ ወደ ግብርና ሥራዬ ያመራሁት መሆኔን ስገልጽ በጣም ደስ እያለኝ ነው ።

የተፈጥሮና የግል አድራጎቴ

ይህን ያህል ረጅም ዘመን በሀላፊነትም በተራ ሠራተኛነትም ስሠራ አንድም ጊዜ ቢሆን ጉቦ ተቀብዬ አላውቅም ። ምናልባት ውሸትህ ነው የሚል ሰው ቢኖር ምንና መቼ እንደሆነ ቢገልጽልኝና ቢረጋገጥብኝ እቀጣለሁ ። በዕድሜዬ ጫት ቅሜ ሲጃራም አጭሼ አላውቅም ። አልኮልም ሐራም ከመሆኑም በላይ ለሰው ልጅ አስፈላጊ ስላልሆነ በግምት ውስጥ ከማስገባቸው ነገሮች ውጭ ነው ። ለሻይና ለቡናም ቢሆን ምንም ሐራራ ወይም ሱስ የተባለው ነገር የለኝም ። በዚህ ምክንያት የሽማግሌ ጉልማሳ ነኝ ብል አልተሳሳትኩም ከልጆቼ አብዛኞቹ ወንድማማቾች ትንሿ እኔ የወለድኳቸው አልመስልም ይህም የሆነበት ምክንያት ፡–

1ኛ/ በልጅነቴ አግብቼ እግዚአብሔር ፍሬ ስለሰጠኝ

2ኛ/ ሱስና ሐራራ የሚያስይዙትን እንደጫት ሲጃራናመጠጥ ቡና ሐሺሽና ሌሎችም ነገሮች ሁሉ ባለመውሰዴና ነፍሴን በልጓም አሥሬ

ስለያዝኳት

3ኛ/ ይመስገነው አላህ ዘወትር ሙሉ ጤንነት ስለሰጠኝ ነው ። ስለዚህ ለሱሰኞች የምሰጠው ምክር ቢኖር እንደኔ ለመሆን ከፈለጋችሁ እራሳችሁን ጠብቃችሁ ሱስና ሐራራ ከሚያስይዙት ለጤናችሁና ለኤኮኖሚያችሁም ጠንቅ የሆኑትን ነገሮች ተወገዱ እላለሁኝ ።

በዕረፍት ሰዓቴ የማከናውናቸው ሥራዎች

መጽሐፎችን መጽሔቶችንና ጋዜጣዎችን ማንበብ ፡ ትምህርትን መማር በተለይ የታሪክ ፡ የፖለቲካ ፡ የአስተዳደርና የሶሻል ትምህርቶችን ማጥናት መከታተል ሬዲዮ መስማት ቴሌቪዥንና ፊልሞችን ማየት እርሻና የቤት ጓሮ አታክልት ሥራ መሥራት መጽሐፍ መድረስና ለወዳጆች ደብዳቤዎችን መጻፍ የዘወትር ሥራዬ ነው ።

ደራሲው አብዱ አደር አህመድ

Ereyada ka billowda xarfaha. A.E.I.O.U

Aragti	አረግቲ	ማየት	mayet
Amar	አመር	ትዕዛዝ	tizaz
Abuur	አቡር	ዘር(ፍጥረት)	Zer Fittret
Amnni	አምኒ	ፀጥታ	satteta
Amaan	አማን	ሰላም(አማን)	salaam(Ammaan)
Ayaan	አያን	እድል	Idhil
Afmiinshaar	አፍሚንሻር	አፈ ብልጥ	AfeBiltti
Aqbal	አቅበል	መቀበል(ማመን)	Meqebel(Maaman)
Abshir	አብሺር	አብሺር	Abshir
Afgerenshawa	አፍገረንሸዋ	አለመግባባት	Alemegbabat
Aqoon	አቆን	ዕውቀት	Iwqet
AAmus	አሙስ	ዝምበል	Zimbel
Abaar	አባር	ድርቅ	Dhirqi
Abaal	አባል	ውለታ	Wileeta
Abaalawe	አባላዌ	ውለታ ቢስ	Wileeta biis
Ergiso	ኤርጊሶ	ውሰት	Wiset
Eexasho	ኤሐሾ	አድልዎ	Adhlo
Edeb	ኤደብ	ግብረገብነት	Gibre Gebinnet
Eber	ኤበር	ዜሮ	Zero
Eebbe	ኤቤ(ሲጠብቅ)	እግዝአብሔር	Igizabeher
Irbe	ኢርቤ	ማማሰያ	Mamasiya
Irbad	ኢርበት	መርፌ	Merfe
Indhoole	እንዶሌ	አይነ ሥውር	Ayne Siwir
Inkir	እንክር	ክህደት	Kihidhet
Il adayg	ኢል አዳይግ	ዓይነ አውጣ	Ayne Awtta
Il nugayl	ኢል ኑገይል	ዓይነ አፋር	Ayne Afaar
Iimaan	ኢማን	እምነት	Imnnet
Iimaan Laawe	ኢማንላዌ	እምነተቢስ	Imnete Biis
umul	ኡሙል	አራስ	Araas
Ul	ኡል	ብትር	Bitir
Unkad	ኡንከት	ነጎድጓድ	NeGudhguwadh
oon	ኦን	ውሃ ጥም	Wihaa tim
oohin	ኦሂን	ለቅሶ	Leqso
Oomane	ኦመኔ	ውሃ የሌለበት	Wihaa yelelebet

Ereyada Ka Billowada arafka "B".
በ"በ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Barwaaqo	በወርዋቆ	ጥጋብ	Tigaab
Bashbash	በሸበሸ	በሸበሸ	Besbesh
Bafto	በፍቶ	የመሐመድ ጨርቅ	Yemahamuudi Jerqi
Baryo	በርዮ	ልመና	Limena
Baruur	በሩር	ጆማ	Jooma
Banbax	ባንበሕ	ሰላማዊ ሰልፍ	Selaamawi selfi
Balli	በሊ	ኩሬ	kure
Ballan	በለን	ቀጠሮ	Qattaro
Baroor	በሮር	ለቅሶ	Leqso
Banjooge	በንጆጌ	ጠፊ ከብት	Tefi Kabti
Bannaan	በናን	ሜዳ	Meedha
Balaayo	በላዮ	ማዓት	Ma-aat.
Bakhayl	በሕይል	ንፉግ	Nifuug
Badal	በዳል	ምትክ	Mitik
Baga	በጋ	እንኳን	Inkuwan
Basaas	በሳስ	ሰላይ	Sallay
Badh	በድ	ግማሽ	Gimaash
Bat	በት	ባሕር	Bahir
Badan	በደን	ብዙ	Bizu
Bashaasho	በሻሾ	ፈገግታ	Fegegta
Bakorad	በኩረት	ከዘራ ዘንግ	Kazera Zing
Baqoole	በቆሎ	በፀሐይ መጓዝ	Bessahay Meguwaz
Baraf	በረፍ	በረዶ	Baradho
Barmiil	በርሚል	በርሜል	Bermel
Budhcad	ቡድዓት	ወንበዴ	Wenbedhe
Buuri	ቡሪ	ትንባሆ	Tinbaaho
Buux	ቡሕ	ሙሉ	Mulu
Buur	ቡር(ሲረዝም)	ተራራ	Terara
Bur	ቡር(ሲያጥር)	ዱቄት	Dhuqet

Bishaaro	ቢሻሮ	የምሥራች	Yemisraaj
Bisayl	ቢሳይል	የበሰለ	Ye Besele
Baaldi	ባልዲ	ባልዲ	Baaldi
Baabuur	ባቡር	መኪና	Makiina
Baadiye	ባዲዬ	አገር ቤት	Ager Bet
Been	ቤን	ውሸት	Wishet
Birmat	ቢርመት	ዘማች	Zamaj
Booli	ቦሊ	ያለፍቃድ የተወሰደ ነገር	Yale Fiqaadhye tewesedhe Neger
Boob	ቦብ	ዘረፋ	Zarafa
Boobe	ቦቤ	ዘራፊ	Zaraafi
Boqasho	ቦቃሾ	ጉብኝት	Gubiyit
Bogsin	ቦግሲን	መዳን	Madhaan

Ereyada Ka Billowada arafka "T".

በ"ተ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Tabar	ተበር	ዓቅም	Aqim
Talo	ተሎ	ምክር	MIkir
Tagis	ተጊስ	መሄድ	Mehedh
Tanag	ተነግ	ታኒካ	Taanika
Taabo	ታቦ	መንካት	Menkaat
Taagni	ታግኒ	መቆም	Maqom
Taajir	ታጅር	ቱጃር	Tujaar
Taageero	ታጌሮ	እርዳታ	Irdhaata
Tiro	ቲሮ	ቁጥር	quttir
Tiir	ቲር	ባላ	Baalla
Toos	ቶስ	ነቃ በል	Neqa bal
Toosid	ቶሲት	መንቃት	Menqaat
Tol	ቶል	ጎሣ	Gosa
Toobin	ቶቢን	ዋግምት	Wagimti
Tobad	ቶበት	ንስሐ	Nisaha
Tobad keen	ቶበድ ኬን	ንስሐ የገባ	Nisaha Yegeba

Tuugo	ቱጎ	ሌብነት	Lebinnet
Tuug	ቱግ	ሌባ	Leeba
Tumis	ቱሚስ	ድብደባ	Dhibdheba
Tiiris	ቲሪስ	መደገፍ	Medhegef
Tusbax	ቱስበሕ	መቁጠሪያ	Maqutteriya
Tuurtuur	ቱርቱር	ውርወራ	Wirwira
Tumaal	ቱማል	የብረታ ብረት ሠራተኛ	YeberetaBeretSar-rataya
Tallaal	ተላል	ክትባት	Kitibaat
Taambuuk	ታምቡክ	ደኳን	Dhikuwan
Tafaraaraq	ተፈራራቅ	መለያየት	Maleyayet
Taariikh	ታሪኽ	ታሪክ	Taarik
Tacliin	ቲዕሊን	ትምህርት	Timihirt
Tawreet	ቲውሬት	ኦሪት	Oriit
Tilmmaan	ቲልማን	ምልክት	Milikit
Tartan	ተርተን	ውድድር	widhidhir
Tallaabo	ተላቦ	እርምጃ	irmija

Ereyada Ka Billowada arafka "J".

በ"ጀ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Jago	ጃጎ	ቦታ ሥፍራ	Bota(sefra)
Jalleec	ጃሌዕ	መቃኘት	Maqay'at
Janno	ጃኖ	ገነት	Genet
Jahannama	ጃሃነማ	ገሃነም	Gehanam
Jawaab	ጃዋብ	መልስ	Melsi
Jabniin	ጃብኒን	ስብራት	Sibraat
Jajuus	ጃጁስ	ሰላይ	Sallay
Jiibsi	ጂብሲ	መተኛት	Matey'at
Jiibso	ጂብሶ	ተኛ	Tey'a
Jid	ጅት	መንገድ	Mengedh
Jir	ጅር	ከባድ ዝንብ	Kebaadh Zinaab
Jiir	ጂር	አይጥ	Aytti

Jiitan	ጂተን	መጓተት	Maguwatet
Judub	ጁዱብ	ቡጢ(ቦክስ)	Butti Bokis
Jinaaso	ጂናሶ	ፍትሐት ጸሎት	Fitihate Ssalot
Jacayl	ጃዓይል	ፍቅር	Fiqir
Jaranjaro	ጀረንጀሮ	መሰላል	Meselaal
Jaamo	ጃሞ	ጫማ	Jaama
Joogso	ጆግሶ	ቆም	Qom
Jawar	ጃውር	ግፍ	Gif
Jimicsi	ጂሚዕሲ	ጅምናስቲክ	Jimnaastik
Jirrab	ጂረብ	መከራ	Makara
Jaalle	ጃሌ	ጓድ	Guwadh
Jaallayaal	ጃለያል	ጓዶች	Guwadhoj

Ereyada Ka Billowada arafka "X".

በ"ሐ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Xan	ሐን	ሐሜት	Hameet
Xadhig	ሐዲግ	ገመድ	Gemedh
Xashin	ሐሺን	አቁማዳ	Aqumaadha
Xaq	ሐቅ	ሐቅ	Xaq
Xayewaan	ሐየዋን	እንስሳ	insisaa
Xaajo	ሐጆ	ጉዳይ	Gudhay
Xaabo	ሐቦ	የማገዶ እንጨት	Yamagedho inj-jet
Xabaal	ሐባል	መቃብር	Maqaabir
Xabaalis	ሐባሊስ	መቅበር	Maqber
Xishood	ሒሾት	ማፈር	Maafar
Xalaal	ሐላል	የተፈቀደ	Yetefeqedhe
Xoor	ሖር	ሽልማት ማት	Shelemet Maat
Xumbo	ሑምቦ	አረፋ	Arafa
Xoog	ሖግ (ሲረዝም)	ኃይል	Hayl
Xaaraan	ሐራን	የተከለከለ	Yetekelekele

Xinjir	ሒንጅር	የረጋ ደም	Yeregaa Dhem
Xaaluf	ሐሉፍ	ሣር የሌለበት	Saar Yelelebet
Xannaano	ሐናኖ	እንክብካቤ	inkibkabe
Xafiis	ሐፊስ	ቢሮ	Biiro
Xabbis	ሐቢስ	ወህኒ ቤት	Wehni Bet
Xiisadxun	ሒስት ሑን	መጥፎ ስሜት	Mettfo Simmet
Xumaan	ሑማን	መጥፎ ድርጊት	Mettfo Dhirgit
Xisaab	ሒሳብ	ሂሣብ	Hisaab
Xaalad	ሐለድ	ሁኔታ	Hunetaa
Xabag	ሐበግ	ሙጫ	Mujja
Xoolo	ሖሎ	ሐብት	Habti
Xayir	ሐዩር	አጥር	Attir
Xeer	ሔር	ዕድር(ሕግ)	Idhir (higgi)
Xaaqin	ሐቂን	መጥረጊያ	Matteregiya
Xaasid	ሐሲት	ምቀኛ	Moqay'a
Xaakim	ሐኪም	ሐኪም	hakiim
Xammaal	ሐማል	ሐማል	Hammaal
Xareed	ሐሬት	የጠራ ውሃ	Yitterra Wihah

Ereyada Ka Billowada arafka "Kh".

በ"ኸ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Khalad	ኸለት	ስህተት	Sihitet
Khad	ኸት	ቀለም	Qalam
Khabaar	ኸባር	ዜና	Zena
Khasaare	ኸሳሬ	ኪሣራ	Khilaaf
Khamaar	ኸማር	ቁማር	Qumaar
Khadhaadh	ኸዳድ	መራራ	Meraara
Khilaaf	ኸላፍ	ስምምነት ማጣት	Simiminet Mat-aat
Khaatumo	ኻቱም	ፍጻሜ	Fissaame
Khayr	ኸይር	በጐ ነገር	Bago Neger
Khamro	ኸምር	የሚያሰክር መጠጥ	Yemiyaskir [illegible]
Khoof	ኾፍ	ፍርሃት	Firhaat
Kharai	ኸረጅ	ወጪ	Wejji

Ereyada Ka Billowda Xarafka "D"

በ"ደ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Dabo	ደቦ	ጭራ	Jira
Darajo	ደረጃ	ደረጃ	Dereja
Dereen	ዴሬን	ስሜት	Simeet
Dayday	ደይደይ	መፈለግ	Mefeleg
Dawlis	ዳውሊስ	የውሐ ገመድ	ye wiha Gemedh
Dardaaran	ዳርዳረን	ኑዛዜ	Nuzaze
Dewaar	ዴዋር	የስፌት መኪና	Yesifet Makiina
Dabci	ደብዕ	ጠባይ	Tabaay
Daqar	ደቀር	ፍንክት	Finkit
Dab	ደብ	እሳት	isat
Dabaal	ደባል	ዋና	Waana
Dad	ዳድ	ሰው	Saw
Dabar	ደባር	መወደሪያ	Mawedheriya
Daroor	ዳሮር	የዝናብ ጠብታ	yezinaab Tebta
Daa	ዳ	ተው	Taw
Dabayl	ደብይል	ነፋስ	Nefaas
Daad	ዳድ	ጐርፍ	Gorfi
Dadqalato	ዳድቀላቶ	ጭራቅ	Jiraaq
Danbar	ደንበር	እንገር	Inger
Deris	ደሪስ	ጉርቤት	Gorobet
Dilis	ዲሊስ	መግደል	Megdhel
Dil	ዲል	ግደለው	Gidhelow
Deeq	ዴቅ	ቸርነት	Jerinnet
Deeqsi	ዴቅሲ	ቸር	Jer
Diin	ዲን	ሃይማኖት	Haymanoot
Doqon	ዶቆን	ደንቆሮ	Dhenqoro
Diidmo	ዲድሞ	እምቢታ	Imbita
Dogob	ዶጎብ	ግንዲላ	Gindhilla
Dalmar	ደልመር	ቱሪስት	Turisti

Duud	ዱድ	ጋራ	Gaara
Duq	ዱቅ	ሽማግሌ	Shamagille
Dul	ዱል	ትዕግሥት	Tigisti
Dulbadane	ዱልበዳኔ	ታጋሽ	Taagash
Dul darre	ዱል ደሬ	ትዕግሥት የለሽ	Tigisti yellesh
Dukaan	ዱካን	መደብር	Madhaber
Dugsi	ዱግሲ	ተማሪ ቤት	Tamari Bet
Dugsi	ዱግሲ	መጠለያ	Mattalliya
Danta	ደንታ	ደንታ	Dhanta
Dagaal	ደጋል	ጦርነት	Torinnet
Dayn	ደይን	ብድር	Bidhir
Daawo	ዳዎ	መድሐኒት	Medhahanit
Dacar	ዳዓር	እሬት	Ireet
Daal	ዳል	ድካም	Dhikaam

Ereyada Ka Billowda Xarafkn "R"

በ"ረ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Ragg	ረግ	ወንድ	Wendhi
Rafaad	ረፋድ	ችግር	Jigir
Rabsho	ረብሾ	ረብሻ	Rebsha
Raaxo	ራሖ	ምቾት	Mijoot
Raalli Ahaw	ራሊአሃው	ይቅርታ አድርግልኝ	Yiqirta Adhergiliy
Raad	ራት	ፋና	Faana
Ra'yi	ራዕይ	አስተያየት	Astayayet
Raalliya	ራሊያ	ለባሏ የምትታዘዝ ሚስት	Lebaluwa yemititazez mist
Rasaas	ራሳስ	ጥይት	Tiyit
Rakuub	ረኩብ	ኰርቻ ግመል	Korija Gimel
Raasmaal	ራስማል	ዋና ገንዘብ	Waanna Genzeb
Rays	ራይስ	እርጥብ መሬት	Irttib Mareet

Rabbi	ራቢ	አምላክ	Amlaak
Raxmad	ራሕመት	ረድኤት	Radhet
Ri	ሪዕ	ፍየል	Fiyel
Riyo	ሪዮ	ፍየሎች	Fiyelooji
Rimey	ሪመይ	እርጉዝ ግመል	Iriguz gimel
Reer	ሬር	መንደር ጐሣ	Mendher Goosa
Ridis	ሪዲስ	መተኰስ	Metokos
Roob	ሮብ	ዝናብ	Zinaab
rogrog	ሮግሮግ	መገለባበጥ	Magelebabatt
Run	ሩን	እውነት	Iwnet
Rumey	ሩመይ	መፋቂያ	Mefaaqiya
Ruumat	ሩመት	ረመጥ	Remett
Rooti	ሮቲ	ዳቦ	Dhaabo
Ruux	ሩሕ	ሩሕ	Ruuh
Ruugis	ሩግስ	ማኘክ	Mayek
Raqiis	ረቂስ	ርካሽ	Rikaash
Rakaab	ረካብ	ተሣፋሪ	Tasaafari
Rinji	ሪንጂ	ቀለም	Qalam
Rajo	ረጆ	ተስፋ	Tasfa
Raacis	ራዕስ	መከተል	Meketel

Ereryada Ka Billowda "S"

በ"ሰ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Subag	ሱበግ	ቅቤ	Qibe
Samafal	ሰመፈል	በጐ አድራጐት	Bego adhragot
Sama fale	ሰመፈሌ	በጐ አድራጊ	Bego Adheraagi
Sako	ሰኰ	የአሥራት ግብር	Asiraat Gibir
Sahan	ሰሀን	አሳሽ (ተጓዥ)	Asash Teguash
Saaq	ሳቅ	አረም	Aram
Saaxir	ሳሒር	ጠንቋይ	Tenquwav
Sixir	ሲሒር	ጥንቆላ	Tenqola

Sariir	ሰሪር	አልጋ	Alga
Sariir Beeret	ሰሪር ቤሬት	ማማ	Maama
Saacad	ሰዓድ	ሰዓት	Sa'aat
Saar	ሳር	የዛር በሽታ	Yezaar Beshta
Sarwaal	ሰርዋል	ባንተሎን	Baantalon
Saluugmo	ሰሉግም	ከቅሬታ ጋር መቀበል	Kaqireta gaar Maqebel
Sewac	ሰወዕ	ደደብ	Dhedheb
Saxar	ሰሐር	ፍንጥር	Finttir
Sinnaan	ሰናን	ዕኩልነት	Ikkulinnet
Sirqay	ሲርቀይ	ሞኝ	Mooy
Soor	ሶር	ምግብ	Migib
Sokeeye	ሶኬዬ	ዘመድ	Zemedh
Sonkor	ሶንኰር	ስኳር	Sikuwar
Socoto	ሶዮቶ	መንገደኛ	Mengedheya
Scojeed	ሶጂት	ነቅቶ ማደር	Neqto Madher
Soley	ሶላይ	ቆሎ	Qolo
Sibraar	ሰብራር	ስልቻ	Sillijaa
Sun	(ሱን(ሲያጥር)	መርዝ	Merzi
Suun	ሱን(ሲረዝም)	ቀበቶ	Qabato
Sallaan	ሰላን	መሰላል	Meslaal
Saaka	ሳካ	ዛሬ ጧት	Zare Tuwaat
Salaam	ሰላም	ሰላም	Salaam
Saajin	ሳጂን	፶ አለቃ	Hamsa Aleqa
Silic	ሲሊዕ	ጉስቁልና	Gus Qulina
Sar	ሰር	ግንብ ቤት	Ginbi bet
Sir	ሥር	ሚስጥር	Misttir
Salaan	ሰላን	ሰላምታ	Salaamta

Eyeada Ka Billowda Xarafka " Sh"

በ"ሸ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Shakaal	ሸካል	እግር ብረት	Igir Beret
Sharaf	ሸረፍ	ክብር	Kibir
Shared	ሸረት	ውርርድ	Wiriridh

Shawr	ሸውር	ምክር	Mikir
Shaqo	ሸቆ	ሥራ	Sira
Shaqaale	ሸቃሌ	ሠራተኛ	Serratay'a
Sharci	ሸርዒ	ሕግ	Higi
Shacab	ሸዓብ	ሕዝብ	Hizbi
Shanlo	ሸንሎ	መበጠሪያ	Mebetteriya
Shax	ሸሕ	ገበጣ	Gebetta
Shaati	ሻቲ	ሸሚዝ	Shamiiz
Shabeell	ሸቤል	ነብር	Neber
Shaag	ሻግ	ጉማ	Gooma
Shalay	ሸለይ	ትናንትና	Tinantina
Shaki	ሸኪ	ጥርጣሬ	Tirttare
Sheeko	ሼኮ	ወሬ ጨዋታ	Were Jawata
Sheekeeye	ሼኬዬ	አውሪ	Awri
Shinbir	ሺንብር	ወፍ	Wof
Shib	ሺብ	ዝም ማለት	Zim Malat
Shil	ሺል	አደጋ	adhega
Shil baabuur	ሺል ባቡር	የመኪና አደጋ	YemekiinaAdhega
Shiqaaqo	ሸቃቆ	ግጭት	Gijjit
Shiraac	ሺራዕ	ሺራ	Shira
Shir	ሺር	ስብሰባ	Sibsiba
Shirkad	ሺርከት	ካምፓኒ	Kambani
Shanqadh	ሻንቀድ	ጋጋታ	Gagaata
Shirqool	ሼርቆል	አድማ	Adhma
Shakat	ሸከት	ዝናር	Zinnar
Shaxaad	ሸሓት	ልምምጥ	Limimitt
Shataar	ሸታር	ብልጣ ብልጥ	Bilttabiltti
Shilin	ሺሊን	መሽገር	Meshger

Ereyada Ka Billowada ẍarafka "Dh".

በ"ደ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Dhallaan	ዳላን	ሕፃን	Hisaan
Dhallin yaro	ዳሊንየሮ	ወጣት	Wettata
Dhagoole	ዳጐሌ	ደንቆሮ	Dhanqoro

Dhawris	ዳውሪስ	መመልከት	Memelket
Dhawr	ዳውር	ተመለከት	Temelket
Dhaqdhaqaaq	ደቅደቃቅ	እንቅስቃሴ	Inqisqase
Dhaqan	ደቀን	ባህል	Baahil
Dhaqaale	ዳቃሌ	ኢኮኖሚ	E konomi
Dhereg	ደረግ	ጥጋብ	Tigaab
Dhar	ደር	ልብስ	Libsi
Dhar tole	ደርቶሎ	ልብስ ሰፋ	Libsi sefi
Dhaxal	ዳሐል	ውርስ	Wirsi
Dhedig	ደዲግ	አንስታይ	Ansitay
Dhul	ዱል	መሬት	Meret
Dhibcin	ዲብዕን	ነጥብ(ጠብታ)	Nettib Tebta
Dhiil	ዲል	ማለቢያ	
Dhiisha	ዲሻ	ጮጮ	Joojjo
Dhiriq	ዲረቅ	ኩበት	Kubbat
Dhaanto	ደንቶ	ጭፈራ	Jifera
Dhagax	ደገሕ	ድንጋይ	Dhingay
Dhimir	ዲሚር	አዕምሮ	Aimiro
Dhaawac	ዳዋዕ	ቁስል	Qusil
Dhago	ደጉ	ጆሮ	Jooro
Dhaga adayg	ደጉ አዳይግ	ጆሮ ዳባ	Jooro Dhaaba
Dharab	ደረብ	ጤዛ	Teeza
Dharaar	ደራር	ቀን	Qann
Dhuuni	ዱኒ	ምግብ	Migib
Dhabar	ደብር	ጀርባ	Jerba
Dhaadasho	ዳደሾ	ፉከራ	Fukira
Dhaar	ዻር	መሐላ	mehall a
Dheel	ዴል	ጨዋታ	jawata
Dheelli	ዴሊ	ቡቃያ	buqaya

Ereyada Ka Bilowda ẍarafka "C" በዐ ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Caydh	ዐይድ	ድህነት	dhihinnet
Cadho	ዐዶ	ቁጣ	qutta

Caruur	ዐሩር	ልጆች	lijoj
Cabsi	ዐብሲ	ፍርሃት	firhat
Canaan	ዐናን	ወቀሳ	weqesa
Caqli	ዐቅሊ	አእምሮ	A-imiro
Camal	ዐመል	ዐመል (ጠባይ)	Amal Tabay
Canshuur	ዐንሹር	ቀረጥ	qarett
Cabbis	ዐቢስ	መጠጣት	mettettat
Cadaw	ዐደው	ጠላት	talaat
Caraabe	ዐራቤ	ከቀትር በላይ መጓዝ	KaQatir Balay meguwaz
Caawimo	ዓዊሞ	እርዳታ	irdhata
Cimri	ዒምሪ	ዕድሜ	idhme
Cirro	ዒሮ	ሽበት	shibet
ceel	ዔል	ውሃ ጉድጓድ	wihaa gudhgu wadh
Ceeb	ዔብ	ነውር	newir
Ceebole	ዓቦሌ	ነውረኛ	newireya
Cunno	ዑኖ	መኖ	menno
Cuseyb	ዑሴይብ	አዲስ	addis
Cucub	ዑዑብ	ጐፍላ	gofla
Cunis	ዑኒስ	መብላት	meblat
Cadaab	ዐዳብ	ኩነኔ	Konene
Caashaq	ዐሻቅ	ፍቅር	fiqir
Calaf	ዐለፍ	ሲሳይ	siisay
Cuquubo	ዑቁቦ	ጡር	tuur
Caasi	ዓሲ	ከዳተኛ	kadhataya
Caasinmo	ዓሲኒሞ	ክህደት	kihdhet
Ciiryaamo	ዒርያሞ	አውሎ ነፋስ	awlo nefaas
Caran	ዐረን	ሞኝ	mooyi
Caalle	ዓሌ	ሞኝ	mooyi
Cawo	ዐዎ	ነሲብ	nesiib
Ciqaab	ዒቃብ	ቅጣት	qittaat

Ereyada Ka Billowda ɍarafka " G"

በ" ገ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Gar	ገር	ዳኝነት	dhay'innnet
Garsoore	ገርሶሬ	ዳኛ	dhaya
Ganaax	ገናሕ	ቅጣት	qittaatt
Gabay	ገበይ	ሽለላ	shelela
Gabaya	ገበያ	ሽላይ	shallay
Gawrac	ገውረዕ	ማረድ	maredh
Gambo	ገምቦ	የሴት ጉፍታ	yeseet gufta
Gargaar	ገርጋር	ድጋፍ	dhigaaf
Gabadh	ገበድ	ሴት ልጅ	seet lij
Gashaanti	ገሻንቲ	ልጃገረድ	lija geredh
Gacal	ገዐል	አጋር	agaar
Garaac	ጋራዕ	ደብደባ	dhibdheba
Garaacis	ገራዕስ	መደብደብ	medhebdheb
Geesi	ጌሲ	ጐበዝ	gobaz
Geeraar	ጌራር	ግጥም	gittim
Gees	ጌስ	ቀንድ	qandhi
Geelle	ጌሌ	ባለ ግመል	baale gimel
Gaashaan	ጋሻን	ጋሻ	gaasha
Gaadiid	ጋዲድ	መጓጓዣ	meguwagwas-ha
Gaajo	ጋጆ	ረሃብ	rihaab
Gaadhis	ጋዲስ	መድረስ	mederes
Gini	ጊኒ	ፓውንድ	bawndhi
Gooni	ጐኔ	ብቾኛ	bijeya'a
Goyin	ጐይን	መቁረጥ	mequrett
Goo	ጐ	ቁረጥ	qurett
Gole	ጐሌ	አዳራሽ	adharaash
Got	ጐት	ጉድጓድ	gudhguwadh
Gol	ጐል	ጉያ(ሽለቆ)	guya (shalaqo)
Gool	ጐል	የሰባ ግመል	yesebba gimel
Gob	ጐብ	ነፃ	nessa
Gobonnimo	ጐብኒሞ	ነፃነት	nessannet
Guux	ጐሕ	ማጉረምረም	magurmrem
Gudun	ጉዱን	መጥረቢያ	matterebiya

Ereyada Ka Billowda Xarafka "F"

በ"ፊ" ክፍልየሚነገሩ ቃላቶች

Faq	ፋቅ	የምስጢር ንግግር	yemisttir nigigir
Fagaare	ፋጋሬ	ጉባኤ	gubae
Faraq	ፋረቅ	የልብስ ጫፍ	yelibs jaaf
Faruur	ፋሩር	የገመል ከንፈር	yegimel kenfar
Fargeshi	ፋረገሺ	ቀለበት	qalebet
Falfal	ፋልፋል	ጥንቆላ	tınqola
Fadhi	ፋዲ	መቀመጥ	meqemett
Farsamo	ፋረሰሞ	ብልሃት	bilhaat
Farxad	ፋርሐት	መደሰት	dhesta
Farxaan	ፋርሓን	ደስ ደስ ባይ	dhesdhes bay
Fakat	ፋከት	ማምለጥ	mamlett
Fariin	ፋሪን	መልዕክት	meleikti
Faan	ፋን	ፉከራ	fukira
Faduul	ፋዱል	መልክስክስ	melkeskes
Faduuli	ፋዱሊ	ልክስክስ	likiskis
Faas	ፋስ		faas
Faarax	ፋራሕ	ደስታ	dhesta
Faa-iido	ፋኢዶ	ፋይዳ	fayidha
Fiican	ፊዐን	ጥሩ	turu
Fiican badan	ፊዐን በደን	በጣም ጥሩ	battam turu
Firdhin	ፊርድን	ብትንትን	bitintin
Firdhiye	ፊርድዬ	ባታኝ	batay'i
Fikir	ፊከር	ሐሳብ	hasaab
Fajofaajoot	ፋጆፋጆት	መዝናናት	meznant
Fogaan	ፎጋን	ርቀት	riqet
Foodhi	ፎዲ	ፉጨት	fujjet
Fooq	ፎቅ	ፎቅ	fooq
Fool	ፎል (ሲረዝም	ምጥ	mitti
Fol	ፎል (ሲያጥር)	የፊት ጥርስ	yefit tirsi
Foorar	ፎረር	ጎንበስ ማለት	Gonbas malet
Fojignaan	ፎጅግናን	መጠንቀቅ	mettenqeq
Fulay	ፉሌይ	ፈሪ	fari

Ereyada Ka Billowda Xarafka "Q"

በ"ቀ" ክፍ፡ል የሚነገሩ ቃላቶች

Qalin	ቀሊን	ብዕር	biir
Qado	ቀዶ	ምሳ	misa
Qaraabo	ቀራቦ	ዝምድና	zimdhinna
Qabaw	ቀበው	ቀዝቃዛ	qazaaza
Qardhaas	ቀርዳስ	ክታብ	kitaab
Qawrarin	ቀወራርን	ገደላ ገደል	gedhela gedhel
Qabiil	ቀቢል	ጎሣ	gosa
Qawsaar	ቀውሳር	አሽከር	ashkar
Qaroodan	ቀርደን	በረሃ	beraha
Qawleysato	ቀውሌይሰቶ	ወንበዴ	wenbedhe
Qaruurax	ቀሩረሕ	ጠጠር	tetter
Qashin	ቀሺን	ቆሻሻ	qoshasha
Qayir	ቀይር	አጃ	aja
Qabo	ቀቦ	ያዝ	yaaz
Qarshi	ቀርሺ	ብር	bir
Qaniinyo	ቀኒንዮ	ንክሻ	nikisha
Qaangaadh	ቃንጋድ	ዓቅመ አዳም	aqime adhaam
Qaan	ቃን	ብድር	bidhir
Qawl	ቃውል	ቃል	qaal
Qaaweni	ቃወኒ	ዕርቃን ሥጋ	irqane sigaa
Qaanso	ቃንሶ	ደጋን	dhegaan
Qurux	ቁሩሕ	ቁንጅና	qunjina
Qureec	ቁሬዕ	ቁርስ	qursi
Quwaax	ቁሐሕ	የማሺላ አገዳ	yemashilla aga-dha
Quusat	ቁሰት	ተስፋ መቁረጥ	tesfa maquratt
Qiris	ሲሪስ	ማመን	maman
Qori	ቆሪ	እንጨት (ጠመንጃ)	injjet (tebenja)
Qoyaan	ቆያን	እርጥበት	irttibet
Qosol	ቆሶል	ሳቅ	saaq
Qool	ቆል	ዱላ	dhulla
Qoor Gooye	ቆርጎዬ	ማጅራት መቺ	majirat maji
Qodniin	ቆድኒን	መቆፈር	maqofar
Qaydhiin	ቀይዲን	ያልበሰለ	yalbasele

Ereyada Ka Billowda Xarafka "K"

በ"ከ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Kadab	ከደብ	ሲሳይsiisay
Kaftan	ከፍተን	ቀልድqaldhi
Karti	ከርቲ	ችሎታjilota
Kelinnimo	ካሊኒሞ	ብቸኝነትbijey'innet
Kabo	ካቦ (ሲላላ)	ጫማjaama
Karis	ከሪስ	ቅቅልqiqil
Kabo Tole	ከቦ ቶሌ	ጫማ ሰፊjaamma sefi
Kaatun	ካቱን	ቀለበትqalebet
Kaalmo	ካልሞ	እርዳታirdhaata
Kaadsiiyo	ካድሲዮ	እርጋታirgaata
Kibis	ኪቢስ	እንጀራinjeera
Kaynaan	ኪይናን	ጉዞguuzo
Kumbis	ኩምቢስ	ጥብስtibsi
Kurus	ኩሩስ	ሻኛshay'a
Kudhufo	ኩዱፎ	ምታ (በለው)mita (balaw)
Kulayl	ኩሌይል	ሙቀትmuqet
Kulan	ኩለን	መገናኘትmegenay'et
Kayt	ኪይት	መቆያmaqoya
Kibir	ክብር	ትዕቢትt'ibit
Kibraani	ክቢራኒ	ትዕቢተኛt'ibiitey'a
Kicitaan	ኪዕታን	ትንሳኤtinsaee
Kiniisad	ኪኒስት	ቤተክርስቲያንbetekiristiaan
Kolay	ኩለይ	ቦርሳborsa
Kor	ኩር(ሲያጥር)	እላይilaay
Koor	ኮር (ሲረዝም)	የግመል ቃጭልyegimel qaajjil
Koosaar	ኩሳር	ወጥwetti
Kacaan	ከዓን	አቢዮትabiyoot
Kallahaad	ካልሃት	በማላዳ መሄድbemalidha mehedh
Kooban	ኮበን	ውስንwisin
Kaxayin	ከሐይን	መንዳትmendhat
Keenid	ኬኒት	ማምጣትmamttaat
Kiro	ኪሮ	ክራይkiray

Ereyada ka billowda "l"

በ"ለ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Legdin	ለግድን	ትግል	Tigil
Lawfar	ለውፈር	አባካኝ	Abakay
Lexe Jeclo	ለሔጀዕሎ	ሐብት መውደድ	Habt mawdhe-dh
Leben laab	ለበን ላብ	እጥፍ ድርብ	Ittifi dhirib
Lelleb	ለለብ	ደለል	Dhellel
Laboot	ለቦት	ተባዕታይ	Tabitaay
Lulmo	ሉልሞ	እንቅልፍ	Inqilfi
Lulis	ሉሊስ	ውዝዋዜ	Wizwaaze
Lugooyo	ሎጎዮ	መጉላላት	Magulalaat
Lugobaxsi	ለጐበሕሲ	ሽርሽር	Shirishir
Libin	ሊቢን	ድል	Dhil
Lisit	ሊሲት	ማለብ	Maalab
Lacag	ለዓግ	ገንዘብ	Genzeb
Laaluush	ላሉሽ	ጉቦ	Gubbo
Laag	ላግ	ሸንተረር	Shanterer
Laaxin	ላሒን	ያልታረመ	Yaltaareme
Laan Gooyo	ላንጐዮ	ጥርጊያ	Tirgiya
Laakiin	ላኪን	ነገር ግን	Neger gin

Ereyada ka billowda yarafka "m"

በ "መ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Maxbuus	መሕቡስ	እሥረኛ	Isirey'a
Maxaabiis	መሐቢስ	እሥረኞች	Issireyooj
Maya	መያ	አይደለም	Aydhellem
Ma=aha	መአሃ	"	"
Majiro	መጂሮ	የለም	Yellem
Magaalo	መጋሎ	ከተማ	Ketema
Magaratay?	መገራተይ?	ታውቃለህን?	Tawqaaleheni?
Mawt	መውት	ሞት	Moot

Marti	መርቲ	እንግዳ	Ingidha
Marti soore	መርቲ ሶሬ	አስተናጋጅ	Astenagaaj
Maxay?	መሐይ?	ምን?	Min?
Magac	መገዕ	ስም	Sim
Maqaar	መቃር፡	ቁርበት	Qurbat
Malmal	መልመል	ከርቤ	Karbe
Macaluul	መዓሉል	ክሳት	Kisaat
Makiinat	መኪናት	መኪና	Makiina
Malko	መልኮ	መልካ	Malka
Meher	መሄር	ሰማንያ	Samaaniya
Maqal	መቀል	ሰማ	Sima
Magan	መገን	ጥገኛ	Tigey'a
Masjid	መስጂድ	መስጊድ	Masgidh
Makhayad	መኻየት	ሻይ ቤት	Shay bet
Macallin	መዓሊን	መምህር	Mamihir
Muran	ሙረን	ጭቅጭቅ	Jiqijiq
Murti	ሙርቲ	ገምገማ	Gemgema
Murug	ሙሩግ	ሐዘን	Hazan
Musuqmaa suq	ሙሱቅማሱቅ	አጭበርባሪ	Ajbarbaari
Musuqul	ሙስቁል	ሽንት ቤት	Shint bet
Muddo	ሙዶ	ቀጠሮ	Qaddaro
Midab	ሚዳብ	መልክ	Malki
Midab sooc	ሚዳብ ሶዕ	ዘር ልዩነት	Zer liyunet
Miyir	ሚያር	አዕምሮ	Aymiro
Miyi	ሚይ	ባለአገር	Bala-agar
Maararow	ማረረው	ጊዜ ማሳለፊያ	Gize masalafi-ya
Maah maah	ማህ ማህ	ተረት	Teret
Maydhis	ማይዲስ	ማጠብ	Maatteb
Maamuus	ማሙስ	ክብር	Kibir
Maalin socod	ማሊን ሶድ	የአንድ ቀን መንገድ	Ye=and Qann Mengedh
Mooji	ሞጂ	እንጃ	Inja
Mooyi	ሞይ	”	”
Moogaalaysi	ሞጋሌይሲ	ተራ በተራ	Tera-batera

Ereyada ka billowda arafka "n"

በ"ነ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Nabad	ነበደ	ሰላም	Salaam
Nabsi	ናብሲ	ጡር	Tuur
Naxariis	ነሐሪስ	ርሕራሔ	Rihiraahe
Naruuro	ነሩሮ	ተስፋ	Tesfa
Naf	ነፍ	ነፍሲ	Nefsi
Nasasho	ነሰሾ	ዕረፍት	Iraft
Nadiif	ነዲፍ	ንጹህ	Nissuh
Nasiib darro	ነሲብ ደሮ	ዕድል	Idhil
Nasiib	ነሲብ	አለመታደል	Alemetadhel
Nacas	ነዓስ	ቂል	Qiil
Nus	ኑስ	ግማሽ	Gimaash
Nuugmo	ኑግሞ	መጥባት	Mattibaat
Nugul	ኑጉል	የቀንድ ከብት	Yeqandhkebti
Nijaaso	ኒጃሶ	ርኩስ	Irkus
Nin	ንን	ባል (ወንድ)	Baal-(wendh)
Nimen	ኒማን	ባሎች (ወንዶች)	Baalooj (Wendoj)
Naag	ናግ	ሚስት (ሴቶች)	Mist (Seetooji)
Naago	ናጎ	ሚስቶች (ሴቶች)	Mistoj (Seetooj)
Noľol	ኖሎል	ሕይወት	Hiyut
Nacab	ነዐብ	ጠላት	Talaat
Nasteex	ነስቴሕ	ጥሩ መካሪ	Turu Makaari
Nabar	ነበር	ምት	Miti
Naas	ናስ	ጡት	Tuut
Naar	ናር	እሳት	Isaat

Ereyada ka billowda "w"

በ"ወ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Wanaagsan	ወናግሰን	መልካም	Malkaam
Wahagaag	ወሀጋግ	ጥሩ	Turu

Wadaad	ወዳድ	ቄስ (ሼክ)	Qees (Sheek)
Welbahaar	ወልበሃር	በሃሣብ መጨነቅ	Behasab majan-eq
War	ወር	ወሬ	Ware
Warame	ወረሜ	ተናጋሪ	Tanagaari
War side	ወርሲዴ	ጋዜጣ	Gazeetta
Weydiin	ወይዲ	ጥያቄ	Tiyaaqe
Weriye	ወሪዬ	ጋዜጠኛ	Gazettey'a
Waxkadheh	ወሕከዶህ	መልስ መስጠት	Malsi masttat
Weli	ወሊ	ገና	Gana
Waxtar	ወሕተር	ዓቅም	Aqim
Warqat	ወረቅት	ወረቀት	Warqat
Waran	ወረን	ጦር	Toor
Wacel	ወዔል	ዲቃላ	Dhiqaala
Wabi	ወቢ	ዋቢ	Waabi
Wad	ወድ	ሞት	Moot
Waddo	ወዶ	መንገድ	Mengegh
Walaaqis	ወላቂስ	ብጥብጥ	Bittibitt
Walqas	ወልቀስ	በጥባጭ	Battbaaj
Walac	ወለዕ	ድፍርስ	Dhifris
Wakaa	ወካ	ይኸው	Yehaw
Wehel	ወሄል	ጓደኛ	Guwadhay'a
Waqti	ወቅት	ወቅት	Weqti
Wadaan	ወዳን	ውሃ መቅጃ	Wahaab maqeja
Weeye	ዌዬ	ነው	Naw
Wiill	ዊል	ወንድ ልጅ	Wendh lij
Waardiye	ዋርዲዬ	ዘበኛ	Zebeny'a
Waayeel	ዋዬል	አዛውንት	Azawnti
Waan waan	ዋን ዋን	የሰላም ጭላንጭል	YesalaamJilan, jil
Waajib	ዋጂብ	ግዴታ	Gidheeta
Waakan	ዋከን	ይህ ነው	Yihi Naw
Weedh	ዌድ	ቃል	Qaal
Weerar	ዌራር	ወረራ	Warara

Ereyada ka billowda xarafka "h"

በሀ ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Hog	ሆግ	ጉድጓድ	Gudhguwadh
Hoo	ሆ	እንካ	Inka
Hadal	ሀዳል	ንግግር	Nigigir
Hawl	ሀውል	ሥራ	Sira
Hawo	ሀዎ	ምኞት	Miy'ot
Hasaawe	ሃሣዌ	ውይይት	Wiyiyit
Hogay	ሆገይ	ወይኔ	Weyne
Hadh	ሀድ	ጥላ	Tila
Habaar	ሀባር	እርግማን	Irgimaan
Haye	ሀዬ	እሺ	Ishi
Haah	ሀሀ	አዎን	Awon
Harag	ሀረግ	ቆዳ	Qodha
Haybad	ሀይቤት	ግርማ	Girma
Halkan	ሀልካን	ይህ (ኦዚህ)	Yih (Izih)
Halkaas	ሀልካሳ	ያ (እዚያ)	Ya=iziya
Hayi	ሀይ	በእጅህ ይሁን	Be-ijih yihun
Hadh'aa	ሀዳ	ኋላቀር	Howla qar
Hambo	ሀምቦ	ትርፍራፊ	Tirifraafi
Hargaanti	ሀርጋንቲ	አዳኝ	Adhaay'i
Heello	ሄሎ	ዘፈን	Zefan
Hilmaan	ሂልማን	ዝንጋታ	Zingaata
Holac	ሆላዕ	ነበልባል	Nabalbaal
Horseet	ሆርሴት	ተራማጅ	Teraamaaj
Heshiis	ሄሺስ	ስምምነት	Simiminnet
Halbowle	ሃልበወሌ	ደም ሥር	Dhem sir

Hebel	ሄበል	እገሌ	Igele
Hanti	ሀንቲ	የራስ ሀብት	Yeras habti
Hayin	ሀይን	የተገራ ግመል	Yetegerra gimal
Hayaan	ሀያን	ጉዞ	Guuzo
Halgan	ሀልገን	ትግል	Tigil
Halgame	ሀልገሜ	ታጋይ	Taagaay
Haween	ሀዌን	ሴቶች	Seetooj
Halkudheg	ሀልኩደግ	አርዕስት	Ara = Isti

Ereyada ka billowda xarafka "y"

በ"የ" ክፍል የሚነገሩ ቃላቶች

Yool	ዮል	ዓላማ	Alaama
Yaab	ያብ	ግሩም	Giruum
Yer	ያር	ትንሽ	Tinish
Yerow	የረው	ማሞ	Maamo
Yacis	ያዕስ	መፈትለግ (መሮጥ)	Mafetelegmaro-ott
Yididiilo	ይዲዲሎ	ተስፋ	Tasfa
Yibir	ይብር	ጠይብ	Yayib
Yaxni	የሕኒ	ጤዛ	Teeza
Yaanyuuro	ያንዩር	ድመት	Dhimet
Yaabis	ያቢስ	ደረቅ	Dhereq
Yabaq	ያበቅ	ጩኸት	Johet
Yaaleh?	ያለህ	የማነው?	Yemaannaw?
Yaad Taqaan?	ያትተቃን?	ማንን ታውቃለህ?	Manin Tawqal
Yaa Kale	ያከሌ	ሌላ ማነው?	Lela Mannaw
Yaa arkay	ያአረከይ	ማን አየ?	Maan Aye?
Yuus	ዩስ	የግመል ጩኸት	YeGimel jjohat
Yeelka	ዬልካ	እንጃለህ	Injalleh

MAGACA JIDHKA DADKA — የሰውነት ክፍሎች ስም

Jidh	ጅድ	ሰውነት	Sawnet
Madax	መዳሕ	ራስ	Raas
Timo	ቲሞ	ፀጉር	Sagur
Timo Madow	ተሞ መደው	ጥቁር ፀጉር	Tuqur Sagur
Cirro	ኢሮ	ሽበት	Shibet
Bidaar	ቢዳር	መላጣ	Malaatta
Muskax	ሙስክሕ	አንጎል	Angool
Weji	ወጂ	ግንባር	Ginbaar
Sunniyo	ሱኒዮ	ቅንድብ	Qindhib
Xirrib	ሒርብ	የዓይን ሽፋን	Ye = Ayn Shifaan
Il	ኢል	ዓይን	Ayn
Indho	ኢንዶ	ዓይኖች	Aynooj
Dheg	ዴግ	ጆሮ	Jooro
Dhego	ዴጎ	ጆሮች	Jooroj
San	ስን	አፍንጫ	Afinjja
Af	አፍ	አፍ	Af
Carrab	ዓረብ	ምላስ	Milaas
Bishin	ቢሺን	ከንፈር	Kenfer
Bishimo	ቢሺሞ	ከንፈሮች	Enkaferoj
Ilig	ኢሊግ	ጥርስ	Tirsi
Ilko	ኢልኩ	ጥርሶች	Tirsooj
Fool	ፎል	የፊት ጥርስ	Ye Fit Tirsi
Gaws	ገውሳ	መንጋጋ	Mengaaga
Gawso	ገውሶ	መንጋጋዎች	Mengagawoj
Cirid	ካርድ	ድድ	Dhidh
Shaarub	ሻሩብ	ሪዝ	riiz
Gedh	ገድ	ጢም	Tiim
Daan	ዳን	አገጭ	Agajj
Luqun	ሉቁን	አንገት	Anget
Hunguri	ሁንጉሪ	ጉሮሮ	Gororo
Cunaha	ዑነሃ	ጉሮሮ	Gororo
Hilib Daqle	ሂሊብ ደቅሌ	እንጥል	Inttil
Halcun	ሀልዑን	ማንቁርት	Manqurti

Candhuuf	ዐንዱፍ	ምራቅ	Miraaq
Xaako	ሐኩ	አክታ	Akitaa
Dhiig	ዲግ	ደም	Dhem
Kaadi	ካዲ	ሽንት	Shinti
Garab	ገረብ	ትከሻ	tikasha
qadaad	ቀዳድ	ማጅራት	Majiraat
Gacan	ገዐን	እጅ	Iji
Midig	ሚዲግ	ቀኝ እጅ	Qhy'iji
Bidix	ቢዲሕ	ግራ እጅ	Gira Iji
Laabta	ላብታ	ደረት	Dheret
Feedh	ፌድ	ጐድን	Godhin
Feedho	ፌዶ	ጐድኖች	Godhinoj
Sanbab	ስንበብ	ሳንባ	Saanba
Wedne	ወድኔ	ልብ	Libi
Beer	ቤር	ጉበት	Gubbat
Beer Yar	ቤርየር	ጣፊያ	Taafiya
Jiqil	ጅቂል	ክርን	Kirin
Far	ፈር	ጣት	Taat
Faro	ፈሮ	ጣቶች	Taatoj
Lug	ሉግ	እግር	Igir
Bawdo	ባውዶ	ባት	Baat
Law	ለው	ጉልበት	Gulbat
Dhudhun	ዱዱን	ቅልጥም	Qilttim
Kelli	ከሊ	ኩላሊት	Kulaliit
Kelyo	ከልዩ	ኩላሊቶች	Kulaliitoj
Calool	ዐሉል	ሆድ	Hodh
Kubo	ኩቦ	ቆሽት	Qoshti
Xiidan	ሒዳን	አንጀት	Anjet
Dhabar	ደበር	ጀርባ	Jarba
Laf Dhabar	ለፍ ደበር	ደንደስ	Dhendhes
Dhex	ዳሕ	ወገብ(ሽንጥ)	Wegeb (Shintti)
Lugo	ሉጉ	እግሮች	Igirooj
Misig	ምሲግ	ታፋ	Taafa
Badhi	በዲ	ዳሌ(ቂጥ)	Dhalle(Qitti)
Boqon	ቦቆን	ቋንጃ	Quwanja
Kurankur	ኩራንኩር	ቁርጪምሚት	Qurjimjimit

Calacal	አላአል	መዳፍ	Madhaaf
Ciddi	ዒዲ	ጥፍር	Tifir
Laf	ላፍ	አጥንት	Attinti
Lafo	ላፎ	አጥንቶች	Attintoj
Saan	ሳን	ቆዳ	Qodha
Dubb	ዱብ	ቆዳ	qodha
Xaydh	ሐይድ	ሞራ	Moora
Seed	ሴድ	ጅማት	Jimmat
Seedo	ሴዶ	ጅማቶች	Jimaaatoj
Qanjidh	ቀንጅድ	ዕጢ	Itti
Qanjidho	ቀንጅዶ	ዕጢዎች	Ittiwoj
Cidhib	ዒዲብ	ተረከዝ	Terekez
Naas	ናሳ	ጡት	Tuut
Naaso	ናሶ	ጡቶች	Tuutoj
Xudun	ሑዱን	እምብርት	Imbirti
Ilmo	ኢልሞ	እንባ	Inbaa
Calyo	እልዩ	ለሃጭ	Lahaaj
Muruq	ሙሩቅ	ጡንቻ	Tunja
Maxal	መሐል	መሕፀን	Mahassin
Ib	እብ	የወተት መውጫ	Ye Wetet Mawja
Caado	ዓዶ	የወር አበባ	Ye war Ababa
Dhukay	ዱከይ	የሮጀ ዕድፍ	Ye Jooro idhif
Malax	መለሕ	መግል	Magil
Dhidid	ዲዲድ	ላብ	Laab
Uskak	ኡስከኪ	ዕድፍ	Idhif
Farmuruqsato	ፈርሙሩ ግሰቶ	ሌባ ጣት	Leeba Taat
Far Dhexo	ፎር ደሖ	መካከለኛ ጣት	Makakalaya Taat
Faadumo	ፋዱም	የቀለበት ጣት	Yeqelebet taat
Far Yaro	ፈርየሮ	ትንሹ ጣት	Teneshu taat
Suul	ሱል	አውራ ጣት	Awra taat
Xiniinyo	ሒኒንዩ	ቆለጥ	qolott
Dubur	ዲቡር	ኪንታሮት	Kiintroot

Magaca Xoolaha Carbisma የቤት እንስሳት ስም

Geel	ጌል	ግመል	Gimal
Geelal	ጌለል	ግመሎች	Gimaloj
Hal	ሀል	አንድ የሴት ግመል	Andhiye Seet Gimal

Le'	ሉዕ	ላም	Laam
Sac	ሰዐ	”	”
Adhi	አዲ	በግና ፍየል	Begna Fiyel
Ri'	ሪዕ	ፍየል	Fiyel
Riyo	ርዮ	ፍየሎች	Fiyeloj
Lax	ለሕ	በግ	Beg
laxo	ላሖ	በጐች	Begoj
Ido	ኢዶ	በጐች	”
Saben	ሰቤን	የበግ ጥቦት	Ye Beg Tiboot
Ceesaan	ፄሳን	የፍየል ጥቦት	Ye Fiyel Tibbot
Dibi	ዲቢ	በሬ	Bare
Kurkure	ኩርኩሬ	ወይፈን	Weyfan
Rati	ረቲ	ወንድ ግመል	Wendhi Giman
Awuur	አዉር	”	” ”
Baarqab	ባርቀብ	ኩርማ ግመል	Korma Gimal
Koran	ኩረን	የተኩላሺ	Yetekolashe
Rakuub	ረከብ	ባለኩረቻ ”	Balekorija gimal
Qaalin	ቃሊን	ጊደር	Gidher
Qurbac	ቁርባዕ	ወንድ ግልገል የግመል	Windh Gilgel
NiriG	ኒርግ	ሴት ግልገል የግመል	Seet Gilgelye Gimal
Weyil	ወይል	የላም ጥጃ	Yelaam Tija
Weyilo	ወይሎ	” ጥጃዎች	Tijawoj
Waxar	ወሐር	የፍየል ወጠጤ	Yefiyel Wettette
Waxaro	ወሐሮ	” ወጠጤዎች	” Wetteoj
Nayl	ናይል	የበግ ግልገል	yebeg gilgel
Faras	ፈረስ	ፈረስ	faras
Fardo	ፈርዶ	ፈረሶች	Farasoj
Dameer	ዳሜር	አህያ	ahiya
Dameero	ደሜሮ	አህያዎች	Ahiyawoj
Qayl	ቀይል	የአህያ ግልገል	yeahiya Gilgel
Baqal	በቀል	በቅሎ	Baqlo
Bisat	ቢስት	ድመት	Dhimat
Yaanyuuro	ያንዩሮ	”	”
Ey	ኤይ	ውሻ	Wisha
Eyo	ኢዩ	ውሻዎች	Wishawoj
Wan	ወን	የወንድ በግ	Ye Wendh Beg

Orgi	ኦርጊ	የወንድ ፍየል	Yewendhi Fiyel
Gammaan	ገማን	የጋማ ከብት	Yegaama kabti
Digaag	ዲጋግ	ዶሮ	Dhoro

Magaca Xoolaha Duur Joogta

Ah. የዱር አራዊት ስም

Libaax	ሊባሕ	አንበሳ	Anbasa
Gool	ጐል	የቤት አንበሳ	yeseet Anbasa
Cago Baruur	ዐጐብሩር	የአንበሳ ግልገል	Ye-anbasa Gilgel
Maroodi	መሮዲ	ዝሆን	Zihon
Wiyil	ዊይል	አውራሪስ	Awraris
Geri	ጌሪ	ቀጭኔ	Qajjine
Jeer	ጄር	ጉማሬ	Gumaare
Shabeel	ሸቤል	ነብር	Neber
Haramcacad	ሀረምዓድ	ኦነር	Oner
Guduudane	ጉዱዳኔ	ዳልጋአንበሳ	Dhalga Anbasa
Waraabe	ወራቤ	ጅብ	Jib
Dhurwaa	ዱርዋ	”	”
Weer	ዌር	”	”
Yey	የይ	ተኩላ	Tekulla
Dawoco	ደዎዮ	ቀበሮ	Qabaro
kashiido	ከሺዶ	ጀርት	Jaarti
Doofaar	ዶፋር	ከርከሮ	Karkaro
Daanyeer	ዳንዬር	ዝንጀሮ	Zinjarro
Kore	ከሬ	ጦጣ	Tootta
biciid	ቢ	ሳላ	Saala
Cawl	ዐል	ሚዳ ፍየል	Medha Fiyel
Godir	ጐድር	አጋዘን	Agaazen
Ferew	ፈራው	ሚዳ አህያ	Medha Ahiya
Debattaag	ደባታል	ሚዳቋ	Midhaqwa
Garanug	ገረኑግ	አንገተረጂም	Angete Rajiim
Gisi	ጊሲ	ጉሽ	Goosh
Bakayle	በከይሌ	ጥንቸል	Tinjel

Yaxaas	የሐሰን	አዞ	Azo
Malley	መልይ	አሳ	Assa
Oday jirijiroole	ኦዳይጂርጂሮሌ	እስስት	Isisti
Maanso Lugal-ey	ማንሶ ሉገሌይ	እንሽላሊት	Inshilaliit
Walo	ወሎ (ሲላላ)	አይጠመጉጥ	Aytte Magott
Mas	መስ	እባብ	Ibaab
Jiir	ጂር	አይጥ	Aytt
Abeeso	አቤሶ	ዘንዶ	Zendho
Abris	አብሪስ	እፉኝት	Ifuuyit
Hingarale	ሂንገረሌ	ጊንጥ	Gintti

Haadda Duusha ክንፍ ያላቸው በራሪ አዕዋፎች

Haad	ሃድ	አሞራ	Amoora
Gorgo	ጉርጉር	ጆፌ አሞራ	Jofe Amoora
Galleydh	ገለይድ	ገዲ	Gedhi
Baqalyo	በቀልዮ	ጭልፊት	Jilfiit
Coomaad	ዖማዲ	አባ ኮዳ	Abba Kodha
Cantalla	አንተላ	አባ ኮዳ	Abba Kodha
Qulumba	ቁሉምባ	አባ ኮዳ	Abba Kodha
Guumays	ጉሜይሳ	ጉጉት	Gugut
Digiiran	ዲጊራን	ጅግራ	Jigra
Goroyo	ጎሮዮ	ሰጎን	Sagoon
Ceelal Joog	ዔሌልጆግ	ዝዬ	Ziye
Shinbir	ሽንብር	ወፍ	Wof
Shinbiro	ሽንብሮ	ወፎች	Wofoj
Qolley	ቆለይ	እርግብ	Irgib
Yaryarey	የርየሬይ	ፀሬ ማሽላ ወፍ	Sere Mashila wof
Ukun	ኡኩን	እንቁላል	Inqulaal
Fiidmeer	ፊድሜር	የሌሊት ወፍ	Yeleliit wof
Kabarey	ከበሬይ	ቆቅ	Qoq
Tuke	ቱኬ	ቁራ	Qura

Magaca xayawaanka dhulsocodka Ah.

የተንቀሳቃሽ ነፍሳት ስም

Qudhaanjo	ቁዳንጆ	ቁጫጭ	Qujjajj
Dhuxun kuxeeb	ዱሑንኩሬብ	ትንኳሽ	Tinkwaash
Magan gooye	መገንጎዬ	ገብረ ጉንዳን	Gebregundhan
Jidhac	ጂጃዕ	ጉንዳን	Gundhan
Diin	ዲን	ኤሊ	Eeli
Aboor	አቦር	ምስጥ	Misstti
Tukhaan	ቱኻን	ትኋን	Tuhwaan
Injir	እንጂር	ቅማል	Qimaal
Injir Boodo	እንጂር ቦዶ	ቁንጫ	Qunnijja

Magaca Baalalleyed የበራሪዎች ስም

Ayax	አየሕ	አንበጣ	Anbatta
Koronkoro	ኩሮንኩሮ	ኩብኩበ	Kibkubba
Shinni	ሺኒ	ንብ	Nib
Xoon	ሖን	ተርብ	'Terbi
Kabajaan	ከበጃን	ፈንጣ	Fentta
Balanbaalis	በለንባሊስ	ቢራቢሮ	Birabiro
Deqsi	ዳቅሲ	ዝንብ	Zinbi
Teker	ተከር	የውሻ ዝንብ	Yewisha Zimbi
Kaneeco	ከኔ	የወባ ትንኝ	Ye weba tiniy'
Dhurde	ዱርዶ	ጣዝማ	Tazima
Gendi	ገንድ	ገንዲ ፀረ ከብት	Gendhi zere kabti
Dhuug	ዱግ	ፀረ ከብት የቆላ ዝንብ	Zere kabti zimbi

Guri Iyo Alaabtiis ቤትና የቤት ዕቃዎች

Guri	ጉሪ	ቤት	Bet
Aqal	አቀል	ቤት	Bet
Hooy	ሆይ	ቤት	Bet
Guridawlo	ጉሪ ዳውሎ	ቤተ መንግሥት	Bete Mingist
Qolka Jiifka	ቆልካ ጂፍካ	መኝታ ክፍል	Mayita Kifli
Qolka nasashada	ቆልካ ነሰሻዳ	ማረፊያ ክፍል	marafiya kifil
Qolka Cuntada	ቆልካ ዑንተዳ	የምግብ ቤት	Yemigib bet
Xafiis	ሐፊስ	ቢሮ	Biiro
Qolka lacagta	ቆልካ ለዐግታ	ገንዘብ ቤት	Genzeb bet
Jeel	ጄል	ወህኒ ቤት	Wehni bet
Xabbis	ሐቢስ	ወህኒ ቤት	Wehni bet
Albaab	አልባብ	መዝጊያ	Mazgiya
Daaqad	ዳቀድ	መስኮት	Maskoot
Dariishad	ዳሪሸድ	መስኮት	Maskoot
Dayir	ዳይር	አጥር	Attir
Daar	ዳር	ሕንፃ	Hinssa
Mudul	ሙዱል	ጎጆ	Goojo
Buul caws	ቡልዓውስ	ደሳ ቤት	Dhesa bet
Sariir	ሰሪር	አልጋ	Alga
Furaash	ፉራሽ	ፍራሽ	Firaash
Dhiinnsoole	ዲንሶሌ	አንሶላ	Ansoola
Go'	ጎዕ	አንሶላ	Ansoola
Barkin	በርኪን	ትራስ	Tiraas
Golaha Shirarka	ጎላሃ ሽረርካ	የስብሰባ አዳራሽ	Adheraash
Miis	ሚስ	ጠረጴዛ	Tarabeeza
Kursi	ኩርሲ	ወንበር	Wenbar
Derbi	ደርቢ	ግድግዳ	Gidhgidha
Daah	ዳህ	መጋረጃ	Magaaraja
Saqaf	ሰቀፍ	ጣሪያ	Taariya
Faynuus	ፋይኖስ	ፋኖስ	Faanos
Koob	ኮብ	ኩባያ	Kubbaaya
Santuuq	ሰንቱቅ	ሳጥን	Saattin

~~Ibriiq~~	ኢብሪቅ	ማንቆርቆሪያ	Manqorqoriya
Jalamad	ጀለመድ	ማንቆርቆሪያ	Manqorqoriya
Fujaan	ፉጃን	ጉድጓዳ ሳህን	Gudhgwaadha saxan
Baaquli	ባቁሊ	"	" "
Qaruurad	ቀሩረድ	ጠርሙስ	Tarmuuz
Qaboojiye	ቀቦጂዬ	ማቀዝቀዣ	Maqazqasha
Kitaab	ኪታብ	መጽሐፍ	Massahaf
Tiriig	ቲሪግ	ማሾ	Maasho
Laambad	ላምበት	ኩራዝ	Kuraaz
Dallad	ዳላድ	ጃንጥላ	Jaanttila
Diksi	ድግሲ	ድስት	Dhist
Ashuun	አሹን	ማሰሮ	Maasiro
Bakeeri	በኬሪ	ብርጭቆ	Birjjiqo
Fandhaal	ፈንዳል	ማንኪያ	Maankiya
Malgacd	መልገዕድ	ማንኪያ	Maankiya
Fergeeto	ፈርጌቶ	ሹካ	Shuka
Middi	ሚዳ	ቢላዋ	Billawa
Jiko (Kushiin)	ጅኮ (ኩሺን)	ወጥ ቤት	Wetti Bet

Magcyo Cudur የበሽታ ስሞች

Cudur	ዑዱር	በሽታ	Bashta
Bushi	ቡሺ	በሽታ	"
Xanuun	ሐኑን	ሕመም	Himam
Shuban	ሹበን	ተቅማጥ	Teqmaatt
Dacuun Calooloo	ዳዑን ዐሎሎ	የኮሌራ በሽታ	YekolleraBashta
Duumo	ዱሞ	የወባ በሽታ	Ye waba Bashta
Kaneeco	ከኔዓ	"	Ye waba Bashta
Qandho	ቀንዶ	ትኩሳት	Tikusaat
Kaar	ካር	"	"
Geriir	ጌሪር	መንቀጥቀጥ	Manqetteqett
Qaaxo	ቃሖ	የሳምባ በሽታ	YesaanbaBashta
		"	" "

Feedho	ፊዶ	የሳንባ በሽታ	yesanba bashta
Hule	ሁሌ	የነቀርሳ በሽታ	Yeneqersa Bashta
Boog	ቦግ	ቁስል	Qusil
Dhaawac	ደዋዕ	ቁስለኛ	Qusilaya
Hargab	ሀርገብ	ጉንፋ	Gunfa
Duray	ዱረይ	"	"
Laab Jeex	ላብጂሕ	ጋስተሪግ በሽታ	Ye gaastiriig Bashta
Calool xanuun	ዐሉል ሐኑን	የሆድ በሽታ	Ye hoodh Bashta
Of wareen	ኦፍ ወረን	የውጋት በሽታ	Yewigaat Bashta
Bakooro	በኮሮ	የዓይን በሽታ	Ye ayn Bashta
Madax Wareer	መዳሕወሬር	የራስ ምታት በሽታ	Ye raas Mitat Bashta
Dhego Xanuun	ደጎሐኑን	የጆሮ በሽታ	Ye jooro Bashta
Indho Xanuun	እንዶሐኑን	የዓይን	Ye ayn Bashta
Walli	ዋሊ	ዕብደት	Ibdhet
Daal	ዳል	ድካም	Dhikaam
Tuf	ቱፍ	ቁርጥማት	Qurttumaat
Riix	ሪሕ	"	"
Qufac	ቁፋዕ	የሳል በሽታ	Ye saal Beshta
Fanto	ፈንቶ	የፈንጣጣ በሽታ	Ye fanttatta Bashta
Furuq	ፉሩቅ	የፈንጣጣ በሽታ	Ye fanttatta Bashta
Jadeeco	ጀዴኦ	የከፉኝ በሽታ	Yekefuuy Bashta
Qixi	ቂሒ	የትክትክ በሽታ	Ye tikitiki Bashta
Barar	በረር	ዕብጠት	Ibttet
Malax	መለሕ	መግል	Megil
Jebto	ጀብቶ	የጨብጥ በሽታ	Ye jebtti Bashta

Eedhis	ኤእስ	የኤድስ በሽታ	Eedhis Bashta
Sanboor	ሰንበር	የአፍንጫ በሽታ	YeAfinjja Bashta
Dhuuntow	ዱንቶው	የጉሮሮ በሽታ	Ye Guroro Bashta
Qabsin	ቀብሲን	የሆድ ቁርጠት በሽታ	Ye hodh qurttet Bashta
Goror	ጉሮር	የነስር በሽታ	Ye neser Bashta
Lafa xanuun	ለፋሐኑን	የአጥንት በሽታ	Ye Attint Bashta
Cadho	ዐዶ (ዚጠብቀ)	የእከክ በሽታ	Ye Ikik Bashta
Waraabow	ወራበው	የቁጥኝ በሽታ	Ye-Qittiy Bashta
Dibiro	ዲቢሮ	የሆድ መንፋት በሽታ	Ye Hodh Menfat Bashta
Baabasir	ባባሲር	የኪንታሮት በሽታ	Ye Kiintaarot Bashta
Hurdo	ሁርዶ	የእንቅልፍ በሽታ	Ye Inqilfi Bashta
Khuuro	ኹሮ	የማንኳረፍ በሽታ	Ye Mankuwaraf Bashta
Mantag	መንተግ	የትውከት	Ye tiwket Bashta
Taah	ታሀ	የመቃሰተ	Ye Meqaaset Bashta
Haamhaamsi	ሃም ሃምሲ	ማዛጋት በሽታ	Maazagaat
Hindhiso	ሂንዲሶ	ማስነጠስ በሽታ	Maasnettes Bashta
Jimicsi	ጅሚዕሲ	ማንጠራራት በሽታ	Maantterarat Bashta
Dacar	ደዐር	ሐሞት በሽታ	Hamoot-bashta
Fool	ፎል	ምጥ	Mitti
Umul	ኡሙል	አራስ	Araas
Kasoobax	ክሶበሕ	ብጉንጅ	Bigunji
Cirrid xanuun	ዒሪድሐኑን	የድድ በሽታ	Ye dhidh Bashta

Ilko xanuun	እልኮ ሐኑን	የጥርስ በሽታ	Ye tirsi Bashta
Calool angag	ዓሎል አንገግ	የሆድ ድርቀት	Ye hodh Dirqet
Saf	ሰፍ	የተስቦ በሽታ	Ye tesibo Bashta
Kud	ኩድ	የአባ ሰንጋ በሽታ	Ye abba senga Bashta
Senbab	ሰንበብ	የከብት የሳንባ በሽታ	Yekebti Saanba Bashta
Daba Karuub	ደባከሩብ	የደስታ በሽታ	Ye dhesta Bashta
Dhukaan	ዱካን	የገንዲ በሽታ	Yegendh Bashta
Qoorgooye	ቆርጎዬ	የማጅራት ገትር በሽታ	Yemaajirat Gitir Bashta
Gawso xanuun	ገውስሖኑን	የመንጋጋ በሽታ	Yemengaga Bashta
Qallal	ቀለል	የሰውነት መዛል በሽታ	Yesawnt mazaal-bashta
Meyt	መይት	ሬሳ	Resa
Tulux	ቱሉሕ	የእንቅርት በሽታ	Ye-inqirti
Kabuubyo	ከቡብዮ	የድንዝዛት በሽታ	Yedhinzizat beshta
Gooryaan	ጎርያን	የሆድ ጥገኛ ትላትሎች	Yehodh Tilatiloj
Dhiig yari	ዲግየሪ	የደም ማነስ በሽታ	Yedhem Manas Bashta
Dhiig batay	ዲግበተይ	የደም ብዛት በሽታ	Yedhem bizaat Bashta
Macaluul	መዓሉል	ክሳት (በምግብ እጥረት)	Kisaat
Umulraac	ኡሙልራዕ	የወሊድ ሞት	Yeweliidh moot
Dhicis	ዲዒስ	ፅንስ መውረድ	Sins mawredh
Shil baabuur	ሺልባቡር	የመኪና አደጋ	Yemakina adhega
Jabniin	ጀብኒን	ስብራት	Sibiraat
Qaniinyo	ቀኒንዮ	ንክሻ	Nikisha
Dil	ድል	መግደል	Megdhel

Qarqasho	ቀርቀሾ	በውሃ ውስጥ መስጠም	Mesttem
Iskuday dil	እስኩ ዳይድል	የመግደል ሙከራ	Yemegdhel mukra
Cudur maqaar	ዑዱርመቃር	የቆዳ በሽታ	Yeqodha bashta
Uur	ኡር	እርጉዝ	Irguz
Miiyir Beel	ሚይርቤል	የአዕምሮ መታወክ	Ye.a-imiro matawag
Dhaawac culus	ዳዋዕ ዑሉስ	ከባድ ቁስል	Kabaadh Qusil
Dhaawac Fudud	ዳዋዕ ፉዱድ	ቀላል ቁስል	Qallaal Qusil
Yeqyeqsi	የቅየቅሲ	ማቅለሽለሽ	Maaqleshlesh
Bukaan	ቡካን	በሽተኛ	Bashtey'a
Bukaan Jiif	ቡካንጂፍ	የተኛ በሽተኛ	Yetey'a bashtey'a
Bukaan socod	ቡካን ሶኮድ	ተመላላሽ በሽተኛ	Temelalaash

MAGACYADA QAYBAHA SANNADKA

የዘመናት ክፍሎች

Maalin	ማሊን	ቀን	Qann
Todobaat	ቶዶባት	ሳምንት	Saaminti
Bil	ቢል	ወር	War
Sannad	ሰነት	ዓመት	Amat
Gu'	ጉዕ	ፀደይ	Sadhay
Xagaa	ሐጋ	ክረምት	Kiremti
Dayr	ዳይር	በልግ	Belgi
Jiilaal	ጂላል	በጋ	Begaa
Jamce	ጀምዔ	አርብ	Arbi
Sabti	ሰብቲ	ቅዳሜ	Qidhaame
axad	እሑድ		
Isniin	እስኒን	ሰኞ	Sey'o
Tallada	ተላዳ	ማክሰኞ	Maaksiyo
Arbaca	አርባዓ	እሮብ	Iroob
Khamiss	ኸሚስ	ሐሙስ	Hamuus

Shalay	ሻላይ	ትናንትና	Tinaantina
Berito	ቤሪቶ	ነገ	Nege
Maanta	ማንታ	ዛሬ	Zaare
Saadambe	ሳደምቤ	ተነገ ወዲያ	Tenege wedhiya
Dooraato	ዶራቶ	ከትናንት ወዲያ	Ketenaantin wedhiya
caawa	ዓዋ	ዛሬ ማታ	Zaare maata
Xalay	ሐለይ	ትናንት ማታ	Tinaatina maata
Habeen hore	ሀቤንሆሬ	ከትናንት ወዲያ ማታ	Katinaantinwedhiya maata
Habeen danbe	ሃቤንዳንቤ	የነገ ሌሊት	Yenege Leliit
Saaka	ሳካ	ዛሬ ጧት	Zaare Twaat
Galabta	ገለብታ	ማታ	Maata
Subax	ሱባሕ	ጧት	Twaat
Hadhka	ሀድካ	ዕኩለ ቀን	Ikule Qann
Niska hore	ኒስካ ሆሬ	ከቀትር በፊት	Ka qatir befiit
Niska	ኒስካ ዶምቤ	" በኋላ	Ka Qatur bohola
Niska dambe	ኒሳካ ዶምቤ	ከቀትር በኋላ	Kaqatir bohola
Fiit	ፊት	ምሽት	Mishit
Aroor	አሮር	ማለዳ	Maale dha
Waaberi	ዋበሪ	ንጋት	Nigat

Hawada iyo Wakhtga

ጠፈርና ጊዜያቶች

Hawada	ሀዋዳ	ጠፈር	Tefer
Cir	ዒር	ሰማይ	Samaay
Samada	ሰመዳ	ሰማይ	Samaay
Qorrax	ቆራሕ	ፀሐይ	Sahay
Dayayx	ዳየሕ	ጨረቃ	Jereqa
Xiddig	ሒድግ	ኰከብ	Kokob
Xiddigo	ሒድጎ	ከዋክብት	Kawakibti
Xiddigta Waaberi	ሒድግታ ዋቤሪ	የንጋት ኮከከ	Yenigat Kokob

Daruur	ደሩር	ደመና	Dhemana
Roob	ሮብ	ዝናብ	Zinaab
Unkad	ኡንከት	ነጐድጓድ	Negodgwadh
Hanqadha	ሀንቀድ	መብረቅ	Mebreq
Danab	ደነብ	መብረቅ	Mebreq
Hillaac	ሂላዕ	ብልጭታ	Billijita
Dabayl	ደበይል	ነፋስ	nefaas
Ciiryaamo	ዒርያሞ	አውሎ ንፋስ	Awlonefaas
Laydh	ላይድ	አየር	Aayer
Caddaad	ዐዳድ	ጭጋግ	Jigaag
Dhedo	ዴዶ	ጉም	Guum
Dhaandabangaale	ዳንደበንጋሌ	የበረሃ ሐሩር	haruur
Xiif	ሒፍ	ካፍያ	Kaafiya
Mahiigaan	መሂጋን	ከባድ ዝናብ	Kabbaadhzinaab
Daad	ዳድ	ጐርፍ	Gorfi
Jir	ጅር	ከባድ ዝናብ	Kabbadh Zinaab
Waaberi	ዋቢሪ	ምሥራቅ	Misraaq
Galbeed	ገልቤት	ምዕራብ	Miraab
Waqooyi	ወቆይ	ሰሜን	Sameen
Koonfur	ኮንፉር	ደቡብ	Dhebuub
Waqooyi Bari	ወቆይ በሪ	ሰሜን ምሥራቅ	Sammen Misraaq
Waqooyi Galbeed	ወቆይ ገልቤድ	ሰሜን ምዕራብ	Samen Miraab
Koonfur Galbeed	ኮንፉር ገልቤድ	ደቡብ ምዕራብ	Dhebuub Miraab
Koonfur Bari	ኮንፉር በሪ	ደቡብ ምሥራቅ	DhebuubMisraaq

Dhulka iyo Macdantiisa

መሬትና ማዕድኖች

Dhul	ዱል	መሬት	Meret
Ciid	ዒድ	ቀይ አፈር	Qay Afer
Carro	ዓሮ	አፈር	Afer
Xaani	ሐኒ	አሸዋ	Ashawa
Dahab	ደሀብ	ወርቅ	Werqi
Jawhar	ጃውሀር	ጌጣጌጥ	Geettageett
Carro Madow	ዐሮ መዳው	ጥቁር አፈር	Tiqur Afer
Caarro cad	ዐሮ ዐድ	ነጭ አፈር	Nejji Afer
Dheeman	ዴመን	ዕንቁ	Inquu
Bir	ቢር	ብረታ ብረት	Bereta Beret
Batrool	በትሮ	ቤንዚን	Beenziin
Naafto	ናፍቶ	ናፍታ	Naafta
Olyo	አልዮ	የመኪና ዘይት	Yemakiina Zeyt
Shamiinto	ሻምንቶ	ሲሚንቶ	Simiinto
Cusbo	ሁሰቦ	ጨው	Jaw
Maar	ማር	ነሐስ	Nehaas
Dhane	ደኔ	ሆራ	Hooraa
Hawd	ሀውድ	ጫካ	Jaaka
Dhir	ድር	ደን	dhen
Keyn	ከይን	ቁጥቋጦ	Quttqwaatto
bannaan	በናን	ሜዳ	meedha
geed	ጌድ	ዛፍ	zaaf
geedo	ጌዶ	ዛፎች	zaaffoj
qudhac	ቁዳዕ	ግራር	giraar
berde	በርዴ	ሾላ	shoola
gob	ጐብ	ቁርቁራ	qurqura
timir	ቲሚር	ትምር	temri
Qodax	ቆዳሕ	እሾህ	ishooh

CUNNADA IYO MIDHAHA DHULKA

ምግብና ፍራፍሬዎች

Midho	ሚዶ	ፍራፍሬ	firafire
masago	መሰጎ	ማሺላ	maashilla
gelley	ገሌይ	ቦቆሎ	baqollo
qamandi	ቀመንዲ	ስንዴ	sındhe
sareen	ሰሬን	ገብስ	gebsi
daafi	ዳፌ	ጤፍ	teef
heed	ሄድ	አጃ	aja
qudaar	ቁዳር	የአታክልት ፍራፍሬ	firafire
muus	ሙስ	ሙዝ	muuz
saytuun	ሰይቱን	ዘይቱን	zeytuun
liin	ሊን	ሎሚ	loomi
birtukhaan	ብርቱኻን	ብርቱካን	birtukaan
canbe	ዐንቤ	ማንጎ	maango
babaay	በባይ	ፓፓዬ	babaaye
sinsin	ሲንሲን	የሰሊጥ ፍሬ	yeseliitt fire
xildiid	ሒልዲድ	አባሻ	abasha
berberi	በርበሪ	በርበሬ	berbere
basal	በሰል	ቀይ ሽንኩርት	qay shinkurti
toon	ቶን	ነጭ ሽንኩርት	nejji shinkurti
sabuul	ሰቡል	እሸት	ishet
beer	ቤር	እርሻ	irsha
caleen	ዐሌን	ቅጠል	qittal
digir	ድግር	አደንጓሬ	adhen guware
sinjibiil	ስንጂቢል	ዝንጅብል	zijibiil
caleen shaah	ዐሌንሻህ	የሻይቅጠል	yeshay qittal
hayl	ሀይል	ቅመም	yesahy qimem
qorafal	ቆረፈል	ቅመም	yeshay qïmem
laws	ሎውስ	አቾሎኒ	ajolooni
yaanyo	ያንዮ	ቲማቲም	timaatim
baradho	በረዶ	ድንች	dhinij
curdan	ዑርዳን	ዕንጭጭ	injjijj
aala sonkor	አላሶንኩር	የሸንኩራ አገዳ	yeshenkura agedha
sonkor	ሰንኩር	ስኳር	sikwaar
xabag	ሐበግ	ሙጫ	muujja

caws	ዐውስ	ሳር	saar
duur	ዱር	ሰንበሌጥ	sanbeleett
ubax	ኡበሕ	አበባ	ababa
bur	ቡር	ዱቄት	dhuqet
salool	ሰሎል	ቆሎ	qolo
caydhiin	ዐይዲን	ጥሬ	tiree
bisayl	ቢሰይል	የበሰለ	yebesel

Hubka iyo Dharka መሣሪያ ልብስና ትጥቅ

Hub	ሁብ	መሣሪያ	Masaariya
Qori	ቆሪ	ጠመንጃ	Tebenja
Buntukh	ቢንቱኽ	ጠመንጃ	Tebenja
Sayruukh	ሳይሩኽ	ሮኬት	Rokett
Madfac	መድፈዕ	መድፍ	Medhfi
Baban	በበን	መትረየስ	Matereyes
Xabbat	ሐበት	ጥይት	Tiyit
Akee 47	አኬ	A.k.47	A.K.47
Bastoolat	በስቶሌት	ሽጉጥ	Shigutt
Seef	ሴፍ	ሰይፍ(ጐራዴ)	Seyf(Goraadhe)
Waran	ወራን	ጦር	Toor
Toorey	ቶሬይ	ጩቤ	Jubee
Mindi	ሚንዲ	ቢላዋ	Billawa
Baynaat	ቤይናት	ሳንጃ	Saanja
Fallaadh	ፈላድ	ቀስት	Qasti
Shakat	ሸከት	ዝናር	Zinaar
Dhar	ዱር	ልብስ	Libsi
Koot	ኮት	ኰት	Koot
Jubbat	ጁባት	ኰት	Koot
Sarwaal	ሰርዋል	ቁምጣ	Qumtta
SarwaalDhe-er	ሰርዋልዴር	ረጂም ሱሪ	Rejiim surri
Shaaddh	ሻድ	ሸሚዝ	Shamiiz
Funanad	ፋናነድ	ካናቴራ	Kanateera
Koofiyad	ኮፊያድ	ቆብ(መለዮ)	Qoob(Mallayo)
Macawis	መዓዊስ	ሽርጥ	Shiritt

Kabo	ከቦ	ጫማ	Jaamma
Kaboot	ካቦት	ካፖርት	Kaboorti
Buste	ቡስቴ	ብርድ ልብስ	Birdhilibsi
Suuf	ሱፍ	ሱፍ	Suuf
Xariir	ሐሪር	ሐር	Haar
Maxamuud	መሐመዲ	የመሐመዲ ጨርቅ	Yemaxamuud Jerqi
MaraYkaan	መረይካን	አቡጀዲ	Abujedhiidh
Tirtire	ቲርቲሬ	ፎጣ	Footta
Aftire	አፍቲሬ	መሐረብ	Maharab
Khamiis	ኸሚስ	ቀሚስ	Qamiis
Canbuur	ዐንቡር	የሴትቀሚስ	Yeseet Qamiis
Diric	ዲሪዕ	የሴት ቀሚስ	Yeseet Qamiis
Barneta	በርኔታ	ባርኔጣ	Baarnetta
Go'	ጎዕ	ጋቢ	Gaabi
Shandarwo	ሸንዳርዎ	የትንኝ መከላከያ አጎ በር	Agobar

Magayada dadka Ehelka የሥጋና የጋብቻ ዘመዳሞች

AAbbe	አቤ	አባት	Abbaat
Hooyo	ሆዮ	እናት	Innaat
Awow	አዋው	ወንድ አያት	Ayaat
Awow hore	አዋው ሆሬ	ቅድመ አያት	Qidhme Ayaat
Ayey Aabbe	አያይ አቤ	የአባት እናት	Ye abbaat Innaat
Ayey Hooyo	አያይ ሆዮ	የእናት እናት	Ye inaat Innaat
Walaal	ወላል	ወንድም	Wendhim
Walaashay	ወላሼይ	እህት	Ihit
Adeer	አዴር	አጐት	Agoot
Habaryar	ሀበርየር	የእናት እህት	Ye innaat Ihit
Eedo	ኤዶ	የአባት እህት	Yeabbaat Ihit
Aayo	አዮ	የእንጀራ እናት	Ye injeera Innaat
Abti	አብቲ	የእናት ወንድም	Ye innaat Wendhim
Nin	ኒን	ባል	Baal
Naag	ናግ	ሚስት	Misti
Ina Adeer	ኢናአዴር	የአጐት ልጅ	Ye-Agoot Liji
Seedi	ሴዲ	አማች(ወንድ)	Amaaj(wendhi)

Dumaashi	ዱማሺ	አማች(ሴት)	Amaaj (seet)
Guur	ጉር	ጋብቻ	Gaabija
Xidid	ሒድ	የሥጋ ዘመዳሞች	Yesiiga Zamadhamoj
Soddog	ሶዶግ	የሚስት አባት	Yemisti Abbaat
Soddoh	ሰዶሀ	የሚስት እናት	Yemisti Innaat
Koriye	ኮሪዬ	አሳዳጊ	Asaadhaagi
Gabadh	ገበድ	ልጃገረድ	Lija Garadh
Wiil	ዊል	ወንድልጅ	Wendhi Lij
Oday	ኦዳይ	ሽማግሌ	Shamaagille
Barbaar	ባርባር	ወጣት(ጎረምሳ)	Wettaat(Goramsa)
Habar	ሀበር	አሮጊት	Arogit
Dhallinyaro	ደሊንየሮ	ወጣት	Wettaat
Caruur	ዐሩር	ልጆች	Lijooj
Ilmo yar	እልሞየር	ትንሽ ልጅ	Tinish Lij
Gashaanti	ገሻንቲ	ኮረዳ	Koradha
Naaglafuray	ናግለፉረይ	ፈት ሴት	Feti Seet
Saaxiib	ሳሒብ	ባልእንጀራ	Baala Injeera

Dawlad Iyo Dadkeeda የመንግሥታዊ መዋቅሮች

Dawlo	ደውሎ	መንግሥት	Mingisti
Boqor	ቦቆር	ንጉሥ	Nigus
Madax Wey-ne	መዳሕ ወይኔ	ፕሬዝዳንት	Biresdhenı
Wasiirka ko-waad	ወሲርካ ኩዋድ	ጠቅላይ ሚኒስትር	Teqlay Ministir
Was iir	ወሲር	ሚኒስትር	Ministir
Wasiir Kuxi-geen	ወሲር ኩሒጌን	ም/ሚኒስትር	M/Ministir
Denjire	ደንጅሬ	አምባሳደር	Ambasaadar
Qonsul	ቆንሱል	ቆንሲል	Qonsil
Xoghaye Guud	ሖግሀዬ ጉድ	ዋና ፀሐፊ	Waana Sahafi

Lataliye	ለተሊዬ	አማካሪ	Ammakaari
Karaani	ከራኒ	ጸሐፊ	Tsahafi
Agaasime	አጋሲሜ	ዳሬክተር	Direkter
Urur	ኡሩር	ፓርቲ	Baarti
Xisbi	ሒሰቢ	የፖለቲካ ድርጅት	Yepolitica Dirijit
Xildhibaan	ሒልዳባን	የፓራላማ አባል	Yebarlaman Abaal
Hay'adahad-awladda	ሀይአደሃ ዳውለዳ	መንግሥታዊ ድርጅት	Mingistawi Dirijit
Maxkamad	መሐከመድ	ፍርድ ቤት	Firdi Bet
"Sare	" ሰሬ	ጠቅላይ ፍርድ ቤት	Taqalay Firdi Bet
"Gobol	"ጎበል	ያውራጃ ፍርድ ቤት	Yawraja Firdi Bet
" Degmo	"ደግሞ	የወረዳ ፍርድ ቤት	Yewereda Firdi Bet
Askari	አስከሪ	ወታደር	Wetader
"Jeel	አስከር ጄል	የወህኒ ቤት ወ/ር	Yewehni bet Wetadd-er
Ciidanka ba-dda	ዒዳንከበዳ	የባሕር ኃይል	Yebahir Hayl
"Cirka	ዒዳንካዒርካ	የአር ኃይል	Ye ayer Hayl
"Lugta	ዒዲንካ ሉግታ	እግረኛ ጦር	Igiray'a Toor
"Booliska	" ቦሊስካ	የፖሊስ ሠራዊት	Boolis Serawit
Xeer Ilaaliye	ሔር ኢላሊዬ	ዓቃቢ ሕግ	Aqaabi Higi
Hantidhawr	ሀንቲ ደውር	ኦዲተር	Odhiter
Dastuur	ደስቱር	ሕገ መንግሥት	Hige Mingisti
Xeer	ሔር	ሕግ	Higi
"Ciqaab	ሔር ዒቃብ	ወንጀለኛ መቅጫ	Wenjelay'a Maqajja
Xeer Madani	ሔር መዳኒ	ፍትሐብሔር	Fitaha Beher
"Nidaamiye	ሔር ኒዳሚዬ	ውስጠ ደንብ	Wiste Dambi

Magac Uyaal የተውላጠ ስሞች

Aniga	አኒጋ	እኔ	Ine
Adigga	አዲጋ	አንተ	Anji/Ante
Isaga	እሲጋ	እርሱ	Irsu
Iyadæ	እየዳ	እርሷ	Iswa
Idinka	እድንካ	እናንተ	Innante
Iyaga	እየጋ	እነሱ	Innesu
Innaga	እነጋ	እኛ	Iy'a

እሱጋ

Warya	ወርያ	እንተ	Ante
Naaya	ናያ	አንቺ	Anji
Duqa	ዱቃ	ሽማግሌ	Shamaglle
Eeya	ኤያ	አንቱ	Antu

የመሆን ግሥ

Aniga Wee-ye	አኒጋ ወዬ	እኔ ነኝ	Ine Ney'
Adiga "	አዲጋ ወዬ	አንተ ነህ	Ante Neh
Isaga "	እሰጋ ወዬ	እርሱ ነው	Isu Naw
Iyada "	እየዳ ወዬ	እርሷ ነች	Iswa N..
Idinka "	እድንካ ወዬ	እናንተ ናችሁ	Innante Najihu
Innaga "	እነጋ ወዬ	እኛ ነን	Iy'a Nen
Iyaga "	እየጋ ወዬ	እነርሱ ናቸው	Inersu Naajew

አገናዛቢ ቅጽል

Kayga	ከይጋ	የኔ	Yene
Kaaga	ካጋ	የአንተ	Ye ante
Kiisa	ኪሳ	የርሱ	Yeirsu
Keeda	ኬዳ	የርሷ	Ye irswa
Kannaga	ካነጋ	የኛ	Ye Iy'a
Kooda	ኮዳ	የነርሱ	Ye inersu
Kiina	ኪና	የናንተ	Ye innante
Kan	ካን	ይህ	Yih
Kaas	ካሳ	ያ	Yaa
Kuwan	ኩወን	እነዚህ	Innezih
Kuwaas	ከዋስ	እነዚያ	Inneziya
Keygii	ከይጊ	የኔው	Yenew
Kaagii	ካጊ	የአንተው	Ye antew
Keeni	ኬኒ	የኛው	Ye iyaw
Kiisii	ኪሲ	የርሱ	Yeirsu
Keedii	ኬዲ	የርሷው	Yerswaw
Koodii	ኮዲ	የነርሱ	Ye inersu
Kiinii	ኪኒ	የናንተው	Ye innantew

Weydiin የዓረፍተ ነገር መልመጃ በጥያቄ መልክ

Kaygii Aaw-ey?	ከይኪ አወይ?	የኔ የታል?	Yene Yetaalle?
Kaagii "	ካጊ አወይ?	የአንተ የታል?	Ye ante Yetaalle?
Keennii "	ኬኒ አወይ?	የኛ የታል?	Ye iy'a "
Kiisii "	ኪሲያ አወይ?	የርሱ የታል?	Ye ircsu "
Keedii "	ኬዲ አወይ?	የርሷ የታል?	Ye irswa "
Koodii "	ኮዲ አወይ?	የነርሱ የታል?	Ye innersu "
Kiinnii "	ኪኒ አወይ?	የናንተ የታል?	Ye innante "

Jawaab Ogol Ah የአዎንታ መልስ

Kaygii waa Kan	ኬይጊ ዋከን	የኔ ይህ ነው	Yene yih new
Kaagii "	ካን ዋከን	የአንተ ይህ ነው	Yeante yih new
Keennii "	ኬኒ "	የኛ ይህ ነው	Ye iy'a "
Kiisii "	ኪሲ "	የርሱ ይህ ነው	Ye irsu "
Keedii waa kan	ኬዲ ዋከን	የርሷ ይህ ነው	Ye-irsuwa yih new
Koodii waa kan	ኮዲ ዋከን	የነርሱ ይህ ነው	Ye-inersu yih new
Kiinnii waa kan	ኪኒ ዋከን	የናንተ ይህ ነው	" " "

SU'AAL TUSAALE AH ምሳሌ በጥያቄ

Kaygii miya	ኬይጊ ሚያ?	የኔ ነው?	Yene new?
Kaagii miya?	ካጊ " "	የአንተ ነው?	Yente nww?
Keennii miya?	ኬኔ ሚያ	የእኛ ነው	Ye'iya new?
Kiisii miya?	ኪሲ ሚያ	የርሱ ነው?	Ye irsu new?
Keedii miya?	ኬዲ ሚያ	የርሷ ነው?	Ye irsuwa new?
Koodii miya?	ኮዲ ሚያ?	የነርሱ ነው?	Ye innersu new?
Kiinnii miya?	ኪኒ ሚያ	የናንተ ነው	Ye innante new?

LAYLI በዓረፍተ ነገር

Kanu waa maxay?	ከኑ ዋ መሐይ?	ይህ ምንድነው?	yih meidhi new?
Kanu waa guri	ከኑ ዋጉሪ?	ይህ ቤት	Yih bet new?
Kaasu waa maxay?	ካሱ ዋ መሐይ?	ያ ምንድነው?	Yaa mindhi new?
Kaasu waa buugg	ካሱ ዋቡግ	ያ መጽሐፍ ነው	Yaa massahaf new
Kanu muxuu raba?	ከኑ ሙሑረባ?	ይህ ምን ይፈልጋል?	Yih min yifeligal?
Kani qalin buu raba	ከኒ ቀሊንቡ ረባ	ይህ ብዕር ይፈልጋል	Yih birr yefeligal
Kuwaasu shaqo mahayaan?	ኩዋሱ ተሸቀመሀያን?	እነዚያ ሥራ አላቸው?	Innziya sira allaj a··
Haah kuwaasi shaqey hayaan	ሀሀ ኩዋሱ ሸቀይ ሀያን	አዎን እነዚያ ሥራ ይሠራሉ	Awon sira yiseraallu

Shanta Wax lagu gartoአምስቱ ሕዋሳት

arag	አረግ	ማየት	mayat
maqal	መቀል	መስማት	masmat
ursasho	ኡርሳሾ	ማሽተት	mashetet
taabasho	ታበሽ	መንካት	mankat
dhedhen	ደደን	መቅመስ	maqmes

SU'AAL TUSAALE AH ምሳሌ በጥያቄ

Maxaat wax ku ara-gta? ማሐት ወሕ ኩ አራግታ? በምን ታየላህ — Bemin tayaaleleh?

Maxaat wax ku ma-qasha? መሐት ወሕ ኩመቀሻ? በምን ትሰማለህ — Bemin tisamaleh?

Maxaat wax ku urs-ata? መሐት ወሕኩዑርሰታ? በምን ታሸታለህ? — Bemin tashetaleh?

Maxaat wax ku taa-bata? መሐት ወሕ ኩታበታ? በምን ትነካለህ? — Bemin tinakaleh?

Maxaat wax ku dhe-dhemisa? መሐት ወሕ ኩደዳሚሳ? በምን ትቀምሳለህ? — Bemin tiqemsaleh?

JAWAAB CELIN ምሳሌ በአዎንታ

Indhaygaan wax ku arka — እንዳሀይጋን ወሕ ኩአርካ በዓይኖቼ አያለሁ — Be aynoje ayalanu

Dhegahaygaan wax ku maqla — ዳገሀይጋን ወሕ ኩመቅላ በጆሮቼ እሰማለሁ — Bejoroje ismalahu

Sankaygaan wax ku ursada — ሰንኬይጋን ወሕ ኩዑርሰዳ በአፍንጫዬ አሸታለሁ — Be afinjaye ashatal-ahu

Faraygaan wax ku taabta — ፈረሀይጋን ወሕ ኩታብታበጣቶች እነካለሁ — Bettatoje innakala-hu

Carrabkaygaan wax ku dhedhemiya — ዐረብኬይጋን ወሕ ኩዳደሚያ ምላሴ እቀምሳለሁ — Bemilase iqemsala-hu

FAL TEGY ኃላፊ ጊዜ

Arkay	አርከይ	አየሁ	ayehu
Aragtay	አረግተይ	አየህ/አየች	ayeh (ayej)
Aragte		አያችሁ	ayajuhu
Aragnay	አረግነይ	አየን	ayen
Arke	አርኬ	አዩ	ayu

FAL BUUX OO TAGAY የሩቅ ኃላፊ ጊዜ

Waan arkayey	ዋን አርካየይ	አይቼ ነበር	Ayije neber
Waad arkaysay	ዋት አርኬይሰይ	አይተህ ነበር	Ateh neber
Way arkaysay	ወይ አርኬይሰይ	አይታ ነበር	Ayta neber
Waad arkayseen	ዋት አርኬይሴን	አይታችሁ ነበር	Aytajuhu neber
Waynu arkaynay	ወይኑ አርኬይነይ	አይተን ነበር	Ayten neber
Way arkayeen	ወይ አርከዩን	አይተው ነበር	Avtew neber
Wuu arkayey	ውአርከዩይ	አይቶ ነበር	Ayto neber

FAL DHAW OO TAGEY የቅርብ ኃላፊ ጊዜ

Waan arkay	ዋን አርከይ	አይቼአለሁ	Ayjallahu
Waad aragtay	ዋት አርግተይ	አይተሃል	Aytahal
Way aragtay	ወይ አረግተይ	አይታለች	Aytalj
Waad aragteen	ዋት አርግቴን	አይታችኋል	Aytajuhal
Waan aragnay	ዋን አረግነይ	አይተናል	Aytenaal
Wuu arkay	ው-አርከይ	አይቷል	Aytuwal

FAĹ SOCDA የአሁን ጊዜ

Waan arkaya	ዋን አርከያ	አያለሁ	Ay' 'ı
Waad arkaysa	ዋት አርኬይሳ	ታያለህ	Tayalen
Way arkaysa	ወይ አርኬይሳ	ታያለች	Tayalej
Waad arkaysaan	ዋት አርኬይሳን	ታያላችሁ	Tayalajuhu
Waynu arkayna	ወይኑ አርከይና	እናያለን	Innayalen
Way arkayaan	ወይ አርከያን	ያያሉ	Yayallu

FAL TAGAY(MAQALKA) ኃላፊ ጊዜ (መስማት)

Maqlay	መቅለይ	ሰማሁ	Samuhu
Maqle	መቅለይ	ሰሙ	Samuhu
Maqashay	መቀሸይ	ሰማህ/ሰማሽ	Sammah/sammash
Maqalyey	መቀልየይ	ሰማ	Samma
Maqashe	መቀሼ	ሰማችሁ	Sammajihu
Maqalley	መቀለይ	ሰማን	Sammaan

FAL SOCDA የአሁን ጊዜ

Waan maqleya	ዋን መቅለያ	እሰማለሁ	ısmalehu
Waat maqleysa	ዋት መቅለይሳ	ትሰማለህ	tsamalleh
Way maqleysa	ወይ መቅለይሳ	ትሰማለች	Tisamaallej
Wuu maqlaya	ዉመቅለያ	ይሰማል	Yisamaal
Waat maqleysaan	ዋት መቅለይ ሳን	ትሰማላችሁ	tismalajihu
Waynu maqleyna	ወይኑ ሙቅለይና	እንሰማለን	Innisamalen
Way maqlayaan	ወይ መቅለያን	ይሰማሉ	Yisamaalu

MAGAC UYAAL WEYDIIN የመጠየቅ ተውላጠ ስሞች

Ayo?	አዮ?	ማንን?	Maanin
Kuma?	ኩማ?	ማን	Maan?
Maxay?	መሐይ	ምን?	Min
Maxaad?	መሐት	ለምን?	Lamin?
Kee?	ኬ	የቱ/የትኛው	Yetu/yetiy'aw?
Goorma?	ጉርማ	መቼ?	Meje?
Xagee?	ሐጌ	የት?	Yet?
Sidee?	ሲዴ	እንዴት	Indhet?

EREYO LAYLI AH ዓረፍተ ነገር

Ayaad doonaysa?	አያት ዶኔይሳ?	ማንን ትፈልጋለህ?	Manin tifeligaleh
Cali baan doonahaye?	አሊ ባን ዶነሃያ	አሊን እፈልጋለሁ	Calin ifaligalehu
Kuma hadlahaya?	ኩማ ሀዳለሃያ	ማነው የሚናገረው	Mannew Yeminagerew.
Maxaygabadhu rabta	መሐይ ገበዱ ረብታ	ልጅቷ ምን ትፈልጋለች	Mini tifalligale-Lıjtwa
Waxba marabto	ወሕባ መረብቶ	ምንም አትፈልግ	Minim atifeligim
Maxaad iga rabta	መሐት እጋረብታ	ከኔ ምን ትፈልጋለህ?	Kene mintifeligalch? eh?
adiga waxaan kaa	አዲጋ ወሐን ካረባ	ከአንተ የምፈልገው	Kante yemifeligaw
Raba talo	ተሎ	ምክር ብቻ ነው	Mikir bija
Keebaa ino yinid?	ኬባ እኖይሚድ	ማን መጣልን?	Man mattalen?
Maxammed-baa ino yimid	መሐመድባ እኖ ይሚድ	መሐመድ ነው የመጣልን	Mahammed new yemattalen
Goormu yımid?	ጉርሙ ይሚት?	መቼ ነው የመጣው?	Meje new ymattew?
Shalaytu yimid	ሻለይቱ ይሚድ	ትናንትና ነው የመጣው	Tinantina new yem ettaw
Xagee buu ka yimid?	ሐጌቡ ከይሚድ	ከየት መጣ?	Kayet matta?
Dirdawa buu ka yimid	ድሬዳዋቡ ከይሚድ	ከድሬዳዋ ነው የመጣው	Ka diredawa naw mattaw

Sidee buu uyimid	ሲዴቡ ኡይሚድ?	እንዴት መጣ?	Indheti matta?
Tariinku soo raacay	ተሪንኩ ሶራዐይ	በባቡር ነው የመጣው	Babaabuur new ye mattaw

FAL KAAB WAQTI የጊዜ ተውሳክ ግሥ ምሳሌዎች

Haatan	ሃተን	አሁን	ahun
Eegan	ኤገን	አሁን	,,
Imminka	ኢምንካ	አሁን	,,
Shalayto	ሸላይቶ	ትናንትና	Tinantina
Xalayto	ሐለይቶ	ትናንትና ማታ	Tnnar'ina mata
Caawa	ዓዋ	ዛሬ ማታ	zare . .a
Sannad kahor	ሰነድ ከሆር	ከአንድ ዓመት በፊት	Kandh amat bafiit
Bil kadib	ቢል ከዲብ	ከአንድ ወር በኋላ	kandhiwar bohola
Waqti fog ka hor	ወቅት ፎግ ካሆር	ከብዙ ጊዜ በፊት	Kabuzu gize befiit

FAL GAAB MEELEED የቦታ ተውሳክ ግሥ ምሳሌዎች

kor	ኮር	ላይ	naay
hoos	ሆስ	ታች	taaj
halkan	ሀልከን	እዚህ	izih
halkaas	ሀልካስ	እዚያ	iziya
horey	ሆሬይ	ወደፊት	wedhefit
gadaal	ገዳል	በስተኋላ	best hola
dibada	ዲበዳ	ውጭ	wijji
Gudaha	ጉዳሀ	ውስጥ	wistti
gees	ጌሳ	አቅጣጫ	aqttajja
dhinac	ዲናዕ	አቅጣጫ/ጐን	aqttajja/Goon
dheex	ዴሕ	መካከል	makakal
a kor baad ka timid?	መኮርባድ ከቲምድ?	ከላይ ነው የመጣሐው?	Kalay naw yemattah-aw?
Maya hoos baan ka imid	መያሆሳባንከኢሚድ	የለም ከታች ነው የመጣሁ	Yellem kataj new vemattahu
halkan miyaad ka shaqyysa	ሀልከን ሚያድ ከሸቀይሳ	እዚህ ትሰራለህ	Izihi tissarleh?
Haah halkan iyo halka asba waan ka shaqeeya	ሃሀ ሐልካን እዩ ሀልካሰባ	አዎን እዚህም እዚያም እሰራለሁ	Awon izihimiziyam iseralahu
Dibadda ıbax	ዲበዳ ኡበሕ	ወደ ውጭ ውጣ	Wedhe wijji witta
Gudaha soogal	ጉዳሃ ሶገል	ወደ ውስጥ ግባ	wedhe wistti giba
Gees ama dhinac istaag	ጌስ አማዲናዕ እስታግ	በአንድ አቅጣጫ ቆም	Bandhi aqttajja qom

Su'aalo kale ምሳሌ በጥያቄ ለብዙ

metegna?	መተግና	እንሂድ?	innihidh
macunna?	መዑና?	እንብላ	inibla
macabna?	መዐብና?	እንጠጣ?	inittetta?
mafadhiisana?	መፈዲሰና?	እንቀመጥ? Inniqemett?	
Ma istaagna?	መኢስተግና?	እንቁም?	Iniqom
Ma seexanna?	መሴሐና?	እንተኛ?	Initay'a
Madhedheqaaana?	መደቅደቃቅና?	እንነቃነቅ	innineqaneq?
Ma lugo basana?	መሉጐ በሕሳር	እንሸራሸር? Innisherash-ir?	

Fal taay oo guud ኃላፊ ጊዜ ለብዙ(በአዎንታ)

Tegnay	ተግነይ	ሄድን	Hedhin
Cunnay	ሁነይ	በላን	Ballan
Cabnay	ዐብነይ	ጠጣን	Tettan
Fadhiisanay	ፊዲነሰነይ	ተቀመጥን	Teqemetten
Istagnay	እስታግነይ	ተነሣን	Tensaan
Seexannay	ሴሐነይ	ተኛን	Tey'an
Dheqeheqaqaaq nay	ደቅዳቃቅነይ	ተነቃነቅን	Teneqaneqen
Lugo baxsannay	ሉጐብሕሰረይ	ተንሸራሸርን	Tesherashiren

Su'aalo kale ምሳሌ በጥያቄ ለብዙ

Mashaqeynna?	መሸቀይና?	እንሥራ?	Innisra?
Mannesana?	መነሰና?	እንረፍ?	Iniref?
Makudhufanna?	መኩዱፋና?	እንምታ?	Inimta?
Magaracna?	መገራዕና?	እንደብደብ?	Inidhedheb?
Ma orodna?	መኦሮድና?	እንሩጥ?	Inirutt?
Magalna?	መገልና?	እንግባ?	Inigba?
Mabaxna?	መበሕና?	እንውጣ?	Iniwuutta?
Malisna?	መሊስና?	እንለብ?	Inileb?
Masiina?	መሲና?	እንስጥ?	Inistti?
Maqorna?	መቆርና?	እንጻፍ?	Inissaf?

Makhrina?	መአኸሪና?	እናብብ?	Inabib?
Maheshiina?	መሄሺና?	እንስማማ?	Inismama?
Macolłowna?	መዓሉውና?	ጠላት እንሁን?	Telat Inihun?
Madirrirna?	መድሪርና?	እንጣላ?	Innitalla?
Maqabanna?	መቀበና?	እንያዝ?	Inniyaz?
Masiidayna?	መሲዳይና?	እንልቀቅ?	Inilqeq?
Maridna?	መሪድና?	እንተኩስ	Intekus?
Masugna?	መሱግና?	እንጠብቅ?	Inttebiq?
Madayna?	መዳይና?	እንተው?	Initaw?
Maqodna?	መቆትና?	እንቆፍር?	Iniqofir?
Maxabaalna?	መሐባልና?	እንቅበር?	Iniqabar?
Madharanna?	መዳረና?	እንማል?	Innimaal?
Maqarina?	መቀሪና?	እንደብቅ?	Inidhebiq?
Maqiranna?	መቅረና?	እንመን?	Inimen?
Maqosolnna?	መቆሰልና?	እንሳቅ?	Inisaq?
Mahadalna?	መሀደልና?	እንናገር?	Inninager?
Ma-aamusna?	መአሙስና?	ዝም እንበል?	Zim Innibel?
Ma-aragna?	መአረግና?	እንይ?	Inniyi?
Mamaqalna?	መቀልና?	እንስማ?	Inisma?
Mammaanna?	መአማና?	እናሞግስ	Innamogis?
Mabaranna?	መበረና?	እንማር?	Innimaar?
Matusnna?	መቱስና?	እናሳይ?	Innasay?
Ma ursanna?	መኡርሰና?	እናሸትት?	Innashetit?
Mataabanna?	መታበና?	እንዳስስ?	Innidhasis?
Madhedhemin-na?	መደደሚና?	እንቅመስ?	Innqmes?
Mabarina?	መበሪና?	እንለምን?	Innilemin?
Macadaabna?	መዐዳብና?	እናበቃይ፥	Innasaqay?
Ma uuaxariish na?	መኡነሐሪሰና?	እንራራለት?	Inniraralet?

ኃላፊ ጊዜ በአሣንታ(ለብዙ)

Shaqeynnay	ሸቀይነይ	ሠራን	Sarran
Nasanay	ነሰነይ	አረፍን	Arefen
Kudhufannay	ኩዱፈነይ	መታን	Matan
Garaacnay	ገራዕነይ	ደብደበን	Dhebedhebin

Orodnay	አሮድነይ	ሮጠን	Rotten
Galnnay	ገልነይ	ገባን	Gabban
Baxnnay	በሕነይ	ወጣን	Wettan
Lisnnay	ሊሰነይ	አለብን	Alleben
Siinnay	ሲነይ	ሰጠን	Setten
Qorray	ቆረይ	ጻፍን	Safin
Akhrinay	አኽሪነይ	አነበብን	Anebebin
Collownay	ያሉውነይ	ተጣላን	Tettallan
Dirirnnay	ድሪርነይ	”	”
Sugnnay	ሱግነይ	ጠብቀን	Tebiiqin
Daynnay	ዳይነይ	ተውን	Tewin
Qodnnay	ቆድነይ	ቆፍረን	Qoferen
Xabaalnnay	ሐባልነይ	ቀበረን	Qaberen
Dhaarannay	ዳረነይ	ማልን	Maalen
Qarinnay	ቀሪነይ	ደብቀን	Dhebeqen
Qirannay	ቅሪነይ	አምነን	Aminene
Qosollay	ቆሶለይ	ሳቀን	Saaqen
Hadallay	ሀዳለይ	ተናገርን	Tenagerin
Aamusnnay	አሙሰነይ	ዝም አልን	Zim alin
Aragnnay	አረግነይ	አየን	Aayen
Maqalnnay	መቀልነይ	ሰማን	Sammaan

የቅርብ ኃላፊ ጊዜ(አዎንታ)

Waan Shaqeyn-nay	ዋን ሸቀይነይ	ሠርተናል	Sartenal
" Nasannay	ዋን ነሰነይ	አርፈናል	Arfenal
" Kudhufannay"	ኩዱፈነይ	መተናል	Metenal
" Garaacnnay	” ገራዕነይ	ደብድበናል	Dhebdhibenal
" Orodnnay	” አሮረደነየ	አሮጠናል	Rottenal
" Galnnay	”ገልነይ	ገብተናል	Gebtenal
Waan baxnnay	ዋን በሕነይ	ወጥተናል	Wetenal
" Lisnnay	ዋን ሊሰነይ	አለብናል	Allbenal
" Siinnay	ዋን ሲነይ	ሰጥተናል	Settenal
" Qorray	” ቆርይ	ጽፈናል	Sifenal
" Akhrinay	” ኧኸሪነይ	አንብበናል	Anbibenal
"Collownay	” አሉውነይ	ተጣልተናል	Tettaltenal

waan Diriray	ዋን ዲሪረይ	ተጣልተናል	Tetaltenal
" Sugnnay	" ሱግነይ	ጠብቀናል	Tebiqenal
" Daynnay	" ዳይነይ	ትተናል	Titenal
" Qodnnay	" ቆድነይ	ቆፍረናል	Qofrenal
" Xabaalnnay	" ሐባልነይ	ቀብረናል	Qebrenal
" Dhaaranny	" ዳረነይ	ምለናል	Milenal
" Qarinnay	" ቀሪነይ	ደብቀናል	Dhebiqenal
" Qirannay	" ቅራነይ	አምነናል	Amnenal
Waa Qosolley	" ዋን ቆሰለይ	ስቀናል	Siqenal
" Hadallay	" ሀዳለይ	ተናግረናል	Tenagirenal
" Aamusnnay	" አሙስነይ	ዝም ብለናል	Zimbilenal
" Aragnay	" አረግነይ	አይተናል	Aytenal
" Maqalley	" መቀለይ	ሰምተናል	Samtenal

Fal amar — የንግግር መልመጃ በትዕዛዝ

Tag	ተግ	ሂድ	Hidh
Taga	ተጋ	ሂዱ	Hidhu
Fadhiso	ፈዲሶ	ቁጭ በል	Qujjibal
Kac	ካዕ	ተነሥ	Tenes
Kaca	ካዓ	ተነሱ	Tenesu
Talaabso	ተላብሶ	ተራመድ	Teramafh
Tallaabsada	ተላብሰዳ	ተራመዱ	Teramadhu
Jiibso	ጂብሶ	ተኛ/ተኚ	Tey'a/Tey'i
Jiibsada	ጂብሰዳ	ተኙ	Tey'u
Toos	ቶስ	ነቃ በል	Neqabal
Toosa	ቶሳ	ነቃበሉ	Naqabalu
Maqal	መቀል	ስማ	Sima
Maqla	መቅላ	ስሙ	Simu
Dhegeyso	ዳጌይሶ	አዳምጥ	Adhamitt
Dhegeysta	ደጌይስታ	አዳምጡ	Adhamittu
Cabb	ዐብ	ጠጣ	Ttetta
Cabba	ዐባ	ጠጡ	Tettu
Dhen	ደን	ጠጣ (ለወተት)	Ttetta (lewetet)
Dhama	ዲማ	ጠጡ	Ttettu
Qor	ቆር	ጻፍ	Saaf
Qora	ቆራ	ጻፉ	Saafu
Akhri	አክሪ	አንብብ	Anbib

Akhriya	አክሪያ	አንብቡ	Anbibu
Gal	ገል	ግባ	Giba
Gala	ገላ	ግቡ	Gibu
Bax	በሕ	ውጣ	Witta
Baxa	በሐ	ውጡ	Wittu
Xidh	ሒድ	ዝጋ	Ziga
Xidha	ሒዳ	ዝጉ	Zigu
Fur	ፉር	ክፈት	Kifat
Fura	ፉራ	ክፈቱ	Kifatu
Sii	ሲ	ስጥ	Sitt
Siiya	ሲያ	ስጡ	Sittu
Cun	ዑን	ብላ	Bila
Cuna	ዑና	ብሉ	Bilu
Qabo	ቀቦ	ያዝ	Yaz
Qabta	ቀብታ	ያዙ	Yazu
Siida	ሲዳ	ልቀቅ	Liqeq
Siidaya	ሲዳያ	ልቀቁ	Liqequ
Ilaali	ኢላሊ	ጠብቅ	Tebiq
Ilaaliya	ኢላሊያ	ጠብቁ	Tebiqu
Arag	አረግ	እየው	Iyew
Arka	አርካ	እዩት	Iyut

FAL TAGAY — ኃላፊ ጊዜ

Tegey	ተገይ	ሄድኩ	Hidhu
Tegnay	ተግነይ	ሄድን	Hidin
Fadhiistay	ፈዲሰተይ	ተቀመጥኩ	Teqemettku
Fadhiisanay	ፈዲሰነይ	ተቀመጥን	Teqemettin
Kacay	ካዐይ	ተነሣሁ	tenesahu
Kacnay	ካዕነይ	ተነሣን	Tenesan
Tallaabsaday	ተላብሰደይ	ተራመድኩ	Teramadhku
Tallaabsanay	ተላብሰነይ	ተራመድን	Teramadhin
Jiibsaday	ጂብሰደይ	ተኛሁ	Tey'ahu
Jiibsannay	ጂብሰነይ	ተኛን	Tey'an
Toosay	ቶሰይ	ነቃሁ	Neqahu
Toosnnay	ቶስነይ	ነቃን	Neqan
Maqlay	መቅለይ	ሰማሁ	Samahu

Maqalley	መቀለይ	ሰማን	Samman
Dhegeystay	ደገይሰተይ	አዳመጥኩ	Adhamttku
Dhegeysannay	ደገይሰነይ	አዳመጥን	Adhmittin
Cabbay	ዐበይ	ጠጣሁ	Tettahu
Cabnay	ዐብነይ	ጠጣን	Tettan
Dhamay	ደመይ	ጠጣሁ ለወተት	Tettahu Lewetet
Dhannay	ደነይ	ጠጣን	Tettan
Qoray	ቆረይ	ጻፍኩ	Saafku
Qorray	ቆርይ	ጻፍን	Saafin
Akhariyey	አኽረያይ	አነበብኩ	Anebebku
Akhrinnay	አክሪነይ	አነበብን	A· bebin
Galay	ገለይ	ገባሁ	Gabahu
Galnay	ገልነይ	ገባን	Gabban
Baxay	በሐይ	ወጣሁ	Wettahu
Baxnay	በሕነይ	ወጣን	Wettan
Xidhay	ሒዳይ	ዘጋሁ	Zegahu
Xidhannay	ሒድነይ	ዘጋን	Zegan
Furey	ፉራይ	ከፈትኩ	defetku
Furnnay	ፉርነይ	ከፈትን	kefetin
Siiyey	ሲየይ	ሰጠሁ	Sattehu
Siinnay	ሰነይ	ሰጠን	Settin
Cunay	ዐነይ	በላሁ	Balahu
Cunnay	ሁነይ	በላን	Ballan
Qabtay	ቀብተይ	ያዝኩ	Yazku
Qabannay	ቀብነይ	ያዝን	Yazin
Siidaayey	ሲዳየይ	ለቀቅኩ	Leqeqku
Siidaynnay	ሲዳነይ	ለቀቅን	Leqeqin
Ilaaliyey	አላሊያይ	ጠበቅኩ	Tebeqku
Ilaalnnay	አላልኒይ	ጠብቀን	Tebeqin
Arkay	አርከይ	አየሁ	Ayahu
Aragnay	አረግነይ	አየን	Ayen

የቅርብ ኃላፊ ጊዜ

Waan Tegey	ዋን ተገይ	ሄጃለሁ	Hejfallahu
" Tegnnay	ዋን ተግነይ	ሄደናል	Hedhenal
" Fadhiistay	" ፈዲሰተይ	ተቀምጫለሁ	Teqemjialahu

" Fadhiisannay"	ፌዲሰነይ	ተቀምጠናል	Teqemttenal
" Kacay	" ካዕይ	ተነሥቻለሁ	Tesijalahu
" Kacnay	" ካዕነይ	ተነሥተናል	Tenestenal
" Tallaabsaday	" ተላብሰዳይ	ተራምጃለሁ	Teramijalahu
" Talaabsannay	" ተላብሰነይ	ተራምደናል	Teramedhenal
" Jiibsaday	" ጂብሰዳይ	ተኝቻለሁ	Tey'ijalahu
" Jiibsannay	" ጂብሰነይ	ተኝተናል	Tey'itenal
" Toosay	" ቶሰይ	ነቅቻለሁ	Neqijalahu
" Toosnnay	" ቶሰነይ	ነቅተናል	Neqtenal
" Maqlay	" መቅለይ	ሰምቻለሁ	Simijalahu
" Maqalley	" መቀለይ	ሰምተናል	Semtenal
" Dhegeystay	" ደገይሰተይ	አዳምጫለሁ	Adhamijalahu
" Dhegeysannay	" ደገይሰነይ	አዳማምጠናል	Adhamttenal
" cabbay	" ዐበይ	ጠጥቻለሁ	Tettejalahu
" cabnnay	" ዐብነይ	ጠጥተናል	tettitenal
" Dhamay	" ደመይ	ጠጥቻለሁ	Tettejalahu(ለወተት)
" Dhannay	" ደነይ	ጠጥተናል	Tettitenal (ለወተት)
" Qoray	" ቆረይ	ጽፌያለሁ	Sifiyalahu
" Qornnay	" ቆርነይ	ጽፈናል	Sifenal
" Akhariyey	" አከሪያይ	አንብቤያለሁ	Anbibiyalahu
" Galay	" ገለይ	ገብቻለሁ	Gebijalahu
" Galnnay	" ገልነይ	ገብተናል	Gebtenal
" Baxay	" በሐይ	ወጥቻለሁ	Wettijalau
Waan Baxanay	ዋን በሕነይ	ወጥተናል	Wettitenal
" xidhay	ዋን ሒደይ	ዘግቻለሁ	Zegijalahu
" Xidhannay	" ሒድነይ	ዘግተናል	Zegtenal
" Furay	" ፉረይ	ከፍቻለሁ	Kefijalahu
" Furnnay	" ፉርነይ	ከፍተናል	Keftenal
" Siiyey	" ሲያይ	ሰጥቻለሁ	Sattijalahu
" Siinnay	" ሲነይ	ሰጥተናል	Settenal
" Cunay	" ዑነይ	በልቻለሁ	Belijalahu
" Cunnay	" ዑነይ	በልተናል	Beltenal

Su'aalo ጥያቄዎች

Mashirnia?	መሽርና?	እንሰብሰብ?	Inisebsib?
Makulana?	መኩለና?	እንገናኝ?	Inigenay'?

Mawada Jirna?	መወዳጀርና?	አብረን እንኑር?	Abren Ininur?
Mawalalwna	መወላለና?	ወንድማማቾች እንሁን?	Wendhimama? jooj inihun
Ma isjeclanna?	መእሰጀዕላና?	እንዋድድ?	Inniwadhedh
Mawada Shaqeyna?	መወዳሸቀይና?	አብረን እንሥራ?	Abreen Innisra?
Mawada cunna?	መወዳሁና?	አብረን እንብላ?	Abren innibla?
Mawada cabnna?	መወዳዐብና?	አብረን እንጠጣ?	Abren Innittet-ta?
Mawada Seexanna?	መወዳሴሐና?	አብረን እንተኛ?,	Abreen innitaya?
Mawada Dhegeysanna	መወደደገየሰናይ?	አብረን እናዳምጥ?	Innadhamitt?
Mawada fadhisana	መወደፈዲሰና?	አብረን እንቀመጥ?	[illegible]en Iniqemett?
Mawada Soconna?	መወደደሶዓና?	አብረን እንሂድ?	Abren Innihidh?
Mawada Kacna?	መወደካዕና?	አብረን እንነሣ?	Abren Inninesa?
Mawada Xidhna?	መወደሒድና?	አብረን እንዘጋ?	Abren Inizga?
Mawada Furnal?	መወደፉርና?	አብረን እንክፈት?	Abren Inikfet?
Mawada Galan?	መወደገልና?	አብረን እንግባ?	Abren Inigba?
Mawada Baxna?	መወደበሕና?	አብረን እንውጣ?	Abren Iniwtta?
Mawada Qorna	መወደቆርና?	አብረን	Abren Inisaaf?
Mawada Akrinna?	መወዳአኽሪና?	አብረን እናንብብ?	Abren Innanbib?
Mawada Siinna?	መወደሲና?	አብረን እንስጥ?	Abren Innistti?
Mawada Orodnna?	መወ ዳኦሮድና?	አብረን እንሩጥ?	Abren Innibutt?

JAWAAB DIIDMA AH   የእምቢታ መልስ

Shirimayno	ሽርሚይኖ	እንሰባሰብም	Annisebesebim
Kulmimayno	ኩልሚመይኖ	እንገናኝም	Aniganayim

Wadajirimayno	ወደድሪሚይኖ	አብረን አንኖርም	abren anninorim
Walaloobi-mayno	ወላሎቢመይኖ	ወንድማማች አንሁንም	Wendhimamaj Annihunim
Isjeclanmayno	እሰጀዕላንሚይኖ	አንዋደድም	Anniwadhedhem
Wadashaqeynmayno	ወደሸቀይንመይኖ	አብረን አንሠራም	Abren Anniseram
Wada Cunim-ayno	ወዳ ሁኒሚይኖ	አብረን አንበላም	Abren Ani-balam
Wada Cabb-imayno	ወደ ዐቢመይኖ	አብረን አንጠጣም	Abren Anni-ttettam
Wada seex-anmayno	ወደ ሴሐን መይኖ	አብረን አንተኛም	Abren Annit-ey'am
Wada Dheg-eysan mayno	ወደ ደገይሰንመይኖ"	አናዳምጥም	Abren Annadh-amittim
Wada Fadhi-isan Mayno	ወደ ፈዲሰን መይኖ"	አንቀመጥም	Abren Anniq-emattim
Wada Socon-mayno	ወደ ሶዖን መይኖ "	አንሄድም	Abren Anni-hidhim
Wada kici Mayno	ወደኪዒ መይኖ	አብረን አንነሣም	Abren Anin-asam
Wada Xidh-imayno	ወደ ሒድ መይኖ	አብረን አንዘጋም	Abren Anniz-agam
Wada Furim-ayno	ወደ ፉር መይኖ	አብረን አንከፍትም	Abren Annik-eftim
Wada Gelim-ayno	ወደ ደገሊ መይኖ	አብረን አንገባም	Abren anig-abam
Wada Bixim-ayno	ወደ ቢሒ መይኖ	አብረን አንወጣም	Abren Anniw-ettam
Wada Qorim-ayno	ወደ ቆሪ መይኖ	አብረን አንጽፍም	Abren Anniss-ifim
Wada Akhri-ymayno	ወደ አክሪ መይኖ	አብረን አናነብም	Abren Annan-abim
Wada Siin Mayno	ወደ ሲን መይኖ	አብረን አንሰጥም	Abren Annis-ettim
Wada Ordima-	ወደ አርዲ መይኖ	አብረን አንሮጥም	Abren Annirott-im

Fal amar iyo ocol — የትዕዛዝና የአዎንታን መልስ

Heshiiya	ሄሺያ	ተስማሙ	Tesmaamu
Heshiinnay	ሄሺነይ	ተስማማን	Tesmaaman
Waan Heshiinay	ዋን ሄሺነይ	ተስማምተናል	Tesmaatenal
Waan Heshiidoonna	ዋን ሄሺንዶና	እንስማማለን	Innismamaalen
Isgargaara	እስገርጋራ	ተረዳዱ	Teredhadhu
Isgergaarray	እስገርጋራይ	ተረዳዳን	Teredhadhan
Waan Isgergaaray	ዋን እስገርጋራይ	ተረዳድተናል	Teredhadhitenal
Waan Isgeraari doona	ዋ እስገርጋሪዶና	እንረዳዳለን	Inniredhaddhalen
Ciyara	ዒያራ	ተጫወቱ	Tejjawetu
Ciyarnnay	ዒያርነይ	ተጫወትን	Tejjawetin
Waan Ciyaaridono	ዋን ዒያሪዶና	እንጫወታለን	Innijjawetalen
Baro	በሮ	ተማር	Temaar
Bartay	በርተይ	ተማርኩ	Temaarku
Waan barannay	ዋን በረነይ	ተመረናል	Tema arenal
Barannay	በረነይ	ተማርን	temaarin
Waan Baradoonna	ዋን በረንዶና	እንማራለን	Innimaaralen
Barta	በርታ	ተማሩ	Temaaru
Soo Dhawow	ሶዶዎው	ቅረብ	Qirab
Soo dhawaada	ሶዳዋዳ	ቅረቡ	Qirabu
Jebi	ጀቢ	ሰበሩ	Siber
Jebiya	ጀቢያ	ሰበር	Siberu
Qabo	ቀቦ	ያዝ	Yaz
Qabtay	ቀብተይ	ያዝኩ	Yazku
Qabta	ቀብታ	ያዙ	Yazu
Qabannay	ቀበነይ	ያዝን	Yazin

Waan qabandoona	ዋን ቀበንዶና	እንይዛለን	Inniyizalen
Uyeedh	ኡየድ	ጥራ	Tira
Uyeedhay	ኡዬዶይ	ጠራሁ	Tarrahu
Uyeedhnnay	ኡየድነይ	ጠራን	Tarran
Waan Uyeedhnnay	ዋን ኡዬድነይ	ጠርተናል	Tertenal

Sida LOO BALLAMO — ሰለ ቀጠሮ እንጋገር

Ballan Iiqabo	በለን ኢቀቦ	ቀጠሮ ስጠኝ	Qattaro sittay
Barri Kaalay	በሪ ካለይ	ነገ ና (ነይ)	Neege Naa
Barri Kaalaya	በሪ ካለያ	ነገ ኑ	Nege Nuu
Maanta Kaalay	ማንታ ካለይ	ዛሬ ና (ነይ)	Zare Naa
Maanta Kalaya	ማንታ ካለያ	ዛሬ ኑ	Zare Nuu
Galabta Kaalay	ገለብታ ከላይ	ማታ ና	Maata Naa
Galabta Kaallaya	ገለብታ ካለያ	ማታ ኑ	Maata Nuu
Caawa Kaalay	ዓዋ ካለይ	ዛሬ ሌሊት ና	Zare Leliit Naa
Caawa Kaalaya	ዓዋ ካለይ	ዛሬ ሌሊት ኑ	Zare Leliit Nuu
Barri Subax Kaalay	በሪ ሱባሕ ካለይ	ነገ ጧት ና	Nege Tawat Naa
Barri Subax kaalaya	በሪ ሱባሕ ካለያ	ነገ ጧት ኑ	Nege Tawat Nuu
Barri Galab Kaalaya	በሪ ገለብ ካለያ	ነገ ማታ ኑ	Nega maata nuu
Saadambe Kaalaya	ሳደምቤ ካለያ	ተነገ ወዲያ ኑ	Tenege Wedhya Nuu
Niska Dambe Kaalay	ኒስካ ደምቤ ካለያ	ከሰዐት በኋላ ና	Keqeter Bohola Naa
Caawa Fiitkii	"ዓዋ ፊትኪ ከላይ	ዛሬ ማታ ና	Zare Maata "
Xagee Kukulana?	ሐጌኩኩላና?	የት እንገናኝ?	Yet Innigenay
Xafiiska Kaalay	ሐፊስካ ካለይ	ቢሮ ና	Biiro Naa
Muddo Iiqabo	ሙዶ ኢቀቦ	ቀጠሮ አድርግልኝ	Qattaro Adhergiliyi

Raali iga ahaw ራሊ ኢገአሀውወቅትደቅርታ ጊዜ የለኝም Yiqirta gize ye-
መሀዩ leyim
Wakhti mamhaye
Waxba kuma lihi ወሕባ ኩማሊሂ አልልህም Minim allilihim

Sida laysu Salaamo ስለ ሰላምታ አሰጣጥ

Asalaama, calaaykum ይኩም — አሰላማ ዐለ ሰላም በናንተ ላይ ይሁን Salaam Beinante lay yihun
Nabad miya ? ነበድ ሚያ ? — ሰላም ነም ወይ? Salaam naw wey?

Waa Nabad ዋነበድ — ሰላም ነው Salaam naw
Iska warran እስከወረን ? — እንደምን አለህ ?Indhemin alleh ?
Maxaad sheektay ? መሐት ሼክተይ ? — ምን ወሬ አለህ Min were alleh ?
War mahayo ወር መሀዮ — ወሬ የለኝም Were yeleym
Maxaad kubarideen መሐት ኩበሪዴን ? — እንደምን አደራችሁ ? Indhemin adherajuhu?
Nabad baan kubar inay ነበድባን ኩበሪ ነይ — በሰላም ነው ያደርነው Besalaam maw yadhernaw
Maxaadku soogasheen መሐት ኩሶገሼን ? — እንደምን አመሻችሁ ? Indhmin amashajuhu ?
War baliiwarran ወር በል ኢወሬን ? — እስቲ አንተ አውራልኝ ?Isti ante awralay ?
Waxba warmahayo ወሕባ ወር መሀዩ — ምንም ወሬ የለኝም Minim; were yelley'm
Maladanntahay ? መለዳን ተሀይ ? — ደህና ነህ ወይ Dhinaneh wey ?
Haah waanladdnahay ሀሀ ዋን ለደነሀይ — አዎን ደህና ነኝ awon dhinaney
Subax wangsan ሱባሀ ወናግሰን — መልካም ጠዋት Malkam tewat
Galab wanaagsan ገለብ ወናግሰን — መልካም ምሽት Malkam mishit
Maalin wanaagsan ማሊን ወናግሰን — መልካም ቀን Malkam qann
Habeenwanaagsan ሀቤን ወናግሰን — መልካም ሌሊት Malkam liliit

Tiro — የቁጥር አነባብ

Kow	ኰው	አንድ	Andhi
Laba	ላባ	ሁለት	Hulet
Saddex	ሲዲሕ	ሦስት	Sost
Afar	አፈር	አራት	Arat
Shan	ሽን	አምስት	Amist
Lix	ሊሕ	ስድስት	Sidhist
Todoba	ቶዶባ	ሰባት	Sabat
Sideet	ሲደት	ስምንት	Simint
Sagaal	ሰጋል	ዘጠኝ	Zattay
Toban	ቶበን	አሥር	Asir
Labaatan	ለባተን	ሃያ	Haya
Soddon	ሶዶን	ሠላሳ	Salaasa
Aferten	አፈርተን	አርባ	arba
Konton	ኰንቶን	ሃምሳ	Hamsa
Lixdan	ሊሕደን	ስልሳ	Sidhsa
Todobaatan	ቶዶባታን	ሰባ	Saba
Sideten	ሲደተን	ሰማንያ	Samaniya
Sagaashan	ሰጋሽን	ዘጠና	Zattena
Boqol	ቦቆል	መቶ	Mato
Laba boqol	ለባ ቦቆል	ሁለት መቶ	Hulet Mato
Saddex Boqol	ሰደሀ ቦቆል	ሦስት ምቶ	Sost Mato
Afar Boqol	አፈር ቦቆል	አራት መቶ	Arat Mato
Shan Boqol	ሽን ቦቆል	አምስትመ መቶ	Amist Mato
Lix Boqol	ሊሕ ቦቆል	ስድስተ መቶ	Sidhist Mato
Todoba Boqol	ቶዶባ በቆል	ሰባት መቶ	Sabat Mato
Sided Boqol	ስድት ቦቆል	ስምንት መቶ	Simint Mato
Sagaal Boqol	ሰጋል ቦቆል	ዘጠኝ መቶ	Zattey Mato
Kun	ኩን	አንድ ሺ	Andshih
Laba kun	ለባኩን	ሁለት ሺ	Hulet Shih
Saddex Kun	ሰደሀ ኩን	ሦስት ሺ	Sost Shih
Afar Kun	አፈር ኩን	አራት ሺ	Arat Shih
Shan Kun	ሽን ኩን	አምስት ሺ	Amist Shih
Lix Kun	ሊሕ ኩን	ስድስት ሺ	Sidhist Shih
Todpba Kun	ቶዶባ ኩን	ሰባቅ ሺ	Sabat Shih

Sidet Kun	ሲደት ኩን	ስምንት ሺ.	Simint Shih
Sagaal Kun	ሰጋል ኩን	ዘጠኝ ሺ.	Zattay Shih
Toban Kun	ቶበን ኩን	አሥር ሺ.	Asir Shih
Labaatan Kun	ለባተን ኩን	ሃያ ሺ.	Haya Shih
Soddon Kun	ሶዶን ኩን	ሰላሳ ሺ.	Salaasa Shih
Afartan Kun	አፈርተን	አርባ ሺ.	Arba Shih
Konton Kun	ኩንቶን ኩን	ሃምሳ ሺ.	Hamsa Shih
Lixdan Kun	ሊሕደን ኩን	ስልሳ ሺ.	Sidhsa Shih
Todobaatan Kun	ቶዶባተን ኩን	ሰባ ሺ.	Saba Shih
Sidetan Kun	ሰደተን ኩን	ሰማንያ ሺ.	Samanyia Shih
Sagaashan Kun	ሰጋሸን ኩን	ዘጠና ሺ.	Zattena Shih
Boqol Kun	ቦቆል ኩን	መቶ	Mato Shih
Labo Bqolokun	ለባቦ ቆሎ ቦኩን	ሁለት መቶ ሺህ	Hulat Mato Shih
SaddexBqolokun	ሰደሀ ቆሎ ኩን	ሦስት መቶ ሺህ	Sost Mato Shih
Afar Bqolokun	አፈር ቦቆሎ ኩን	አራት መቶ ሺህ	Arat Mato Shih
ShanBqolokun	ሸን ቦቆሎ ኩን	አምስት መቶ ሺህ	Amist Mato Shih
Lix Bqolokun	ሊሕ ቦቆሎ ኩን	ስድስት መቶ ሺህ	Sidhist Mato Shih
Todoba Bqolokun	ቶዶባ ቦቆሎ ኩን	ሰባት መቶ ሺህ	Sabat Mato Shih
Sidet Bqolokun	ሲደት ቦቆሎ ኩን	ስምንት መቶ ሺህ	Simint Mato Shih
Sagaal Bqolokun	ሰጋል ቦቆሎ ኩን	ዘጠኝ መቶ ሺህ	Zattey Mato Shih
Malyan	መልየን	ሚሊዮን	Millyon
Tobon Malyan	ቶበን መልየን	አስር ሚሊዮን	Asir Miliyon
LabaatanMalyan	ለበታን መልየን	ሃያ ሚሊዮን	Haya Miliyon

Soddon Malyan	ሶዶን መልየን	ሰላሳ ሚሊዮን	Salasa Miliyon
Afartan Malyan	አፈርተን መልየን	አርባ ሚሊዮን	Arba Miliyon
Konton Malyan	ኮንቶን መልየን	ሃምሳ ሚሊዮን	Hamsa Miliyon
Lixdan Malyan	ሊሕደን መልየን	ስልሳ ሚሊዮን	Sidhsa Miliyon
Todobaatan Malyan	ቶዶባተን መልየን	ሰባ ሚሊዮን	Saba Miliyon
Sidetan Malyan	ሲደተን መልየን	ሰማንያ ሚሊዮን	Samaniya Miliyon
SagaashanMalyan	ሰጋሸኝ መልየን	ዘጠና ሚሊዮን	Zattena Miliyon
Boqol Malyan	ቦቆል መልየን	መቶ ሚሊዮን	Mato Miliyon
Boqlaal Malyan	በቆላል መልየን	የመቶ ሺሆች ሚሊዮን	Yemato Shihoj Miliyon

CUNTO IYO CABBIS — ምግብና መጠጥ

Caano	ዓኖ	ወተት	Wetet
Biyo	ቢዮ	ውሃ	Wahaa
Sonkor	ሰንከር	ስኳር	Sikuwar
Canjeera	ዐንጄራ	እንጀራ	Injeera
Malab	መለብ	ማር	Maar
Suqaar	ሱቃር	ክትፎ	Kitfo
Caanolis Ah	ዓኖሊስ አሀ	ትኩስ ወተት	Tikus Wetet
Hilib	ሂሊብ	ሥጋ	Siga
Bariis	በሪስ	ሩዝ	ruz
Baasto	ፓስቶ	ፓስታ	Basta
Rooti	ሮቲ	ዳቦ	Dhabo
Gadhodh	ገዶድ	እርጎ	Irgo
Weslat	ወሰለት	ወስላ	Wesla
Caanuhu Waa immisa	ዓነሁ ዋ እምሳ ?	ወተቱ ስንት ነው	Wetet Senti Naw?
Kobkii waa Halbirr	ኮብኪ ዋ ሀል ብር	ኩባያው አንድ ብር ነው	Kubaya Andh Birr Naw
Caanuhu ma	ዓኑሀ መሊሰባ ሚላ	ወተቱ ትኩስ ነው	Wetetu Tikus

Lisbaa mise waa fadhi ?	ዋፊዲ	ወይስ እርጎ	Naw Weys Irgo
Biyo Isii	ቢዮ እሲ	ውሃ ስጠኝ	Wahaa Sittay'
Caano Issi	ዓኖ እሲ	ወተት ስጠኝ	Wetet Sittay'
Gadhodh ma haysa ?	ገዶድ መሃይሳ ?	እርጎ አለህን ?	Irgo allehini ?
Haah waan haya	ሃህ ዋን ሃያ	አዎን አለኝ	Awon allay'
Maxaad Cunto-haysaan ?	መሐድ ሁንቶ ሃይሳን	ምን ምግብ አላችሁ	Min migib allajuhu ?
Waxaan hayna bariss baasta,	ወሐን ሃይና በሪስ	ሩዝ ፓስታና ሌላም አለን	Ruz basta lelam allen
Hilib iyo kuwo kalaba	ሂሊብ እዮ ኩዎከለባ	ከነዚህ በቀር ምግብ ምን ለላችሁ	
Kuwaas mooye maxaad ka	ኩዋስሞየ መሐድ ከሎ		
Loo Haysan	ሀይሳን	Ka-innezih Beq-min migib ollajer lela uhu	
Waxaan hayna suqaar	ወሐን ሃይና ሱቃር ዓኖ	ያለን ክትፎ ወሰላ ወተትና ዳቦ	Yallen Ketfo Wesla Wetete Dhabo
Weslad Caano Malab iyo Rooti	ማለብ እዮ ሮቲ		

Midabka የቀለም ዓይነቶች አጠራር

Caddaan	ዐዳን	ነጭ	Nejji
Madow	መዳው	ጥቁር	Tiqur
Mariin	ማሪን	ጠይም	Teym
Guduud	ገዱድ	ቀይ ብስል	qey Bisil
Casaan	ዐሳን	ቀይ ዳማ	Qey Dhama
Hurud	ሁሩድ	ብጫ	Bijja
Doogo	ዶጎ	አረንጓዴ	Arengwadhe
Bulukii	ቡሉኪ	ሰማያዊ	Samayawi
Bey	ቤይ	ግራጫ	Girajja
Giirgiir	ጊርጊር	ሽጉርጉር	Shigurgur

Murti iyo Maamhmaah Soomaali

የሱማልኛ ተረትና ምሳሌ

Habar baas gabadh baas bay ahayd
መጥፎ አሮጊት በልጅነቷም መጥፎ ነበረች
Guursato in loo galmoon og
የምታገባ ሴት ለወሲብ መዘጋጀት እንዳለባት ታውቃለች
Habar fadhida lagdinu la fudud
ለተቀመጠች አሮጊት ትግል ቀላል ይመስላታል
Midho gurato hooyadeed bay ula tagta
ፍሬ ለቃሚ እናቷን ታቀብላለች
Hadday fooli timaado gudo garsiino hadhay
ምጥ ከያዘ መደበቅ አይቻልም
Naagtii karsi xun iyana kaal ku leh
ሰነፍ አብሳይ ሴት ምግቡን ብታበላሽ የራሷን ድርሻም ታጣለች
Guur badan gablan kaama furto
በጋብቻ ብዛት ልጅ አይገኝም
Waxaa hooyada uroon baa ilmahana uroon
ለእናት የሚበጀውን ለልጅዋም ይበጃል
Ummulu ilowsho og
እርጉዝ ሴት ጭንቋን የምትረሳው እንደተገላገለች ነው
Naag ama ka samir ama usamir
ለሴት ታጋሽ ሁን አለዚያ በደህና መገላገል ነው
Naag nin dhawray kama dhalo
ሚስቱን በሁሉም ነገር የተቆጣጠረ ጋብቻን ማፍረስ ነው
Guri aan naag lahayn waa jidh aan naf lahayn
ሴት የለሽ ቤት ነፍስ የለሽ አካል ነው
Naag aan billeyn gurigeeduna ma billa
ሰነፍ ሴት ቤቷ አይሞቅም (አያምርም)

Ragga naaga isdhaafiya
ወንዶች በሚስቶቻቸው ይበላለጣሉ
Naag kun baa aragta kowna waa guursataa.
ሴት ሺህ ወንድ ያያታል አንዱ ያገባታል
Ragu waa naag nin qaba iyo naa-naa nin korodhsady
ጥሩ ሚስት ያገባ የታደለ ክፉ ሚስት ያገባ ሲነታረክ የኖረ
Naagtaada Ninkii raba gabadhayda hoo laguma karo
ሚስትህን ለሚሻ ሰው ሴት ልጄን ልስጥህ ብትለው በጄ አይልም
Naagaha waxaa u liidata casar seexato iyo cirteed bogato
የሴት መጥፎ ማነች ቢባል ያለጊዜ የምትተኛ ለሆዱ ብቻ የምታስብና ደንታ የለሽ ነች አሉት
Ummuliso iyo nin reer u weyn siday wax u arkaan uma sheegaan
አዋላጅ ሴትና አዋቂ ሰው ያዩትን በሙሉ አይናገሩም
Nin weynba naag weyn baa ka dambeysa
ከትልቅ ሰው በስተጀርባ ትልቅ ሴት ትገኛለች
Hooyo iyo naaya naag ma wada qabato
አንዲት ሴት ለአንድ ሰው እናትም ሚስትም አትሆንም
Sodohdiisa cay iyo martidiis qadiye in lay dhaho Naagtayda i baday
እማቴን እንድሰድባት እንግዶቼ በጦማቸው እንዲያድሩ ያደረገችኝ ሚስቴ ናት
Naagtayda ii daran iyo tolkayba i niceb midna lama dhaho
ሚስቴ በደንብ አትይዘኝም ወይም ዘመድ ጠላኝ አይባልም
Adduun waa naag dhalaysa iyo nabad
ዓለም (አዱኛ) ሴትና ሰላም ናት
Nin kaa dhashaty oo dhaqankaaga Aqoonin waxaa kuu dhaama nimaan kaa dhalanin balse dhaqankaaga yaqaana
ከአንተ ቢወለድም የአገሩን ወግና ባህል የማያውቅ ከሚመረጥ ከአንተ ባይወለድም ባህልህን የሚያውቀውን ቢመርጥ ይሻላል ።

Walaalka waranna uhayso weelna wax ku wada cuna
ከወንድምህ ተጠንቀቅ ጦር እየሰበቅክ ስትበሉ ግን በአንድ ገበታ ብሉ
Markaad nin laxin leedahay nin baa looxaabo gura
ከአንደ ሰው ጋር ሽኩቻ ሲኖርህ ሌላ ወዳጅ ማበጀት ነው
Qawl waa yeel ka dhacay waa qolof geed ka dhacday
አዋቂ ከተናገረ ቅጠል ከረገፈ
Nin daad qaaday xumbo cuskay
በጎርፍ የተወሰደ ሰው አረፋን ይይዛል
Nin lagu seexdow ha seexan
ጠባቂ ሆይ ሰው በአንተው ተኝቷልና አንተ አትተኛ
Waan Baahnahay bakhti looma cuno
ርቦኛል በማለት የበከተ (ያልተባረከ) አይበላም
Haddaad dhimani dhareerka layska duwaa
ሰው ሲሞት እንኳን ንጽህና መጠበቅ አለበት
Nimaan ballan lahayn diin malaha
ቃሉን የማያከብር ሃይማኖቱንም አያከብርም
Nimaan dhulmarin dhaayomalaha
ብዙ አገር ያልጎበኘ ብዙ ትምህርት ያልቀመሰ
Nimaan qooq dilin maroodi madilo
በዝሆን ያልተገደለ በቀልድ ሊሞት ይችላል
Nimaan Naxariisan looma Naxariistu
ለማይራራ አይራራለት
Nin kuu digay kuma dilin
አስቀድሞ ያስጠነቀቀህ ሰው ሊጎዳህ ባይፈልግ ነው
Nimad fadhiga kaga adagtahayt looma kaco
ተቀምጠህ ልታሸንፈው የምትችለውን ሰው አትነሣለት
Nin weyn wedkiisa waa yaqaanna
አዋቂ ሰው የሚሞትበትን ቀን ያስተውላል
Nin tuur leh tabtuu useexdo waa yaqaana
ጉባጣ ሰው እንዴት እንደሚተኛ ያውቃል
Nin weyn tag lama dhahe wuxuu ku tagaa la tusaa
ትልቅ ሰው ሂድ አይባልም የሚሄድበት ምክንያት መፍጠር ነው እንጂ
Nimaan hadlanin hooyadiina kaa seexatay

ሰው ካልተናገረ እናቱ እንኳን ትረሰዋለች
Nin bukaa mabilla
ሕመምተኛ ሳይፈውስ ፈገግታ የለውም
Nimaan waxa soo socda garanin waxa joogana magarto
ለመጪው ጊዜ የማያስብ ለአሁኑ ጊዜም አያስብም ማለት ነው
Nin waashay waalli loogam sheekeeyo
ለዕብድ ሰው ስለ ዕብደት አይወራለት
Nin wallan tolkii baa umiyir qaba
ያበደ ሰው ዘመዱ ጤናማ ከሆነ መርዳት አለበት
Nin ilko waa weyn hadduu dhimana inuu qosli baa la-moɔda
ጥርሰ ትልልቅ ሲሞት እንኳን የሚስቅ ይመስላል
Nin qurx badan naagtaada nin foolxuna naftɹada uga yaab
መልከ መልካሙን ለሚስትህ መልከ ጥፉ ለነፍስህ ፍራ
Ushaada nin kaad ka qaadan karta loo-dhiibta
ብትርህን የምታውሰው መውሰድ ከምተችለው ሰው መሆን አለበት
Nimaan shaqeysan shaah waa ka xarraan
ያልሠራ ሻይ አይጠጣ
Nin isammanay wa ri'isnuugtayoo kale
እራሱን የሚያሞግስ ጡቷን እንደጠባች ፍየል ነው
Nimaan waxa soo socda garanin waxa joogana magarto taga
የማስተዳደር ልምድና ዕውቀት የሌላቸው ሰዎች ሲሾሙ ስርዓቱን በማስጠላት የብዙ ሰዎች መኮብለል ምክንያት ይሆናሉ ።
Nimaan qaybin jirin hadduu qaybiyo nimaan qadi jirin baa qada
የማከፋፈልን ዘዴ የማያውቅ ሰው እንዲያካፍል ሲደረግ የማግኘት ዕድል የነበራቸው ሰዎች ድርሻቸውን ያጣሉ ።
Nin sooru kaa qaaday waa nin seefu kaa qaaday
ለምግብ (ለሆድ) ብሎ ክብሩን ያዋረደ በሰይፍ የተገደለ ይሻላል
Nin qorigu jabayo qarjaftiisa-kama naxo
ማንም እራሱ ረግጦ በሰበረው እንጨት አያስደነግጥም

nin meelu u-caddahay meelu ka madow
የአንድ ነገር ፈላጊ ትኩረቱ በሱ ላይ ይሆናል
Ninkii wax walba doona wax walba waa waaya
ሁሉን ፈላጊ ሁሉንም ያጣል
Ninkii war kuu keena war buu kaa qaada
ወሬ የሚያመጣልህ ከአንተም መቀበሉ ነው
Nin ooman biyaha hoo baa deeqa
ለተጠማ ሰው ውሃ ሲሰጡት ያረካዋል
nin wax dhaqay dhurwaana wax udheq
ሠርቶ ያገኘ ለጅብም አተረፈ
Nimaan cilmi lahayn waa la cabiidsada
ያልተማረ ሰው ዘላለም ሲጨቆን ይኖራል
Ninba wuxuu abuurtuu goosta
ሰው እንደዘራው ይሰበስባል
Ninkii soo fadhiiso laga waayo soo seexa laga helaa
አላርፍም ባይ በግድ መተኛቱ አይቀርም
Ninkii hooaydii qorra zx fadiisayey-aayadiis maxay utah-ay?
እናቱን በፀሐይ ላይ ላስቀመጠ እንጀራ ናቱ ምኑ ነች
Ninkaa cilmi badan wax looma sheego ninkaa dheerana wax lama tuso
በዕውቀት የሚበልጥህን ለማስረዳት አትሞክር በርዝመት የሚበልጥህ ንም ተንጠራርተህ ለማሳየት አትሞክር
Ninkii farihiisa ursada wax buu ku ogyahay
ጣቶቹን ያሸተተ ሰው የጠረጠረው ነገር ቢኖር ነው
Ninkaad wax ku fqarsan lahayd wax lagama qariyo
ችግርህን ለምታዋየው ሰው ምስጢርህንም ግለጽለት
Ninkii maalintii mas arka habeenkii subxaayo ka carara
ቀን እባብ ያየ ሌሊት ከአንሽላሊት ይሸሻል
nin la toobay in la tiifi og
በዋግምት የተዋገመ እንደሚተለትል ያውቃል
Nin Dameero wadow warkaa waa soo horreye
አህያ ነጂ ሆይ ወሬህ ቀደመህ

Nin ku aaminay ha kahaayaanin
ያመነህን ሰው ተንኮል አትሥራበት
Deequ libaaxna way kagurxamisaa
ስጦታ አንበሳን እንኳን ያስደስታል (ያስጎመጃል)
Libaaxa aamusan kaciyaa dhaama
ከዝምተኛው አንበሳ የሚጮኸው ይሻላል
Libax nin ganay iyo nin galadayba og
አንበሳን ለመግደል የሞከረና የሚያድነውም ለመለየት ይችላል
Libaaxa gaboobay daqsi baa ku ciyaara
ያረጀ አንበሳ የዝምብ መጫዎቻ ይሆናል
Madax libaax lo'u maleefto
የአንበሳ ጭንቅላት ላሞች አይልሱትም
Libaax Nimaan Aqoon baa lax ka rida
አንበሳ በግ ይዞ ሲሄድ ለማስጣል የሞከረ የማያውቅ ነው
Dhurwaa la tagis bartay ka ridis waa ku ceeb
መንጠቅ የለመደ ጅብ ላስጥልህ ቢሉት በጄ አይልም
Dhurwaa baa yidhi ulna layla gaadhi waa cayna wax ima yeesho
ጅብ በብትር አልደበድብ በአፍ ስድም አልጎዳ አለ
Dhurwaa baa l'agu yidhi fool xumidaa walaalkay weer ma aragteen buu u'idhi
ጅብ መልከ ጥፉ ነህ ቢሉት ዌር የሚባለው ወንድሜን አያችሁት ወይ? አለ ይባላል
Maroodi mana maydho looman maydho
ዝሆን አይታጠብም አያስታጥብም
Maroodi takarta saaran ma-arke midd ka kale saaran buu arkaa.
ዝሆን በራሱ ላይ ያረፈችው ዝንብ ሳይሆን በሌሎቹ ላይ ያረፈችውን ያያል
daméeru isku halayn bay hooyadeed dabada uga nuugtaa
የአህያ ግልገል ከእናቱ በስተኋላ የምታጠባው አትጎዳኝም ብላ ነው
Dameeru ma hadhsato ilma heednan ma hadhiso
አህያ አታርፍም ግልገሏንም አታሳርፍም
Dameer ceel ku dhacday koov kooy malagu dayey

በጉድጓድ ውስጥ የገባች አህያ ነዪ ውጪ አይባልም
Dameertu iyadaa bururuf layn geeliina didisay
አህያዋ የምትጮኸው ግመሎቹም የምታደናብራቸው እርሷ ናት
Baqal fardo la mıratay faras bay ismooda
ከፈረስ ጋር የምተግጥ በቅሎ እኔም ፈረስ ነኝ ትላለች
Baqal baa la yidihi abbaha waa kuma? hooyaday waa faras by tidhi
በቅሎ አባትሽ ማነው ቢሉት እናቴ ፈረስ ነች አለች
Loeey nimaan ku waraabinaynin yusan ku hormarin
ላሞች ሆይ ውሃ ለማያጠጡሽ ወደ ጉድጓድ እንዳይወስደሽ
Sac weyraxa yaqaan harag lomoma lulu
የምትደናበር ላም በቆዳ አታስደናብራት
Lo'baa lagu ydhii balligii gudhyey anigu waan siiday bay tidhi
ላም ኩሬው ውሃ የለውም ቢሏት እኔ ደርሼ እያለሁ አለች
Carrab Lo'aad caws looma tilmamo
የላም ምላስ ሣርን እንዴት እንደሚቆርጥ አይነገርም
Sac afar nin qaadi weyday mid baa raba inuu haraga kala baxo
አራት ሰዎች አንዲት የተቀመጠች ላም ለማንሣት ሳይችሉ ቢቀሩ አንዱ ቆዳዋን ለመግፈፍ ይፈልጋል።
Gees lo'aad kulayka lagu gooyaa
የላም ቀንድ በእሳት ሲግል ይቆርጣል
Ratiga Danbe ratiga horu socdkiisu leeyahay
የኋላኛው ግመል የፊተኛው ግመል አካሄድ ይኖረዋል
Rati laba la saaray kutaan ma-aha
ሁለት ጆኒያ ብቻ የተጫነ ግመል ከአቅሙ በላይ ስላልሆነ ሊፎክርበት አይችልም
Rati xammulkii waa qaada xadhig qalloocanse ma qaado
ግመል የዓቅሙን ያህል ይሸከማል። ግን ለጠማማ ገመድ በጅ አይልም
Geel laba jirka soo wada mar
ትልቅ ግመል አንዴ የሁለት ዓመት ዕድሜ ነበራት
Geel waa geel wixii gooyan waa geel
የግመል ዕዳ በግመል ነው ሳይገኝ ሲቀር ግምቱን መክፈል

Xagalo geel wax gunti lagu qariyo ka weyn
የግመል ቅልጥም በጉያ ለመደበቅ አይቻልም
Hal xaaraan ah nirig xalaal ah ma-dhasho
እርኩስ ግመል ንጹሕ ግልገል አትወልድም
Booli cxalaal ma no qoto
በምዝበራ የተካበተ ሐብት ንጹሕ የራስ ገንዘብ አይሆንም
Tuugo Laguma hodmo
በሌብነት አይከበርም ብልጽግናም አያመጣም
Carrab Dalab leh lug dalab leh waa laga garan ogyahay
ከጠማማ እግር ጠማማ ምላስ የበለጠ ይታወቃል
Laf jabtay siday ahayd uma kabanto
የተሰበረች አጥንት እንደነበረች አትጠገንም
Ilko wada jir bay wax ku gooyaan
ጥርሶች በአንድነት ይቆርጣሉ
Wad a hadlaaba heshiiye
የተነጋገሩ ከስምምነት የደረሱ
Dadna wada hadal duunyana ursad
ሰው በመነጋገር እንሰሳት በማሽተት
God khayaano ha qodin haddaad qodana ha dheerayn kudhic doontaana mooye
የተንኰል ጉድጓድ አትቆፍር ከቆፈርክ ደግሞ አታስረዝመው ትወድቅበት ይሆናልና
Colaadu waa dab
ጦርነት እሳት ነው
Nabadu waa janno
ሰላም ገነት ነው
Adduun nabad laga waayey waa aakhiro janno laga waayey
በዚህኛው ዓለም ሰላም ሲጠፋ በወዲኛውም ዓለም ገነት እንደጠፋች ይቆጠራል
Qunyar socod qodahu ma a muddo
በዝግታ ለሚሄድ እሾህ አይወጋውም
Biyo hoostood labadii iska qandhuufata weys yaqaan
በውሃ ውስጥ ሆነው የተቆናጠጡ ይተዋወቃሉ።
Danta iyo madaxa lagama boodo
ከራስ በላይ ነፋስ
Habaar waalid ma hadho
የወላጅ እርግማን ምን ጊዜም አይቀርም
Geesi ilaahey maxilo

እግዚአብሔር ጉበዝን አያሳጣም
Beentaada hore runtaada dambay undarantahay
መጀመሪያ በመዋሸትህ ዳግመኛ ላትታመን ምክንያት ይሆንብሃል
Waddo habeen luntay dharaar loo-nnoqoy
ሌሊት የጠፋ መንገድ ቀን ይፈለጋል
Qaydhiin cune uurkiisu ka yucululaa
ጥፋት የሠራ ከመንፈስ የተሸበረ ነው
Bakayle intuu burkiisa ku jiruu buul kale daydayda
ጥንቸል አዲስ መኖሪያ የሚፈልገው ከነበረበት ሳይወጣ ነው
Caano daataba dabadooda la qabta
ወተት ሲፈስ የተረፈውን መያዝ ነው
Dawliskii doora durguf ka hadha
በወጣትነቱ ደግ የነበረ በስተእርጅናም ያገለግላል
Gacantii wax qaadka baratayl haddii la gooyana gumudka dheqdheqaaqa
መሥረቅ የለመደች እጅ ብትቆረጥ እንኳን ጉምዱ ይንቀነቀል
Waano abuur baa ka horee yey
ተፈጥሮን ተመክሮ አያድነውም
Wax wax kuu siiya haddaad weydo wax wax kuu sheega ma weydid
ሰጪ ቢጠፋ ነጋሪ አይጠፋም
War waa dhuuni
ወሬ እንደ ምግብ ያረካል
War la'aani waa dhego la'aan
ወሬ የለም ጆሮ የሚሰማ የለም
Halna usheeg halna ka qarso
ንገረው ግን የልብህን አትግለጥለት
Sir maqabe ilaah baa usahan ah
ተንኰል የለሽን እግዚአብሔር ይመራዋል
Caws jiilaal waa lam b[illegible]raan
በበጋ ጊዜ ሣር ተፈላጊ ነው
Dhegu meel dheer dhag[illegible]xna meel dhaw
ጆሮ ከሩቅ ድንጋይ ከቅርብ

Harag adhi iiga kac mooye iiga durug malaha
በፍየል ቆዳ ለተቀመጠ ተነሣልኝ እንጂ ፈቀቅ በልልኝ አያሰኝም
Wax isweydini ma-xume wax isweydarinta xun
መጠየቁ አይከፋም ማወናበዱ ይጠላል እንጂ
Oodo anacamed siday ukala korreyaan baa loo kala gura
የተደራረበ አጥር የሚነሣው እንደቅደም ተከተሉ ነው
Cadawgaa caaqil ah waa la marag gashadaa
ጠላትም ቢሆን አዋቂ ሰው ለምስክርነት ይቆጠራል
Doqoni sokeeye ma aha
ሞኝ ለማንም ዘመድ አይሆንም
Doqoni hadal kama damana
ሞኝ መናገርን ያውቃል
Habeenkii hoos baa loohadla maalintiina hareerahaag-la-
-eega
ሌሊት በዝግታ መናገር ቀን አካባቢውን በማየት
Midho barde duuduba loo cunaa
የሾላ ፍሬ በደፈናው መብላት ነው
Balaayo bishimahay kuu saarantahay
ከንፈር ባጠፋ ጀርባ ይገረፋል
Maxaan cunaa baa kalahday aan kucunaa ka hortimid
ምን ልብላ ባይ በማለዳ ብትነሣ ልብላሽ ባይ አጋጠማት
Hunguri wax ka weyn haddii la gasho wuu dillaaca
ለጉሮሮ ከዓቅሙ በላይ ቢያጐርሱት ይፈነዳል
Hunnuhunnu hadal ma-a ha
ጭምጭምታ የተረጋገጠ ወሬ አይደለም
Ballan darro waa diin la'aan
ቃሉን የማያከብር ሃይማኖት የለሽ ነው
Dardaaran habeenimo ka lahaad aroornimu lee yahay
በጊዜ መነጋገር በጊዜ መሄድን ያመቻል
Baryo-badan iyo bushi badan waa laysku naca
ልመናና በሽታ ሲበዛ ያስጠላል
Col hortii-hub lahaw
ከጦርነት በፊት መሣሪያህን አዘጋጅ

Gacmo wada jii bay wax u qabtaan
በአንድነት የሚሠሩ እጆች የበለጠ ጥቅም ይሰጣሉ
Indho qudhaanjo iyo caqli dawlo lama garto
የቆጫጭን ዓይኑ የመንግሥት ፖሊሲው በግልጽ አይታወቅም
Intaadan wax falin ka fiirso
ከማድረግህ በፊት አስብበት
Been mdoode been buu dhaarta
በሐሰት የተከራከረ በሐሰት መማሉ ነው
Fardo laysu hayo malaysu faana
ፈረሱ ይኸው ሜዳው ይኸው
Ama lay dooray ama daadku i qaad
ወይም ተመረጥኩ ወይም በጐርፍ ተወሰድኩ
Faraska usha waxaa loogu dhufan orodka haku badiyo
ፈረስ በሺመል የሚመታው በዘለጠ እንዲሮጥ ነው
Shimbiru maalin bay dab qaado buulkaydii bay gubtay
ዎፍ አንድ ቀን እሳት ብታነሣ ቤቷን አቃጠለች
Shimbirba sihimbirkiisu la duula
አንድ ዓይነት ክንፍ ያላቸው ወፎች በአንድነት ይበራሉ
Laxba lageeday xaadhataa
በጐች መሬት የሚጭሩት እንደየአቅማቸው ነው
Deg degsiiyo hadday door noqoni kaadsiiyana kiish lacag
ah bay noqtaa
በችኮላ ጥቅም የሚገኝ ቢሆን በትኩረት የተሠራው የተሻለ ይሆናል
Qof Gaajaysan xanta lagama qarsado
የተራበ ሰው ሲያሙት እንኳን አይሰማም
Aqoon la'aan waa indho la'aan
ትምህርት የለሽን ከዓይነ ስውር አይሻልም
Bannaankiise mare maradiisa geed ma qabasado
ጥንቁቅ ሰው ልብሱ እንኳን በቆንጥር አይያዝም
Daanye jilicsan dil buu keena... jilicsana furiin
ልል ዳኛ ያጋድላል ልል... ያፋታል

Wixii faq lagu sheego fagaaru tagaa
በምስጢር የተነጋገሩት በይፋ መገለጹ አይቀርም
Ceel-biyo daran ceella kam foga
በቂ ውሃ የሌለበት ኩሬ ቅርብ ነው አይባልም
Amar bixiye noqo ama amar qaate
ወይም ትዕዛዝ ሰጪ ወይንም ትዕዛዝ ተቀባይ ሁን

— Bar ama baro
— ከተማርክ አስተምር ካልተማርክ ተማር
— Aqoon la'aan waa iftiin la'aan
— ዕውቀት ከሌለ ብርሃን የለም ማለት ነው
— Soor quudheed lama cuno xoolo quudheeds waa la qaata
— የተናቀ ምግብ አይበላም የተናቀ ሐብትስ ይወሰዳል
— Sagaaro tun la qaybiyo malaha
— [illegible] ጀርባ የላትም
— Dhedhansha waalan dhergaana kaba daran
— የቀመሰ ካበደ የጠገበ ይባስ ነው
— Yaraani waa ciil laga baxay
— ልጅነት የታለፈ እንቅፋት ነበረች
— Rag dareen laga waayey iyo waraabe ursad moog geerida horteeday dhintaan
— ስሜት የሌለው ሰውና ማሽተትን የጠፋበት ጅብ ሁለቱም ረጂም ዕድሜ [illegible]
— Ilu wax aynan arkayniin u-uur adag
— ለዓይን የማይታየው እምብዛም አይቆረቆርለትም
— Cimrigu waa jaamacad
— ዕድሜ ራሱ ኮሌጅ ነው
— Qolley qoor qabad biyo kuma cabto
— እርግብ ማጅራቷን ቢያዝ ውሃ አትጠጣም
— Biyo socda biyo fadhiyey kiciyaan
— ደራሽ ውሃ ቢመጣ በኩሬ ውስጥ የነበረውን ይዞ ይሄዳል
— Biyo sacabakaaga lagaa dhargaa

— የውሃ ጥም የሚያረካው በገዛ እጅ ሲጠጣ ነው
— Run iyo ilkaba waa la caddeya
— እውነትና ጥርስ እያደር ይገለጣል
— Dadku been waa sheegi karaan laakiin beenb ma maahmaahi kraan
— ሰዎች ውሸት ሊናገሩ ይችላሉ ግን የውሸት ተረት መናገር አይችሉም
— Malab ha boqon yaan lagu liqine dacar ha naqon yaan lagu tufine
— ማር አትሁን እንዳትዋጥ እሬት አትሁን እንዳትተፋ

Afkaan cagaar ku cunay caws uga dambaysin mahayo bay tidhi maaso lugaley
— ለምለም ሣር የበላሁበትን አፌን ደረቅ ሣር አልበላበትም አለች እንስት
— Dad waxaa yaqaan nin tuugsaday iyo nin u taliyey
— የሰው ጠባይ በቅርብ የሚያቁት ለማኝና አስተዳዳሪ ናቸው ተባለ

Midho gunti ku jira midho geeed saaran lomma daadiyo
— በእጅ ያለ ፍሬ በዛፍ ላይ ላለ ፍሬ አይፈስስለትም
— A fari fool madhaqdo
— ፊት በአንድ ጣት አይታጠብም
— Qori keliya ma ololo
— አንድ እንጨት ብቻውን አይነድም
Biyo waxay socdaanba meel godon isugutage
— ውሃ ሄዶ ሄዶ በአንድ ጉድጓድ ተጠራቀመ
— Hawl baa horumar leh
— ዕድገት በሥራ ይገኛል

Balaayo intay kaa maqantahy qayrka hay ku maqantahay ay
— መቅሠፍት ከአንተ ቢሠወር ሌላውን ሲቀስፍ ይኖራል
Balaayo daan la qabtay leedahay dabo la qabto malaha
— ችግር ከመከሰቱ በፊት መከላከሉ ይቀላል
— Blaayna ma fiicna wax arguna ma xu ma
— መከራ ሲከሰት ከጉዳት ለተረፈው ትምህርት ይሆናል
Mukulaal minkeedii joogta madax libaax bay leedahay
በቤቷ ወስጥ የምትገኝ ድመት የአንበሳ ጭንቅላት አለኝ ትላለች
— Nin ood wada iyo naag adhi la joogt arrin kuma

heshiiyan

— አጥርን የተሸከመ ሰውና ፍየል የምትጠብቅ ሴት በነገር አይስማሙም
— Amaano kuugu raagtay xoolahaaga lamooda
— ብዙን ጊዜ የቆየ የአደራ ገንዘብ የራስን ሐብት ይመስላል
— Yeelaa waa illooba la yeelaase ma illoobo
— አድራጊ ቢረሳ ተደራጊ አይረሳም
— Shaqaa sharaf leh
— ሥራ ክቡር ነው
— Waxaan idhi intaan inkirilaha waxaan dhalay baan inkiri
— ቃሌን ከምክዳው የወለድኩትን ብክዳው ይሻለኛል
— Balaaya la yidhi maxaad tarta qof meel waayey u yaan meel yu sameeya bay tidhi
— መቅሠፍትን ጉዳት እንጂ ምን ጥቅም አለህ (ቢሉት ሥራ ለአጣ ሥራ አበጅለታለሁ አለ
— Calool dharagtay meel ay seexato ma weydo
— ሆድ ከጠገበ መኝታ አያጣም
— Ninka ii xiiri iyo ninka ii hool hooli waankala garan
— በደንብ የሚላጭልኝና የሚለማመድብኝም አውቃለሁ
— Hawo badane xoolihiisa beenale ayaa leh
— የራስ ወዳድን ገንዘብ ለውሸታም ሲሣይ ይሆናል
— Keligii cune keligii buu dhintaa
— ብቻውን የበላ ብቻውን ይሞታል
— Bishimo aamusay badbaaday helaan
— የከንፈር ዝምታ ሰላምን ያስገኛል
— Bood bood badan beer la'aan buu leeyahay
— በአዝመራ ወቅት ወዲያና ወዲህ ማለት ምርት አልባ ያደርጋል
— Tuug tuug ma xado
— ሌባ ሌባን አይሠርቅም
— Tuug wuxuu run sheega markuu dhaho ilaa baa i og
— ሌባ እውነት የሚናገረው እግዚአብሔር ያውቀኛል ብሎ በተናገረ ጊዜ ነው
— Ood qaadis iyo jiidis waa isla guri geyin
— አጥር ቢሸከምም ቢጐትትም ያው ለማዳረስ ነው።
— Markaad kufto wax kugu qosla asagu markuu kufana

kuugu ooya waa dhallaan
ስትወድቅ የሚስቅብህ እሱ ሲወድቅ የሚያልቀስብህ ማነው ቢሉት ሕፃን ነው አሉ
— Caqliga fayow jidhka fayow buu ku jira
— ጤናማ ዕውቀት በጤናማ ሰውነት ይገኛል ።
— Saaxiibka dhabta ah waxaa la ogaada wakhtig xun
— እውነተኛ ወዳጅ የሚታወቀው በችግር ጊዜ ነው
— Dawrsato dariiqay ku collowda
— ድሆች ለማኞች የሚጣሉት በልመና መንገዳቸው ነው
— Hal alifka ku xumaaday alboqra kuma hagaago
— ከጅምሩ ላይ የተበላሸ ነገር ፍጻሜው አያምርም
— Cawlu ban bay baratay billaa baa hawd u dhaami laha
— ሚዳ ፍየል ከጠራ ሜዳ ይልቅ ጫካ ይሻላት ነበር?
— Wadaad dad u eki buu kugu dilaa abeesana dhul u eki
— ከፉ ቄስ (ሼክ) ሰውን በመምሰል ዘንዶም መሬትን በመምሰል ጉዳት ያደርሳሉ
— Shacab aan madax lahayn waa shinni aan boqorad lahayn
— መሪ የሌለው ሕዝብ ንግሥት እንደሌላት ንብ ነው
— Kuu shiide kor joog soo koodin doone
— ለተንኰል ብሎ በውሃ ውስጥ የተደበቀ ሰው ሲያጋጥም ፣ ጠብቀው ብቅ ማለቱ አይቀርምና
— Been low waa faalalow
— ጠንቋይ ውሸታም ነው
ii gaabi waa lahelaa ii dheerese lama helo
— አሳጥርልኝ እንጂ አስረዝምልኝ አይገኝ
— Ninkii gunti xun inuu wax qarsan baa la moodaa
— በአለባበስ የማያምር ሰው አንድን ነገር በጉያው የደበቀ ይመስላል ።
— Tuugmo badan tuur bay kuun yeesha
— ብዙ ልመና ጉብጥና ያወጣል
— Haddaad ammaan dooni dhimo haddaad cay doonina guurso
— ሙገሳ ከሞት በኋላ ስድብና ጣጣ ከጋብቻ በኋላ
— Dad waxaa wugu liita matashade matashiishe iyo

matoshe

— የሰው ሰነፍ ማነው? ቢሉት ምክር አልባ ፣ ለቁጠባ ደንታ የሌለው ትምክህተኛና ልብሱ ሲቀደድ የማይሠፋ ነው አሉ

— Kaadi badane waa loo gogol badiya

— ብዙ ለሚሸና ብዙ ጨርቅ ያስፈልገዋል

— Doqoni meel lagu colloobay joogte meeshii lagu heshiiye ma joogin

— ሞኝ ሰዎች ሲጣሉ እንጂ ሲስማሙ አልነበረችም

— Ama wax la saar ahaw ama la soodhaaf noqo

— ሰው ቢሠራ የተነቀፈ ባይሠራ የተናቀ ነው

— Daqsi ururyo aa gaan bujin waah

— ሺህ ዝንብ ቢሰበሰብ አንዷት ጮጮ አይከፈትም

hadal haan ma buuxi yo

— ነገር ቢበዛ ጮጮ አይሞላ

— Labadii sir u heshiisay caddan bay u collowda

— በምስጢር የዶለቱ በይፋ ሳይጣሉ አይቀሩም

Ceesaantii malageed galo madax shabeel bay leefta

ትሞት ያላት ፍየል የነብር ጭንቅላት ትልሳለች

Ceesaan riyaad isii ninkii kugudhiba wedkeeda lagudhiba

የፍየል ሙክት ስጠኝ ብሎ በጥያቄ ለአስቸገረህ ስጠው ለመንዳት ይቸግርበታልና

Harag adhi intuu wanaajiyo hadal ma wanaajiyo

የፍየል ቆዳ የሚያሰምረው ያህል ንግግር አያሳምርም

Xaajo nimaan ogeyn indhuhu ka rida

ሰዎች የሚነጋገሩበትን ጉዳይ ሳያውቅ በጣልቃ የሚገባ ያበላሻል

Anigaa haday looma hadle maxaa hadhay baa lodhaha

እኔ ስለቀረሁ እናገራለሁ በማለት ፋንታ ምን ቀረ ብሎ ማጠየቁ ይሻላል

Dad baan ahay looma soo duule dagaal nin gala lageya

ሰው ሰው በመሆኑ ብቻ ወደ ጦር ግንባር አይላክም ሊዋጋ የሚችል እንጂ

Saddex lagamakaco gardarro, garab of cudur geeriog, iyo gaajo gurii og.

ሶስቱ ተስፋ የሌላቸው አደገኞች ይባላሉ ሆን ተብሎ በትብብር የሚፈጸም በደል ፣ መድሐኒት የሌለው በሽታና ምግብ የማይገኝለት ርሃብ ናቸው

Gacantaadamiidighaddiilagaaqa Bsadolamadirirewaalagadoodaa

ቀኝ እጅህን የኔ ናት ባይ ተከራካሪ ቢነሣብህ የአንተ እይደለችም ብለህ መልስ ስጠው እንጂ አትጣላ

Haad habeen kacay waxbaa kiciyey

በሌሊት የበረረ አሞራ ያሰደነገጠው ነገር ቢኖር ነው

Dawocomeeshaymacal ugu baratay bay macaluul ugu bakhtida

ቀበሮ የበግ ላጥ መጋጥ የለመደችበትን ቦታ በርሃብ ትሞታለች

Abaaru waa madawdahay

ድርቅ ሲከሰት መሬት ይጠቁራል

Col iyo abaarba cagahaaga lagag baxa

ድርቅና ጦርነት ሲከሠት እግሬ አውጭኝ ባይ ይበዛል

Gaajo waa cudur cuntaana u daawa ah

ርሃብ በሽታ ነው መድሐኒቱ ምግብ ነው

Waan xoolo yarahay deeq lagagama hadho waan dad yarahayna dagaal lagagama hadho

ያለኝ ገንዘብ ትንሽ ነው ብሎ ልግሥናን መንፈግ ተገቢ አይደለም በጦርነትም ጊዜ ሰው አነሰኝ ብሎ ከግዳጅ ምቅረት ጥፋተኛ ያሰኛል

Roob waa raxmad ilaahay

ዝናብ የእግዚአብሔር ቸርነት ነው

Nimaan haakah odhan haakaalle ma dhaho

ሰው መጀመሪያ ለፍቶና ደክሞ ሲያገኝ ነው በጣም የሚደሰተው

Af la wanaajiyey addin la wanaajiya ka roon

አፍን ከማሳመር እጅን ማሳመር ይሻላል

Qof la qaniinay ma qarsadoo

በአውሬ ከተነደፈ መደበቅ አይቻልም

Xalaal iftiin baa la qa shaa

የራስን ከብት በጠራ ቀን ይታረዳል ይገፈፋልም

Tuug guddcur buu dhuuntaa

ሌባ ጨለማን ለብሶ በሌሊት ይሄዳል

Tuug tuug wuu yaqaanna
ሌባ ሌባን ያውቀዋል
Fadhiid socod bartay iyo faqiir xoolo helay labaduuba wau fookanneeyan
እግር የወጣለት ሽባና ሐብት ያገኘ ደሐ ሁለቱም ከልክ በላይ ይጨፍራሉ ይቦርቃሉም
Gacanta hoose gacanta saraa ka fiican
ምፅዋት ሰጪው የላይኛው እጅ ከታችኛው እጅ ትሻላለች
Sixun wax usheege saqxir ka daran
ሐሰት ወሬ የሚነዛ ከጠንቋይ የባሰ ነው
Maalkaaga waa lagu ciyaara maheradaadase laguma ciiyaaro
ሰው በገንዘቡ ቢጫወት በሥራው መጫወት የለበትም
Waxaas macuno ninkii dhana wuusan ubahhanin waxaas ma-arag ninkii dhahana wuusan gaadhin
አንድን ነገር አልበላም ያለ ሰው ያልተራበ ቢሆን ነው ። አይቼ አላውቅም ያለ ሰው ድግሞ ዕድሜው ባይደርስ ነው ይባላል ።
Shacab xun ma jire madax xun baa jiri karta
በዓለም ከፉ መሪ ይኖራል እንጂ ከፉ ሕዝብ የለም
Xog warran xil kaam furto
ኃላፊነትን ለመወጣት የሚቻለው በተግባር እንጂ በወሬ አይደለም
Hal ooman geela hortii bay dhacda
እጅግ የተጠማች ግመል ከሌሎች ቀድማ ትሄዳለች
Doqoni xin mooye xiisaab moog
ሞኝ ምቀኝነትን እንጂ መተጋገዝን አያውቅም
Ragg kaa badan iyo biyo kaa badanba waa ku hafiyaan
ሰውና ጐርፍ በብዛት ሲመጡ ያጠለቀልቃሉ
Madax hortii min lama galo
ከራስ በፊት ቤት መግባት አያመችም
Farihii dufanlaa wax duuga
ጣቶች ለማሸት የሚችሉት ቅባት ሲኖራቸው ነው
Hadal badan badh waa been biyo badana badh waa calaw

ንግግር ሲበዛ ግማሹ ውሸት ውሃ ሲበዛ ግማሹ ጭቃ (ድፍርስ)
Mas madaxa laga dilaa
እባብ ሲገደል ከጭንቅላቱ ላይ ነው
Laxawow maragaa waa mantag
ትውከት የሕመም ምልክት ነው
Laba wada hadshey heshiisay
ሰዎች ከተወያዩ ሊስማሙ ይችላሉ
Rag waxaa u liita cill kama baxe iyo calloshii la ciyaare
የወንድ ሰነፍ ማነው ቢሉት ሁል ጊዜ በፀፀትና በቁጭት የሚኖር ሐሳብ አልባና ለሆዱ ብቻ የሚያስብ ደንታ የለሽን ነው አሉት
Qof weliba wuxuu dhigtuu dheefsada
የቆጠበና የማቆያ ገንዘብ ለክፉ ቀን ይጠቅማል
Nin aniga yidhi dad iska reeb
አንድ ሰው ሲናገር እኔ ካለ ስለራሱ ብቻ መናገሩ ነው
Laba qaawan isma qaado
ሁለት የተራቆቱ ሰዎች አንዱ ሌላውን ለመርዳት አይችልም
Nin qoyan biyo iskama dhawro
ሰው አንዴ በውሃ ከታረሰ ቢረጨበት እንኳን አይፈራም
Ninkii xoolihiisa kuu diida ha dhaqduu kuleeyahay ninkiise cunta kuu diida ha dhintu kuleeyahay
አንድ ሰው የራሴን ሐብት አልሰጥህም ሲልህ አልበደለህም እንደኔው ሠርተህ አግኝ ማለቱ ነውና የሚበላ ነገር ቢከለክልህ ግን መሞትህን ይፈልጋል
Beenu raad ma leh
ለውሸት ፋና የለውም
Ninba meesha bugtu xoqdaa
ማንም የራሱን ቁስል ነው የሚዳስሰው
Nabad la6aan waa nolo la6aan
ሰላም ከሌለ ኑሮ የለም
Meel xeelad u baahan xoog laguma dayo
በብልሓትና በሰላም ሊፈጸም የሚችል ጉዳይ በኃይል ለመቀረፍ አለመሞ

ከሩ ይሻላል
Qof hoo ubaahan hadal wax uma taro
ማግኘትን ለሚሻ ደሐ በንግግር ብቻ አይረካም
Dawlad xumi dawlad laaan bay dhaantaa
ከመንግሥት አልባነት ክፉ መንግሥት ይሻላል
Jid beereed jiilaal buu baxaa
የእርሻ መሬት ዝግጅት የሚጀመረው በበጋ ወራት ነው
Falaadhu gilgilasho kaagama hadho
ቀስት ሲወጋ በመነቃነቅ ብቻ አይወጣም
Ilmihii qoyskooda la jooga indho libaax buu leeyahay
ከቤተሰቡ ጋር ያለው ልጅ የአንበሳ ዓይን ያለው ይመስሏል
Cadawga hal mar ah ka cabso ehelkaagana had iyo jeer iska ilaali
ከጠላትህ አንድ ጊዜ ተጠንቀቅ ከወገኖችህ ሁል ጊዜ
Maal badan magac dheer baa ka fiilcan
ብዙ ሐብት ከማትረፍ ጥሩ ስም ማትረፍ ይሻላል
Ninkii aragisu kudeeqa oontiisu kudeeqda
በአካል በማየት ያላጠገበህ ምግቡም አያጠግብህም
Geel jiraha caajiska ah meel fog buu hasha ka sooceliya
በነፍ እረኛ ግመሉን ከሩቅ ይመልሳል
Dameeray dad la xeer ma aha
ባለአህያ ከባለ አህያ ጋር
Waysha gawrac dibigu ha ku quuste
ጊደሯ እረዳት በሬው ተስፋውን እንዲቆርጥ
Walaalo isneceb way xabaalo badiyaan weyva xoolo yareeyaam
ወንድማማቾች ሲጋደሉ የሚያገኙት ነገር ቢኖር ለሬሳ ጉድጓድ መማሕና የኢኮኖሚ ውድቀት ብቻ ነው ።
Xabaalo qufow qudhun buu utaga
መቃብር ቆፋሪ የሚያወጣው የበሰበሰ የሰው አፅም ነው
Makaahiil dheere ama aroor ama oomana
ረጂሙ መካሂል ወይም በውሃ ጥሙ ይውላል ወይም ወደ ውሃ ጉድጓድ ይወርዳል ።

Ninkii seexdaa saciisu dibi dhalay
የሚተኛ ሰው ላሚቱ ወንድ ጥጃ ትወልዳለች ።
Carrab iyo ilkaa isugu dhaw waana isqaniinaan
ጥርሶችና ምላስ የተቀራረቡ ሲሆን አንዳንዴ ይነካከሳሉ
IMADAXA MEEL KA SAREYSA OO LA TAABTO MALAHA
ከራስ በላይ የሚዳሰስ ነገር የለም
Markii dhiig yimaado dhabdaro haday
በቀልድ የፈሰሰ ደም ሌላ ጦስ ሊያስከትል ይችላል ።
Ninkii dhagar qaba dhulka la dheqdheqaaqa
ተንኰል ያለበት ሰው መሬት የሚነቃነቅበት ይመስሏል
Doqoni qufacday meel logga yimidna mataqaanno
ሞኝ የሳል በሽታ ይዞታል መታመሙንም አያውቅ
Tagtada dhaafo timaadada wax ka qabo
ያለፈውን አልፈዋልና ስለመጪው ጊዜ እንነጋገርበት አሉ አንደ አዛውንት
Ilma adeero ama isxabaalahaye ama isxamanhaye
መተማማትና መተዛዘንም ከአጐት ልጆች አይጠፋም
Ido hor socodkood waa riyo
በጐች በፍየሎች ይመራሉ
Ninba heerkuu joogu ka calala
ሰው በየበኩሉ የራሱን ኑሮ ይመራራል
Sir maqabe saabaa biyaha u cesha
ተንኰል የለሽን ቀዳዳ ነገር ውሃ ይይዝለታል
Hashu qadawgay aragtay qawga ma aragto
ግመሏ ከዛፉ ላይ ያለች ቅጠል እንጂ ጉድጓዱን አታየውም
Reerkii nin madax cad laga waayo
oday madax cadba loodoona
ከሕብረተሰቡ ውስጥ ሽበታም ሽማግሌ ቢጠፉ ከውጪ ይፈጋል
Kal gacayl baan la soo kacay tabar yarina waan la kufay
በፍቅር ምክንያት ተነሥቼ ስመጣ በዓቅም ማነስ ወደቅኩ

Waayeel loo sheeko xumeeyey waa masalo habaaba
አዋቂ ሰው በሐሰት ወሬ ከአወናበዱት ሊሳሳት ይችላል
Nin dur baaan tumay ceeb u darbay
ከበሮ የመታ ሐሜት የጋበዘ

MURTI IYO MAHMAAH AMXAARI AH

ተረት በአማርኛ	TARJAMADIIOOSoomaaliah-oo
ሃብታም ለሃብታም ይጠቃቀሱ ደሃ ለደሃ ይለቃቀሱ	Tujaariintu way isu iljebiyaan Masaakiintunal ways la Ooyaan.
ሀብታም ሲወድቅ ከሰገነት ደሃ ሲወድቅ ከመሬት	Taajir meel saruu ka soo dhaca miskinna meel dhaw oo dhuulka ah
ሀብታም በከብቱ ደሃ በጉልበቱ ፣	Taajir xoolishisu ku faana miskina xoogiisa.
ሀብታም በገንዘቡ ደሐ በጥበቡ እርስ በርስ ይቃረቡ	Taajirka iyo farsamo yaqaan waa kala maarmaaan.
ሀብታም በገንዘቡ ይኩራል ደሃ በጥበቡ ይከበራል	Taajir lacagtiissu ku kibraa Miskiina farsamadiisa lagu xurmeeya.
ሀብታም ነው መባል ያኮራል ደሀ ነው መባል ያሳፍራል	Maal sharaf buu kuu yeela Mi-skiinimana hoos bay kuu dhigtaa,
ሀብታም ያለደሃ አይኮራም ደሐ ያለሀብታም አይበላም	Taajir Miskiinkuu xoolo ku helaa Miskiinkuna Taajirkaa u dawara.
ሀብታም ገንዘቡን ያስባል ደሀ ቀኑን ይቆጥራል	Taajir lacagtiisu xisaaba miskii-nna Maalintiisa.
ሀብትና ዕውቀት አይገኝ አንድነት	Xoolo iyo cilmi meel ma wada maraan.
ሀብት የጧት ጤዛ ነው	Xoolo waa yaxni aroor joogga.
ሁሉም ሆነ ቃልቻ ማን ይሸከም ስልቻ	Qof kastaba wadaad buu noq-daye yaa ohliga qaadi.

ሁሉም ያልፋል እውነት ብቻ ይተርፋል	Wax kastaba waa tagaan runta umba soo hadha.
ሁሉ አማራኝን ገበያ አታውጧት	Naaqta wa kasta jeeel suuqa ha gaynin.
ሁሉ አረስ ፣ ማን ይሸምት	Qof kasta waa beertayee yaa ka iibsan.
ሂድ አትበል እንዲሄድ ፣ አድርግ እንጂ	Tag ha ku dhihine wuxuu ku tago tus.
ሆዴ ሰፊ ይሻላል ከእኩራፊ	Qofka cadhada badan waxxaa dha ama ka cirta weyn.
ሆዱ ሰፊ ነገር አላፊ	Haddaad calool weyntahay uur gumaar ha nogon.
ሆዱ ፈሪ እግሩ ዳተኛ አዳም ሲዋጋ እርሱ የተኛ	Ful'ay calool weyn oo kuftin badan, marka la dirirahayana seexda ha noqon
ሆዳም ሰው እምብርት የለውም ሆዳም ቢፈተፍት የበላይ ይመስሏል	calool weyne xudun ma laha. Hunguri weyne markuu cuntada burbrinayo inuu canaha yuu moodaa.
ሆዳም በው ፍቅር አያውቅም	Hunguri weyne jacayl ma yaqaan no.
ሆዴ በጀርባዬ ቢሆን ገፍቶ ገደል በጣለኝ	Hadday calooshaydu dhabarka igaga ooli lahayd bohol bav igu ridi lahayd
ሆዴ አትጣለኝ ከዘመዴ	Calooshaydaay ha ila coolwosiinin ehelkayga.
ሆድ ለማታ በልቶ ጧት	Calooli Habeenkii bay dhergi subi-xiina waa rabta.
ሆድ ሲሞላ ፍትሩ ሌላ ሲጎድል ሰው ያጋድላል	Caloolu markay dheregto misana wax kalay rabta. Markay "Qadana wax bay dili.
ሆድና ግንባር አይሸሸግም	Calool iyo wajigu midana maqarso omaan.

ሆድ ባዶ ይጠላል	Caalooli meel madhan ma jecla.
ሆድህና ልጅህ አይጣላህ	Calooshaada iyo ilmahagu kulama diriraan.
ሆድ እንደአሳዩት ነው	Caloosha waa kolba waxa la baro.
ሆድ ከአገር ይሰፋል	Caloolu dal dhan way ka ballaaadh an tahay.
ሆድ የበላውን ያመሰግናል	Calool qofkii guudiyey way ammaanta.
ለሀብት መትጋት ሰውነት ያከሳል ገንዘብን ማሰብ እንቅልፍ ይነሳል	Xoolo u dadaalkood jidhkaa ku macaluula, lacag xisaabteedna hurdaday kuu diidaa.
ሁሉም ጊዜ አለው	Wax kastaba wakhti buu leeyahay.
ለሂያጅ የለው ወዳጅ	Qof tagahaya saaxiib ma laha.
ለላም ቀንዋ ፡ ለአህያ ውርንጫዋ	Sac Ilmilhiisa Udaa dameertana Qayshaeeda.
ለሌባ ቅሌት ነው ልብሱ	Tuug ceebuu huwanyahay.
ለልጅ ጥርስህ ፡ ለዝንብ ቁስልህን አታሳይ	Ilmo yar ilkahaaga ha tusin daqsina boqtada ka qari.
ለመስማት የፈጠንህ ፡ ለመናገር የዘገየህ ሁን	Maqalka u deg deg hadalkana gaabi.
ለመካን እምዬ ፡ ለአገልጋይ እትዬ ብርቋ ነው	Naagta madhalaysta hooyo markii la dhaho way ka heshaa gabadha jaariyaddana walaal ereyaga ah way ka heshaa.
ለማኝ አያማርጥም ፡ ማር አይከመጥጥም	miskiin wixii lasiiyu qaata malabna ma dhanaanadno.
ለማየት የፈለገ አይኑን ይገልጣል	Qofkii wax arag raba indhuu furaa.

ለማይሰጥ ስጠኝ ማለትን ማን አስተማረው ፡	Bakhayl-aan wax quudhin wax isii yaa baray. ?
ለራሱ የማይረባ ፡ ለሰውም አይረባም ፡	Qofka Naftiisa ku qaybi waaya cid kalana wax mataro.
ለሰበበኛ ቂጥ ፡ መረቅ አታብዛበት	Mar marsiiya badane kibistiisa maraq hakaga badinin.
ለተቀማጭ ሰማይ ቅርቡ ነው ፡	Qof iska fadhiya cirku waa la dhawahay.
ለኃጢያን የወረደ ፡ ለጻድቃን ይተርፋል ፡	Qofka dambiilaha ah ciqaabta kutimaada qofka fiicanna way gaadha.
ለነገረኛ ነገር ተውለት ፡ ለሆዳም እህል አቅርብለት ፡	Hadal badanaha u daa hadalka hungri weynaha cunto sii.
ለነገረኛ ሰው ፡ ጀርባህን ስጠው ፡	Qofka hadalka badan wajigaago ka leexiyo dhabarka sii.
ለንፉግ ሰው ፡ ገበያ መንገድ ይጠበዋል ፡	Bakhaylka suuqa wadada loo maro waa ku cidhiidhi
ለአበባ የለው ገለባ ፡	Ubax waago malaha.
ለአቤቱታ የለው ይሉኝታ ፡	Dacwo iyo waji gabax isma laha.
ለአንበሳ አታበድር ፡ ካበደርክ አትጠይቅ ፡	Libaax ameah ha siini haddaad siisana ha weydiinin.
ለአኩራፊ ምሳው እራት ይሆነዋል ፡	Cadho badane qadiidii loogu talagalay caweyskii buu cunaa.
ለእሳት እንጨት ካልነፈጉት አይጠፋም ፡	Dab Haddaan Qoryo Loo waayin ma Bakhtiyo.
ለእባብ እግር የለው ለሞኝ መላ የለው ፡	Mas lugo malaha doq onna caqli malaha
ለወሬ የለው ፍሬ ለአበባ የለው ገለባ ፡	War midho mayesho ubaxan waago ma yeesho

ለወጡም አዘኑለት ከደረቁም ብሉለት ፤	Koosaarta tɘ3hiila canjeeradan dhanka angagan mar mar ka cuna.
ለውጡኝ ባይ የሚሻለውን አውቆ ፤	Ha Lay badalo qofkii dhaha meel u dhaantu helooday.
ለዓይኑ ሥውር መስታዎት ሰጠው ፤	Indhoolaha muraayad baa loo gashaa.
ለዓይን የሚከፋ ለአፍንጫ ይከረፋል ፤	Wixii iindhaha u xun sankana uma fiicana.
ለዕውር ዝግሜ ፤ ለመላጣ ጋሜ ፤	Indhoolahana ul siiya bidaarlahana koofiyad.
ለዘመዴ ያዝናል ሆዴ ፤	Calooshaydu ehelkaga ayey u naxsantahay.
ለደህና ሰው ውሸት ለጅብ እሸት ፤	Qofka wanaagsan been ha u sheegin dhurwaangana sabuul ha siinin.
ለደደብ ማስረዳት ድንጋይ ቅቤ መቀባት ፤	Dhaagoole wax u sheegiis waa dhagax la subkay oo kale .
ለዳኛ ዳኛ አለው ፤ ለአንበሳ ተኩላ አለው ፤	Garsoore garsoore kala ka sareeya libaaxna yey baa loo hayaa.
ለገበሬ መልካም በሬ ፤	Beeraleeyda wanaagsan dibi fiican siiya.
ሊጋስ ቢለግስ ፤ አበደረ እንጂ አልሰጠም ፤	deegsi wixii uu bixiyo asaga amaah bay u ɩahay.
ለጠላትህ እንደ ዳቦ እስኪገምጥህ አትመቸው ፤	Cadawgaa sidii rooti ilaa uu kuu canatuugo wakhti ha siinin.
ለጠቢብ አንድ ቃል ይበቃል ፤	Qofka caaqilka ah hal erey baa ku filan.
ለጠጭ ሰው የመጠጥ ወሬ	Khamroolaha khamro uun

አውራው ፤	ucga sheeke.
ለጥቅም ሲታጠቁ ከጉን ይጠንቀቁ ፤	Markad faa iido doontahay khasaara ha iska ilaali.
ለፍየል ሕመም በሬ ማረድ ፤	Ri' Bukootay dibi u gawarac caqli maha.
ሊዋጋ የመጣ ጌታዬ ቢሉት አይመለስም ፤	Qof dagaadl kuugu yimid baryo kuma noqdo.
ሊጣላ የመጣ ሰበብ አያጣም ፤	Qof dirir doonahaya sabab ma waayo.
ለአህያ ማር አይጥማትም ፤	Dameer malab dan kama laha
ልጅ ያቦካው ለእራት አይበቃም ፤	caruuru qoshkay sameyso casho kuma filaado.
ልጅ ይሮጣል እንጂ ፤ አባቱን አይቀድምም ፤	Will waa ordaa abbihiise kama badin karo.
ሐሰተኛ ያወራወን ፈረሰኛ አይመልሰውም ፤	Beenaale dacaayadduu fidiyo faras ma gaadho.
ሐሰት እያደር ይቀላል	Beeni way baaba'da runta iyo
እውነትና ውሃ እያደር ይጠራል	Biyuhuna dibay ka xareed oo baan
ሀኪም ሲበዛ በሽተኛ ይሞታል	Dhakhtaradu markay bataan bukaanku wuu dhintaa.
ሀኪሞች እስኪመካከሩ በሽተኛ ይሞታል	Dhakhtaraduu intay wada tashiga ku jiraan buu bukaanku dhintaa.
ሕልም ተፈርቶ ሳይተኛ አይታደርም	Qaraw cabsidiis looma seexan waayo.
ሕመሙን የማይናገር በሽተኛ ፈውስ አያገኝም	Qofkii cudurkiisa qarsada daawo ma helo.
መሄድ ያማረው እራቱን በጨረቃ ይበላል	Masaafir deg deg badan cashadiisa dayaxu ku cunaa

መልከ ጥፉ በስም ይደገፉ	Gabadha foosha xun magac wanaagsan ku ladha.
መልካም ላባ ከመልካም ወፍ ይገኛል	Baalka quruxda badan shimbiri taquruxda badan buu ku yaalla
መልካም ሚስት ለባሏ ዘውድ ናት	Naagta wanaagsan ninkeeda taaj bay u tahay
መልካም ባል መጥፎ ሴት ይገራል	Ninka wanaagasan naagta xun wuu layliya. ha.
ለአህያ ፈስ አፍንጫ አይያዝለትም	Dameer dhuusadiisaa sanka looma qabto.
ላለፈ ክረምት ፣ ቤት አይሰራም ፣	Roobkii dayr hore, guri laguma dhisi karo.
ላም እሳት ወለደች እንዳትልሰው ነደደች እንዳትጥለው ወለደች ፣	Sacabaa dab dhalay haddu leefi laha wuu gauban hadduu ka teglilaha waa ilmihiisii.
ላም በረቱን ፣ የሰው ልጅ አባቱን አይረሳም ፣	Lo' xeeradeeda ma ilowdo qofna abbixiis ma qaran waayo.
ላም ነጅዋን እንጂ ጌታዋን አታውቅም ፣	Sac qofka raacuu yaqaanaaye qofka iska leh ma yaqaano
ላም አለኝ በሰማይ ወተቷንም አላይ ፣	Sac baa cirka ii jooga canni hiisana ma arko
ላም ካልዋለበት ኩበት ለቀማ ፣	Lo'meel aynan marin diqadeeda lagama helo.
ካታገኝ አትመኝ ላታጣ አትቆጣ ፣	Helimayside ha quudarayn waayi mayside ha cadhoon.
ካትከፍል አትዋስ ፣ ላትደርስ አትገስግስ ፣	Bixin mayside ha damiinan gaadhi mayside ha ordin.
ለአዋቂ ምክር ፣ ላላአዋቂ በትር ፣	Caaqilka tilmaan siiya do qonkna usha ku dhufo.

ላያጠብ አይለብስ ፣ ላያርም አያርስ	Maydhi mayside ha xidhan fali mayside ha abuurin.
ልታስቸግር አታበድር ፣ ላትከፍል አትበደር ፣	Haddaad cid ku dhibayso amaah ha bixinin haddaadan bixinayn amaah ha qaadanin.
ልጅ ለእናቷ ምጥ አስተማረች ፣	Caruuru hooyadood bay dhaalmada baraan .
አባት ሲያረጅ ልጅ ይጦራል ፣	Abbe Markuu gaboobo ilmihiisa masruufa.
ልጅና ወረቀት ፣ የያዘውን አይለቅም ፣	Ilmo yar iyo warqad waxay gabsadaan ma siidaa yaan.
ልጅ አባቱን ገደለ ቢለው ፣ የኔ ልጅ እንዳይሰማ አለው ፣	Will baa la yidhi abbihiis buu dilay nin kala yidhi wiil kayga hayga ma qashiinina.
ልጅ የጫረው እሳት ፣ ለጐረቤት ይተርፋል ፣	Debkay caruuru shiddo daraysku gubaa
ልጅ ያለእናት ፣ ቤት ያለጉልላት ፣	Ilmo aan hooyo la hayn waa guri aan dhardhaar lahayn .
ሲሳይ በእርምጃ ይገባል በሩጫ ይወጣል	Irsaaqdu qunyar bay kuugu timaada. Si dhaqsa lehna waa u tagta.
ሲሳይ ያለቀበት አንበጣ ከድንጋይ ላይ ያርፋል	Ayaxii irsaaq waaya dhagax buu dul fadhiista.
ሲሻሩ ከሳሽ ሲሞቱ ወራሽ አይታጣም	Qofkii madax ahaan jiray markuu shaqada ka tago wax dacweeyamawaayo qofkii dhintana dhaxal suge ma waayo.

ሲነግሩት የሚዘነጋ ሲያ Qofka wixii loo sheego illooba.
ምኑት የሚያሠጋ የለ iyo qofka markii la aamino wax
ውም ዋጋ khayaama wqiimo malaha.
ሲያውቅ የተኛ ቢጠሩት Qof isdhaga tirahaya. Haddii
አይሰማም loo yeedhana wax ma maqlo.
ሳትጠራ ምስክር ልሁን Adigoo aan lagu yeedhan mark-
አትበል haati baan ahay ha odhanin.
ሳይቆጥር የሰጠ ሰጭው Asagoon tirinin ninkii bixiya
ሌባ ነው ተቀባይም ሌባ iyo midka qaataba waa laba
ነው tuug
ሴትና መሬት የማይች Naag iyo dhul wax kastaba
ሉት የለም waa u dul qaataan.
ሴት ማገዶ ቢቸግራት Naagtii xaabo weyda g gurigay
ምሶሶ ትነቅላለች hadba tiir bixisaa.
ሴትና በቅሎ
እንደገሯት ነው Naag iyo baqalba waa hadba
sida loo jaro baro
ሴት የላከው
ሞት አይፈራም Nin naagu soo dirtay geeri ka
ma cabsado
ሴት የወደደ
ገሃነመ እሳት የወረደ Jacaylka naagaha jahannamu
ku geliya
ሴት ያመጣችው ጠብ Dagaalka naagaha ka dhasaha
ቶሎ አይበርድም dhaqso uma qaboobo
ስለት ይቆርጣል ምላስ Birtu wax baygoysaa carrabku-
ያስቆጣል na wax buu ka cadhaysiiya
ስለአጐረስኩ እጄን
ተነከስኩ Gacantii Aan cuntada kusiiyey
buu iga qaniinay
ስም ከመቃብር
በላይ ይውላል Magaca wanaagsan Qabriga
duduhiisa laga helaa

ስስታም ሲበላ ይታነ Bakhaylku marku wax cuni
ቃል በሽተኛ ሲናገር wuu margada bukaankana had
ይታወቃል alka lagu garta

ስደት ለወሬ ያመቻል Qaxooti Maqalku ku roonyah-
ay
ሸርሙጣ ስታረጅ
አቃጣሪ ትሆናለች Dhillo gabawday ruuf yaanay
ku dambaysaa
ሸርሙጣን የወደደ
ልብሱን ጥሎ ያበደ Dhillo ninkii jeclaada wuxuu
lamid yahay qof dharkii xooroy
ሹመት ላወቀው
ይከብዳል ላላወቀው ያሳ Xilka la saaray qofkii yaqaan
ብዳል waa la culusyahay qofkii aan
aqoonina wuu la waa shaa
ሹምና ማር
እያደር ይከብደል Malab iyo nin xil lasaarayba
gadaal bay ka cuslaadaan
ሹርባ ልትሰራ ሄዳ ፀጉ In timaha loo soo dabo ayey u
ሯን ተላጭታ መጣች baxaday iyadoo loo soo xiiray-
na waa soo noqotay
ሹክሹክታ የጠብ
ወለምታ ነው Shuxshuxda badan dagaal bay-
keenta
ሺህ ያጨሽ አንድ
ያገባሽ Naag kun baa doonta kowna
waa guursata
ሺህ ዝንብ
ማሶብ አይከፍትም Kun daqsi weel dabool saaran
kama qaadi karto
ሽማግሌ ካለ
ምክር አይጠፋም

ጉልማሳ ካለ ላም አይነዳም	Talo bixinta odayba iska leh xoolo raaciddana dhallinyarada
ቀስ በቀስ እንቁላል በእግሩ ይሄዳል	Ukuntu qunyar bay u kortaa lugahana ugu soocota
ጊዜ የሰጠው ቅል ድንጋይ ይሰብራል	Qulucdii wakhti haysata dhagax bay jebisaa
ቂል ሲረግሙት የመረቁት ይመስለዋል	Doqon markii la habaari in loo ducayn buu mooda
ቂልን ለብቻው ስደበው እርሱ በአደባባይ እንዲሳደብ	Doqon keligii asagoo ah haddaad caydo fagaaro hu isku caaya
ቀና ሲታጣ ይመለመላል ጉባጣ	Wax toosan markii la waayo wax tuur leh baa taliya
ቂልን አንድ ጊዜ ሰደበው ሲሳደብ ይኖራል	Doqon hal mar ah haddaad caydo weligiis wuu caytama
ቄስ ያዘዘህን አድርግ ቄስ ያደረገውን አታድርግ	Wadaad wuxuu yeel ku dhaho mooye asagu wuxuu samayo ha samaynin
ቅናት ያደርሳል ከሞት	masayrk abadan dil buu keenaa
ቅዠት ተፈርቶ ሳይተኛ አይታደርም	Cabsi qarow laga qabo looma seexan waayo
ቆጥሮ የማይሰጥ ሌባ ቆጥሮ የማይቀበል ሌባ	Asagoon tirinin kii bixiya iyo kii qaataba waa laba tuug.
በልቶ እንደ አንበሳ ተኝቶ እንደ ሬሳ	Naag baa tidhi nikaygu markuu wax cuni waa sida libaaxa. Markuu seexdanna waa sida maydka.

በመስታወት ቤት የሚኖሩ አይወራወሩ	Guri muraayada ah ninkii ku jiraa yuusan wax tuuryeynin
በማታየው አጅህን አታድርሰው	God aadan arkaynin gacantaada Ha gelinin
በማያድሩበት ቤት አያመሻሹበት	Guri aaddan seexanaynin ha ku caweynin.
በምድር ደንበር በሴት ከንፈር	Dhul xuduud loo sameeya lagu hanta naagna edeb iyo aamus baa loogu xishaa.
በሞኝ ክንድ የዘንዶ ጉድጓድ ይለካበታል	Doqon gacantiisaa godka habeesa da lagu sahamiya
በራቸውን ከፍተው ሰው ሌባ ይላሉ	Albaabkooda intay baallaqaan bay dhihi tuug baa ixaday
በሬ ሆይ ሣሩን አየህና ገደሉን ሳታይ	Dibiyow cawska intaad laaci godka iska jir.
በሰፈሩት ቁና ሳይሰፈሩ አይቀሩም	Qofba weelkuu wax ku beego ayaa wax loo beegaa
በሰርቆት ከመከበር ይሻላል ደህይቶ መኖር	Halkaad xaaraan ku hodmi lahayd adigo miskiin caydh ah noqdaa kuu dhaanta
በሽታውን የደበቀ መድሐኒት የለውም	Qofkii cudurkiisa qariya daawo ma helo
በሽታውን የደበቀ ሬሳው ይዘልቃል	Qofkii cudurkiisa aan sheegin ggeeridiisu ma foga.
በቃል ያለ ይረሳል በጽሑፍ ያለ ይውረሳል	Hadal waa la illooba qoraalse dhaxal buu galaa
በዕውቀት የጐለመሰ ብቻውን ነገሠ	Qofkii cilmiga barta wuxuu hela boqorn imo aan cidu siinin
በእጅ የያዙት ወርቅ ከመዳብ እኩል ነው	Dahabka gacantaada ku jira maar buu kula noqdaa

በክብቱ የለገሠ በፈረሱ የገሠገሠ ካሰበው ይደርሳል	Qofkii xoolihiisa kudeeqa fara-skiisana kusocda muraadkiisa waa gaadha
በወደቀ ግንድ ምሳር ይበዛበታል	Dogobkii dhaca masaarta ku badata
በዝሆኖች ጠብ የሚጉዳው ሣሩ ነው	Maroodiyaashu meeshay ku dagaalamaan cawsba ku burbu-ra
በዝምታ የለበት ሐሜታ	L af aamusan xan ma keeno
በገንዘብ የተገኘ ወዳጅ ለመከራ አይበጅም	Qof aad xoolo ku saaxiibteen maalinta xun wax kuuma taro
በጥባጭ ካል ማን ጥሩ ውሃ ይጠጣል	Mid wax qasahaya intuu jiro biyo xareed ah lama helaayo.
በፊት ዕወቁኝ በኋላ ደብቁኝ	I arkaay l qarayaay baa kuxig-ta.
ቡናና ፍቅር በትኩሱ	Qaxwaha iyo jaccaylkuba ku laylkay ku fiican yihiin.
ቢቆጡት ያልሰማ ቢመቱትም ያው ነው	Markii la cananto qofkii aan maqal haddii lagu dhuftana ma dareemahayo
ቢናገር የማያምር ሲቀመጥ አይከበርም	Markuu hadlahayo qofkii aan loo bogin markuu fadhiistana. Lama xurmeeyo.
ባለቤቱን ከፊቱ ማመስገን ከማማት እኩል ነው	Ninkaad hortiisa ku aamaanto adigoo xamanhadayuu lami yahay.
በሬ ሲያረጅ ከጥጃ ጋር ይውላል	Dibi guboobay weyluhu la had-hsadaa

ባለቤቱ ያቀለለው እሞሎ ባለ ዕዳ አይቀበለውም	xusbo Ninkii Lahaa ceebee yey Qofkii qaanta ku lahaa kama Qaato.
ባለቤት ካልጮኸ ጐረቤት አይረዳውም	qofka Guriga leh hadduus an qayshanin dareskiis uma soo Gurmado.
ባለጌ ካላሳደገው የገደለው ይሻላል	Ilmaha edeb laa waha ah nin kii koriyey ka dilaa dhaama
ባለጌ ያለበት ስብሰባ ዝምብ የገባበት እርጐ	Nin edeb laawa ah shirkuu ka qayb galo waa caano gadhodho daqsi ku jiro kale.
ባለጋራ ያለው እንቅልፍ የለው	Qofkii cadaw l bogto
በአልጋ የሚለያይ በፍቅር ይራራቃል	Labadii sariirta ku kala tagay ja-cayl Kooduna waa kala tagay.
በአባቱ ፊት የሚናገር አፉ ለምጣም ነው ።	Ilmihii Abbihiisa Hortiisa Ka Hadla Atka baras ha ku veesho.
በአጐረስኩ እጄን ተነከስኩ	Gacantii Aan ku Quudiyey Buu iga qaninay
ቤተ ያለ ሴት ከብት ያለ በረት አይሆንም ንበረት ቤት ያለቁልፍ አልጋ ያለምንጣፍ	Guri aan naag lahayn iyo xoolo aan xero lahayn hanti ma-aha. guri aan quful lahayan iyo sariir aan gogol lahayn ma fiicna.
በልህ የዓመቱን ሞኝ የዕለቱን ያስባል	Caaqilku Sannad buu ka fikiraa. doqonkuna maalinta U joogo.
ብርና ወርቅ ያምራሉ ግን ሰውን ያጣላሉ	lacag iyo dahaba waa fiican yihi-in laakiin dadkay isku kd ilaan
ብቻውን የሚሮጥ አይቀድምም	Ninkii keligii ordaa lagama badi-rin

ብቻውን የሚሟገት አይረታም	ninkii keligii garama lagama guulaysto.
ብዙ ሕብት ጠላት ያመጣል	Xoola badan cadaw badan bay keenaan
ብዙ ከማውራት ጥቂት መሥራት ይሻላል	Hadal badan shaqo yar baa dhaanta.
በቅሎ ገመዷን በጠሰች ማሣሪያዋን አሳጠረች	Baqashu xadhiga hadday goyso way isu gaabin
ብዙ ገንዘብ ያለው ይደፈራል ብዙ ወንድም ያለው ይታፈራል	Xoolo badan ninkii leh waa lagu dhiirada walaalo badan ninkii lehse waalaga cabsada
ብዛት አይደለም ጥራት እንጂ	Tirada badan tayada ka fiican
ተማክረው የፈሱት አይገማም	Dhuusadii lays ku ogyahay maurto
ትምር ያላስተማረ ዘርቶ ያላጣራ	Wixii uu bartay ninkii aan bulshada ugudbi nin wuxuu ka dhiganyahay beer aan ood lahayn.
ሴት ተደብቃ ትፀንሳለች በሰው ሰብሰባ ትወልዳለች	Naaguhu qarsoodi bay ku uuraysta-an fagaarana waa ku dhalaan.
ታላቅ ወንድም እንደ አባት ይቆጠራል	wallalka kaa weyn waa aabbaha oo kale ogow
ካልጠገቡ አይዘሉ ካልዘለሉ አይሰበሩም	Haddaynan dhergin ma bod bood aan haddaynan boodina ma Jajabaan.
ትልቁ ዓሣ ትንሹን ዓሣ ይውጣል	Mallayga weyn mallayga yar buu liqa.
ትልቅ ብልሃት ለትምህርት መትጋት	faa-iidada weyn ee la mahadiyo waa wax barashada oo loo dadaalo.
ትንሽ ምላጭ አገር ትላጭ	Dab yar dhul badan buu u xiira.

ትንሽ ሰው ትንሽ ነው	Caruru waa uun caruur
ትዕግሥተኛ ከፈለገበት ይደርሳል	Qofkii samir badan sadkii ma waayo.
ትዕግሥት ፍራቻ አይደለም	Samirku fulaynnimo ma-aha
ቸኩል እግር ዘንዶ ጉድጓድ ይገባል	Lugta socodka badan god abeesay dalaq tidhaahdaa.
ችግርን ለወዳጅ ሲያዋዩት ይቀላል	Dhibaatadii saaxiibka lala socodsiiyo way yaraata.
ሐዘንና ደስታ ጎን ለጎን ናቸው	Murugada iyo farxaddu ways garab socdaan.
ኃጢያት ሲደጋገም ጽድቅ ይመስላል	Dambigu markuu bato x'ima-an looma meleeyo.
ኃጢያት በንሰሐ ዕድፍ በውሃ	Danbiga tobad ba lagu maydha wasakhdana biyaha.
ነበር እንጂ ይኖራል የሚባል ፍጡር የለም	Noole waa joogi jiray mooye wuu joogi doona lama dhaho.
ነብይ በአገሩ አይከበርም	Nabi dalkiisa laguma xurmeeyo.
ነብር ቢያንቀላፋ ዝንጀር ጐበኘው	Shabeel seexday daanyeer baa soo booqda
ነገረኛ ታጥ አይተኛ	Qofka dhiblowga ah hadduu bukana ma seexdo.
ነገሩ ነገር ነው ውስጡ ጉራንጉር ነው	Xaajadu waa sidaase waxbaase ku dhex jira.
ነገርህና ነገሬ ልክ ነው ሰው መስማቱ ትርፍ ነው	Labadeena xaajaba waa sax-haddiise dadku ina maqlaa ka sii fiican.
ነገር በነገር ይጠቀሳል እሾህ በእሾህ ይወጣል	Hadalina hadal buu keena. Qodaxana qodax baa lugubixiya.
ነገረኛ ሰው በቤቱ አይሞትም	Qofka dhiblowga ah gurigiisa kuma dhinto.
ነገር ሲበዛ በአህያ አይጫንም	Hadal badan dameer laguma raaro.
ነገርና መጫኛ እንዳሳጠሩት ወይም እንዳስረዘሙት ነው	Hadal iyo hadhigba waa kolba sida loo gaabiyo ama loo dheereeyo.

ተረት በአማርኛ	ትርጉም በሶማልኛ
መልካም ንግግር ቁጣን ያበርዳል መጥፎ ንግግር ልብን ያናድዳል	Hadalka fiican cadhaduu qabooji ya hadalka xunna qalbigu ololiya
መልካም ወሬ አጥንት ያለመልማል መጥፎ ወሬ ልብን ያደክማል	Hadalka fiican lafuhuu galaa hadalka xunna qalbigu dilaa
መልካም ወጥ እጅ ያስመጥጥ	suugada (koosaarta) macaan faraha ayey ku leefsisa.
መልክ ታጥቦ አጥጠጣም	Midabka intii la dhaq lamε cabbi karo.
መልኳ ባያምር አመሏ ይመር	Gabadha madabkeydu yusan qurux sananin' camalkeedu ha fiicnaado
መምህራን ካሉ አዋቂዎች ይበዛሉ	Macallimiin hadday joogto aqoon yaha kaa bata.
መሣሪያ ይዞ ጸሎት ካባ ለብሶ ማድቤት	Hub adigoo xambaarsan ha tukenin huwis adigoo huwanna ha gelin jikada.
መሥራት እንጂ ማፍረስ አያቅትም	Wax dhiskaa dhibadane wax dumistu waa sahal.
መሪና ንፉግ እያደር ይቆጨዋል	Qofkii mas'uul noqdaa iyo bakha ylba gadalbay qoomamoodaan
መሬት እናት ዘር አባት	Dhulku waa hooyo abuurkuna waa aabbe
መሸጥ የለመደ እናቱን ያስማማል	Dilaal qofkii shaqo ka dhigta ugu dambaystii hooyadii buu suuqa geeya.
መናገር መልካም ነው ማዳመጥ ይበልጣል	Hadal ma xuma dhageysigaase kasii fiican.
አባቱ ዳኛ· ልጁ ቀማኛ	Abbihiis waa garsoore will kuna waa budhcad
አባት ያቆየው ለልጅ ይበጀው	Dhaxalkii aabboka tago ilmaha u baxsada
አታላይ ለጊዜ ያመልጣል በኋላ ይሰምጣል	Dhagar qabe mar waa baxsada kadibna mool buu ku dhacaa
አንበሳ ሲያረጅ የዝንብ መጫወቻ ይሆናል	Libaax gaboobay daqsi baa ku ciyaara.
እባብ ቀጭን ነው ተብሎ ራሱ አይረገጥም	Mas waa dhuubanyahay intii'la dhaho laguma joogsan karo.
እባብ የልቡን አይቶ እግር ነሳው	Ilaahaye markuarkay khaannmada ku jirta mas ayuu lugo u diiday.
እናቱ የሞተችበትና ውሃ የወረደችበት ዕኩል ያለቅሳሉ	Ilmaha hoỏ yadiis dhimatay iyo midkay ka arootay isku si bay u oo yaan.
እናቲቱን አይተህ ልጅቱን አግባ	Gabadha hooyadeed aragoo, haddaad u,bogto guurso.
እኔ በልጄ ሳዝን ልጄ በልጁ ይዘን	Anigoo wiilkayga la yaaban ayaa willkaygii wiilkiisii la yaabay

ንጉሥ ሲቆጣ ቀስ ብለህ ውጣ	Boqor markuu cadhoodo si Qunyar isaga bax
ንጉሥ በድንኳናቸው እኔ በጎጆዬ ንጉሥ ነኝ አለ ዶሐ	Miskiin baa yidhi boqor cars- hi buu lee yahay aniguna mud- ulahayga
ንጉሥ አይከሰስ ሰማይ አይታረስ አባት አይወቀስ	Boqor Lama dacweeyo. cirk- ana lama beeran karo, **abbe** lama cauanto.
ንጉሥ ከግንቡ ውጭ ይታማል	Boqor dayirkissa dibadissa ay- aa lagu xanta
ንጉሥ የፈረደበት መርከብ የተሰበረበት	Xukun boqor riday waa mark- ab caariyey oo kale
ንጉሥ ይተከላል ንጉሥ ይነቀላል	Boqor xukunkuu rido boqor baa badali kara
ንግግር ሲበዛ ያጠፋል ማር ሲበዛ ያስተፋል	Hadal hadduu bato waa xuma- ada. malab hadduu batana waa la tufaa.
ንፉግ ለግሶ ቢሰጥ እጁ ይንቀጠቀጥ	Bakhayl markuu wax bixinaa- yo gacant gargeriirta.
ኖሮ ኖሮ ከሞት ዞሮ ዞሮ ከቤት	Inkastaba noolow geeri kama baxsanaysid waxaad soo war Wareegtana gurigii umbaad imaan.